

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

N O. 05142

PROBLEMEN FUN DER HAYNTTSAYTIKER YIDISHER SOVETISHER LITERATUR

G. Remenik

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ביבליאטעך פון "סָאוּוּטִישׁ הַיְמָלָאָנדֶ" 5 נְוָן

בילאגע צום זשורנאל נומ. 5, 1980

הערש רעמןיק

**פרָאַבְּלָעָמָעָן
פָּוֹן דָּעָר חַינְטַצְּיִיטִיקָעָר יִדְּיִשְׂעָר
סָאוּוּטִישׁעָר לִיטָּעָרָאָטוֹר**

פארלאג "טאָוּטָסְקִי פִּיסָּאַטָּעֵלִי" • מסקווע • 1980

אונטער דער אלגעמיינער רעדאקטיע

פּוֹן אַרְנוֹ וּוּרְגָּעָלִיס

הערש רעמעניך אין בעבורין געוויאָרן אין 1905 אין שטעטל מאָר נאָסְטִירִישְׁשָׁע (קעוווער געגעט, אָוקְֿראָבְּגָּת). נאָגְעָהָיִינְּן יֶיךְֿ רְדוֹקְֿן אין 1927 פָּאָרְעָנְדִּיקְֿט דֵּי אָסְפְּרָאָגְּטוֹר אין מַאֲסְקָוּעָר פְּעַדְאָגָּגִישָׁן אִינְגְּסְטִירְֿטוֹת אָחָ וּ. אַי. לעינָס נָאָמָּן. אין 1937 פָּאָטְֿיִידְֿיקְֿט אָ דִּסְעַרְטָאָצְֿיעָשׁ "שָׂאָלָעָם-אַלְּיִיכְּעָם נָאוּעָלָן" אָוּן באָקוּמוּן עַם טִיטָּל אָגְֿנְדִּידָאָט הוּן פִּיְּ לאָלָאָגְּשָׁע וּוּיסְנְשָׁאָפְּטָן, גַּעֲרָבָעָט אָלָס דְּאָצְעָנָט אָזְן גַּעֲלִיעָנָט לְעַקְּצִיעָס אַיבָּעָר דַּעְר גַּעַשְׁכִּיטָע פּוֹן דַּעְר יְידָשְׁעָר אָזְן רְוִשְׁעָר לְטַעַרְטָאָרָן אָזְן דֵּי פְּעַדְאָגָּגִישָׁע אִינְגְּסְטִיטָוֹן פּוֹן מַאֲסְקָוּעָר. מִינְסָקְֿהָאָמָּל אָזְן יָאָרָאָסְלָאָוּל. אין 1972 באָקוּמוּן דַּעְמ טִיטָּל דְּאָקְטָאָר פּוֹן פְּילָאָלָאָגְּשָׁע וּוּיסְנְ-שָׁאָפְּטָן (פָּרְטִיְּידִיקְֿט דֵּי דִּיסְרָטָאָצְֿיעָשׁ "שָׂאָלָעָם-אַלְּיִיכְּעָם שָׁאָפְּנָגָן" אָיִן אִינְגְּסְטִיטָוֹן פּוֹן עַרְן וּוּעַלְלִיטְֿעָרָאָטָוְר אָחָ. מְגַארְקִים נָאָמָעָן).

אנְהִיְבָּנְדִּיקְֿ פּוֹן 1964 — פָּאָרוֹוָאָלְטָאָר פְּנוּנָם קְרִיטִישָׁן אָפְּטִילְלָא אָיִן וּשְׁוֹרְגָּנָל "סָאוּוּטִישׁ הַיְּמִילָאָנד". פָּאָרוֹבְּגָּנְטָלְעָכְט אָיִן "סָאוּוּטִישׁ הַיְּמִילָאָנד" אָזְן אָיִן אַרְיִי רְוִשְׁעָר פְּעַרְאָדִישָׁע אָוּיסְגָּאָבָעָס אָגְּרָוִיסָע צָאָל אָרְבָּעָתָן אַיבָּעָר פְּרָאָגָן פּוֹן ?דִּישְׁעָר אָזְן רְוִשְׁעָר לְיִטְעָרָאָטוֹ. אין 1959 אָיִן דַּעְרָשָׁנָעָן אָזְן רְוִשְׁעָר בָּךְ «Поэмы Александра Блока» («אלעקסָאנְדְּרָעָר בלְאָקְסָטָן פָּאָרְעָמָעָס»). אין 1963, 1963 צְוֹאָמָעָנָהָגָן מִיטָּשָׁאָלְעָם-אַלְּיִיכְּעָם הַוְּנְדָעָרְטָסָטָן גַּעֲבָרְטָסָטָאָגָה. האָט דַּעְר פָּאָרְלָאָגָה פּוֹן קְיִיסְטָלְעִירְשָׁעָר לְיִטְעָרָאָטוֹר אָרוּיסְגָּעָלָאָוטָה. הַרְעַמְנָנִיקָס מַאֲנוֹגָרָאָפִיעָשׁ "שָׂאָלָעָם-אַלְּיִיכְּעָם" אָזְן 1975 אָזְן אָיִן פָּאָרְלָאָג "סָאוּוּטִטְֿסִיקְֿ פִּיסְאָטְֿעָל" דַּעְרָשָׁנָעָן זִיְּן בָּךְ "עַטְיוֹדָן אָזְן פָּאָרְטָרָעָטָן". מִיטְגָּלִיד פּוֹן דַּעְר רַעְדָּקָאָזָעָה לעגִיעָע פְּנוּנָם זְשְׁוֹרְגָּנָל "סָאוּוּטִישׁ הַיְּמִילָאָנד", וּוּוִיגָט אָזְן מַאֲסְקָוּעָר.

● 1. טראדייציעס. ווירקונגגען. **נאואטארישקייט**

די שאפונג פון יעדער שריבער אוֹן די ליטעראַריש-קינסטלערישע שאפונג ביכלאָל אוֹן דער אַדער יונער מס אַנְפְּשִׁיגְלוֹגְג פֿון דער ווירקלעכקייט, פֿון דער עפאָכע. שוֹן דערמיט גופע אוֹן די קינסטלערישע שאפונג אַרגאניש פֿאַרְבּוֹנְדְן מִיט די טראדייציעס פֿון די פֿאַרגאנגענע הַיסְטָטָרִישׁע עפָּכָעָם, ווַיֵּלֶד הַיְנַצְּטִיטִיקָע ווירקלעכקייט פֿוֹנוּם פֿאַלְקָסְטָרָעָם ווַאֲקָסְטָרָעָם פֿון דער פֿאַרגאנגענְהַיִיט אוֹן אַנְטוּקְלָט זִיךְ אַיְזָן אַבְּבוֹן ווַאֲקָסְטָרָעָם פֿון דער ווירקונג פֿון די פֿרְיעַרְדִּיקָע צִיטְעָן. מאַרְקָס באַשְׁטִימְטָעָר מס אַונְטָעָר דער ווירקונג פֿון די פֿרְיעַרְדִּיקָע צִיטְעָן. מאַרְקָס האָט אַט דָּעַם גַּעֲדָנָק אַוְיסְגַּעַדְרִיכָּט אַין פֿאַלְגָּנְדָּע שָׂורְעָת: «מענטשָׁן שאָפָּן זַיִידָר אַיְגָּעָנָע גַּעֲשִׁיכְתָּע, נָאָר זַיִ שָׁאָפָּן זַיִ נִיט אָוֹן, וַיִּזְיַי ווַיְלַט זַיִד — זַיִ קּוֹמֶט אָוִיסָט טָעַטְיק צַו זַיִן נִיט אַיְזָן אַומְשָׁטָעָנְדָן, ווַעֲלָכָע זַיִ אַלְיַין האָבָּן אַוְיסְגַּעַקְלָבָּן, נָאָר אַיְזָן אַזְעַלְכָּע בְּאַדְיְנְגָּנְגָּעָן, ווָאָס זַיִנְעָן נִיט אַפְּהָנְגִּיק פֿון זַיִידָר אַוְיסְוָאָל, אַיְזָן בְּאַדְיְנְגָּנְגָּעָן, ווַעֲלָכָע רִינְגְּלָעָן זַיִ אַרוּם אוֹן ווּעלָכָע זַיִי האָבָּן גַּעֲרָשָׁנְטָן. די טראדייציעס פֿון אוֹלָע טוֹיטָע דּוּרְיעָס הענְגָּעָן ווַיִּאָקְשָׁמָדָר אַיבָּעָר דָּעַם באַוּסְטָזִין פֿון די לעַבְּדִיקָע¹. פֿוֹנְקָט ווַיִּזְיַי גַּעֲשִׁיכְתָּע פֿון דער גַּעֲוָלְשָׁאָפָּט אַגְּטוּקְלָט זַיִד אַמְּן באָדוֹן פֿון טראדייצְיאָגְנָעָלָעָר קָאנְטִיבּוּיטָעָט, אַזְיִ אַיְזָן אוֹיד די ליטעראַטְרִיגְעַשְׁיכְתָּע אַלְאָגָּע קִיטָּט פֿון גַּעֲבָּונְדָּעָן צַוְּיָשָׁן זַיִד רִינְגָּעָן. ווָאָס מַעַר די שאָפָּונג

¹ Карл Маркс и Ф. Энгельс об искусстве, т. I, М., 1957, стр. 129—130.

פונעם שרייבער איז פארבונדן מיט דער הינטציטיקער עפאכע, אלץ שטאָרְקָעֶר און טייפער איז ער אינגעווואָרְצַלְט איז דער ליטעראָטְרִהִיסְטָאָרְ רִישְׁעֶר טְרָאָדִיצְיָע. דאס האָט אֲשִׁיכָּעֵס סְפִּי צוֹ דָעֵם אַינְהָאָלְטָ פּוֹנוּם שְׂרִיבְּעָרָס שָׁאָפָּן, צוֹ דִּי טָעָמָעָס אַזְנְבָּטָלְטָן פּוֹן זִינְגָּעָן וּוּרְקָ, סְפִּי צוֹ דָעֵר פָּאָרָם, צוֹ דָעֵר שְׁפָרָאָן, צוֹ דִּי מִיטְלָעָן פּוֹן קִינְסְטָלְעָרְישָׁעָר שְׁילְדָעָ רָוְנָג. דער קִינְסְטָלְעָר קָאוּ אַרְוִיסְטְּרָעָטָן אַלְסָ סָאמָעָ רָאָדְיקָאָלְעָר נָאָוָאָטָר, אָבָּעָר ער וּוּטָ אַלְצִינָס זִין שְׁטָעָנְדִּיקָ פָּאָרְבּוֹנְדָן מִיטָּ דִּי טְרָאָדִיצְיָעָס פּוֹן דער פָּאָרְגָּאָנְגָּעָנְהִיטָּט, אַזְנְבָּפָּאָל אַזְנְבָּעָר אַזְנְבָּאָלְטִינְדִּיקָר שְׁעָפָּר, וּוּלְכָעָר וּוּטָ אַלְיָין אַזְיָּיךְ נִיטָּ קִיןְ טְרָאָדִיצְיָעָ אַזְנְבָּעָר וּוּטָ נִיטָּ אַיְבָּעָרְ לְאַזְנְבָּעָרְ קִיןְ שְׁפָרָ אַזְנְבָּעָר לְאַזְנְבָּעָרְ.

די גְּעוּנוּם פּוֹן דָעֵר וּוּלְטָלִיטָרְאָטָרְ האָבָּן קִינְמָאָל נִיטָּ אַפְּגָעְלִיְּקָנְטָ דִּי פָּאָרְבִּינְדָוָגָ פּוֹן זִיעָרָ שָׁאָפָּנוּגָ מִיטָּ דָעֵר טְרָאָדִיצְיָע. ל. ג. טָאָלְסְטָאָיָהָטָ אַלְיָין דִּיְטָלְעָךְ פָּאָרְצִיכְנָטָ וּזִיןְ קְרוּיוּוּשְׁעָאָפָּטָ מִיטָּ סְטָעָנְדָאָלָן, פּוֹשְׁרָ קִינְגָּעָן, פּוֹשְׁקָיןְ האָט שְׁטָעָנְדִּיקָ אַוְנְטָעְרָגְעָשְׁטָרָאָקָן זִיןְ פָּאָרְבִּינְדָוָגָ מִיטָּ שְׁעָקְסְפִּירָן, וּוּלְטָעָרָן, בִּירָאָגָעָן, מִיטָּ דָעֵר אַלְטָגְּרִיכִישָׁעָר לְאַזְנְבָּעָרְ טְרָאָדִיצְיָעָ, מִיטָּ דָעֵר בִּיבְּלִישָׁעָר לְאַזְנְבָּעָרְ, מִיטָּ דָעֵר שְׁרָוָאָוָוָנָס, וּשְׁוֹקָאָרוּסָקִים, רָאָדִישְׁתָּעָוָסָ, בָּאָטִישְׁקָאָוָסָ שָׁאָפָּןָ. אַלְעָקָסְאָבְּדָעָר בְּלָאָקְ האָט אַזְנְבָּעָרְ פּוֹן זִינְעָרָ אַזְנְבָּעָרְ אַזְנְבָּעָרְ אַזְנְבָּעָרְ גְּעָרְעָדָטָ וּוּגָעָן דָעֵר נָאָעָנְטָקָטָ פּוֹן זִיןְ שָׁאָפָּןְ צְוֹ שְׁעָקְסְפִּירָן, הִינְעָן, סְטָרְנִינְדְּבָרָגָן, אַיְבָּעָנָעָן, קִימָאָטָ צְוֹ אַלְעָ בָּאַדְיִינְדִּיקָעָ רָוְשִׁישָׁעָ שְׁרִיבְּעָרָבָן בֵּיןְ אָיםָ. אַזְנְבָּעָר יְדִישָׁעָר לְאַזְנְבָּעָרְ טְרָוָר אַזְנְבָּעָרְ אַמְּעָרְסָטָן אַיְגָעְוָוָאָרְצָלָט אַזְנְבָּעָרְ טְרָאָדִיצְיָעָ שְׁאָלָעָם-אַלְיִיכָּעָם. אַזְנְבָּעָרְ נִיטָּ בְּלִיְּוָן אַזְנְבָּעָרְ טְרָאָדִיצְיָעָ פּוֹן דָעֵר יְדִישָׁעָר לְאַזְנְבָּעָרְ, נָאָרְ אַזְיָּיךְ פּוֹן דָעֵר וּוּלְטָלִיטָרְאָטָרְ, אַזְנְבָּעָרְ בָּאַזְנְדָעָרָסָ — פּוֹן דָעֵר רָוְשִׁישָׁעָר לְאַזְנְבָּעָרְ. וּיְאַלְעַ גְּעוּנוּשָׁעָ שְׁרִיבְּעָרָבָן, האָט שְׁאָלָעָם-אַלְיִיכָּעָם נִיטָּ מוּרִיעָ גְּעוּהָטָ, אוֹ מַעַן וּוּטָ אִםְּ הָאָלְטָן פָּאָרָ אַזְנְמָאָכָעָרָ, אַזְנְקָאָפִּיסְטָסָ, עָרָ האָט אַלְיָין אַגְּגָוּוֹיָן בָּאָ יְעָדָעָר גָּעָלְגָּהָיָטָ, אוֹ זִיןְ שָׁאָפָּנוּגָ אַזְנְפָּאָרְ בָּוּנְדָן מִיטָּ דָעֵר טְרָאָדִיצְיָעָ פּוֹן אַזְעָלְכָעָ שְׁרִיבְּעָרָ, וּיְסָרְוָוָאָנְטָעָ, הִינְעָסָוּפָטָ, טָעָקָעָרִיָּ, זָאָלָיאָ, גָּגָאָלָ, נַעֲקָרָאָסָאָוָ, שְׁטָשָׁעָדָרָיָן, אַסְטָרָאָוָסָקָ, טְשָׁעָכָאָוָ, גָּאָרְקָיָ. אַזְנְבָּעָרְ טָאָקָעָ דָעְרָפָאָרָ, וּבְצִילָּעָר אַזְנְבָּעָרְ אַזְיָּיךְ פָּאָרְבּוֹנְדָן מִיטָּ דָעֵר טְרָאָדִיצְיָעָ פּוֹן דָעֵר אַלְוּוּלְטָלְעָכָעָר קְולְטוּרָ אַזְנְבָּעָרְ רָאָטָרָ, האָט עָרָ אַזְיָּיךְ גַּעַוְוָעָן גַּעַרְעָכָטָ, וּוּסָסָ דּוּיְעָרָטָ בֵּיןְ טִקְוָן טָאגָ. מָ. לִיטְוֹאָקָאָוָ אַזְנְבָּעָרְ אַזְנְבָּעָרְ יְאָרָ זִינְגָּעָן „קִימָאָטָ אַלְעַ יְדִישָׁעָ שְׁרִיבְּעָרָ פָּאָרָ דִּי לְעַצְטָעָ צָעַנְדְּלִיקָעָרָ יְאָרָ זִינְגָּעָן

אויסטאגעווארקסטן און האבן זיך אנטווקלט אוונטער שאלעט-אליעיכעםס ווירט-
קונגס. פון זינגע וווערך האבן זיך געלערנט, און זינגע זונגען און סימּי-
באלל, אפיגורייניקטע פון ענייני דימא (אניאני דיעוימא — טאג'יזאכּן,
טאג'יקלייניקיטן. — ה. ר.) און בעקיינדיקער אונקדאטישקיט, וועלן אף
שטענדיק פארבליבן אין אונדווער ליטעראטור¹.

די אנטווקלולונג פון דער יידיישר שאוועטשער ליטעראטור האט פול-
שטענדיק בארכטיקט מ. ליטוואקאוס פראנגן. די באדיינידיקטער יידי-
שע פרואזיאקער זינגען טאקע און נונגסטן אויפן ארבונדו מיט שאלעט-
אליעיכעםס טראדייציע פון רעליזום, פאלקסטימעלעכקיט און הוואר. ווער
קאו צויעיפלען, און בערגעלסאנס פענעק אין א גאר גאנטנער קאָרעו פון
מאטיל פִּיסְטִי דעם כאָנס. און די ריכקיטט פון דער פאלקס-שפראָך, די
פינקלענדיקע דיאלאגּן און פאלילאָגּן אין "bam דנייעפער" זינגען ארבונדו
מיט שאלעט-אליעיכעםס פאלקס-ילאָשֶׁן בערגעלסאנס אין טאקע בייז דער
רעוואַליזיע, בייז "bam דנייעפער" מעָר געווען געניגט צו פערעוץן מיט
זין אינערלעכּן מאָנָּאָלָּג און מיט זין שטרענג געכוימטען ווֹרט און זאָק.
אבער אין "bam דנייעפער" האט ער זיך א קער געתאן צו שאלעט-אליעי-
cumן אי מיט דעם צענטראלן העלד (פענעק). אֵי מיטן שפראָרטיל.
איציך קיפניס אין גלייך נאָכוּן דערשינגען פון "כָּאָדָּשִׁים אֵין טָעַג" דער-
קלערט געווארן פאר איינעם פון די יארשים פון שאלעט-אליעיכעםן, און
דערקלערט האט אים פאר איזה יוירעט טאקע דאָוִיד בערגעלסאנס, וועלכער
האט שוין דעמלט געארבעט איבער זיין פענעקן און האט אוואָדע ניט
וויבניק געטראָכט וועגן שאלעט-אליעיכעםן, בערגעלסאנס האט אֵין הויפט-
העלד פון "כָּאָדָּשִׁים אֵין טָעַג", איזוקן, געזען אַ ווֹיטערדריקע פָּאָרוֹזָעָצָנוּג
פון שאלעט-אליעיכעםס מاطל פִּיסְטִי דעם כאָנס. זעלבטפֿאָרְשְׁטָעָנְדָלֶעֶר,
עס האנדטל זיך ניט בלוייז אינעם הויפט-העלד, נאָר אַין דער גאנצער מאָר
ניר פון שילדערן די סוויווע און די געשענישן, אין דער מאָנָּאָלָּגָעָשָׂר
דערציילערישער פֿאָרָם, אינעם הוואר. דאס אין אַנְעָרָקָעָנָט געווארן ניט
נאָר אַין דער שאוועטישער קרייטיק, נאָר אויך מיצאָד אָזָא קרייטיקער, ווי
ש. ניגער אין אויסלאָנד.

דער זעלבער ש. ניגער האט אַין זיין אַפְּהָאנְדְּלוֹגָג וועגן מושיע קול-
באָקס "זעלמעניאָנָעָר" פֿאָסְטָגְּעָשְׁטָעָלֶט, אַף זיין אויפֿן, פֿאָרְשְׁטִיטִיט זיך, אַין

¹ מ. לִיטּ וּ אַקְאָוּ. אַין אָמְרָנוּ. קִיעּוּוּר פֿאָרָלָגָן, 1919, ז. 95.

מוישע קולבאק זעצעט פאר די טראדייציעס פון מענדעלען און שאלעט-אליעזער
כעמען מיט זיין שילדען דעם פאלקס-שטייגער, די פאלקס-יפסיכאלאגיע,
די פאלקס-טיפן, מיט זיין פאלקס-שפראך און מיט זיין פאלקס-הומא.
דאס זעלבע קאן מען אויך זאגן וועגן מייער אלבערטאנגען, וועגן זינגע
„ביראַבידושאנער“ און וועגן „שאָכטעס.“

אויך די שריבער פונעם ינגערן דאר יידישע סָאוּוֹעַטִישׁעַ פרָאַזְאַיקָעַר
האָבוֹן פָּאָרוֹגָעַזְעַצְטַ אָזֶן זָעַצְטַ פָּאָרְ מִיטְ דָּעַרְפָּאַלְגַּ שָׂאָלָעַם-אַלְיַעַטְסִיסְטִ
קלָאַסִּישָׁעַ טְרָאַדְיִיצְיָעַ. וְעוֹן עַס אַיְזָן פָּאָרָעַפְּנַטְלַעַכְטַ גְּעוֹווֹאָרַן בּוֹזִי אַלְיַעַטְסִיסְטִ
„אַשְׁעַרְלַ אָזֶן זָינְגַעַ פְּרִיְינְטַ“. הָאָבוֹן אַלְעַ גְּלִיכְרַ דָּעַרְזַעַן, אָזֶן דָּעַרְ הַוּפְטִ
הַעַלְדַּ אַשְׁעַרְלַ אָזֶן וְיַדְעַרְמַאלְטָקָעַ — מָאָטָלְ פִּיסְיָדְ דָּעַם כָּאָזְנָס אַ בּוֹלְטִ
איְגַעַנְעַרְ בְּרוֹדְעַרְ. אָזֶן הָעֲרֵשְלַ פָּאָלְיַאַגְּקָעַרְ שְׁמִיעַ גָּזְוַעַן הָאָטְ דָּעַן וְיַטְ
איְזַן קִיְיַן שְׁטְרִיכְן פָּוֹן טְעוֹוִיעַ דָּעַם מִילְכִּיקָעַרְ מִיטְ זָיַן פָּאָלְקָסְטִימְלַעְכִּ
קִימְטַ, מִיטְ זָיַן אַפְּטִימְיָזַ אָזֶן מִיטְ זָיַן הָוּמָאָרְ? אָזֶן דָּעַרְ בְּעַקְעַרְ פָּוֹן קָאָרְ
לְאַמְּיִיעַ, דָּעַרְ טָאָלָנְטוּפְלָעַרְ אַקְטִיאָרְ, דָּעַרְ בְּאַגְּאַבְטָרְ שְׁעַפְעַרְשָׁעַרְ
פָּאָלְקָסְ-רַעַנְגַּשְׁ מַאְקָסְ קְרִיְיסְטִילָעַרְ — צַיְ זָעַטְ מָעַן דָּעַן נִימְטַ, אָזֶן זָינְגַעַ
אַדְעַרְןַ פְּלִיסְטַ עַרְטְּעַרְוּזְיָן דָּאָסְ בְּלוֹטְ פָּוֹן דָּעַם הַוִּירְ-טָאָלָנְטִירְטָןְ פִּידְלָעַרְ
סְטְעַמְפָעַנְיָיְ, פָּוֹן יָאָסְעַלְעַלְ סְאָלָאָזְוִיָּיְ? דָּאָסְ זָעַלְבַּעַגְ קָאָןְ מָעַן זָאגַןְ אַוְיךְ וְוֻעַגְןְ
יְוִיסְעַףְ רָאָבִינְסְ הָוּמָאָרְ אָזֶן זָיְנְגַעַ פָּאָרְשְׁוִינְגַעַןְ, וְוֻגְנְגַעַ טְעוֹוִיעַ גַּעַןְ אָזֶן זָיַן
לִירְיְשְׁןְ שְׁמִיְיכְלַ, וְוֻגְנְגַעַ אַלְעַקְסָאנְדְרַ גּוֹבְנִיצְקִיסְ הָעַלְדַןְ. אַפְּלִיעַ. רָוּבִיאָןְ,
וְוַעֲלַכְעַרְ הָאָטְ נַאֲרַ נִיטְ גַּעַהְאָטְ קִיְיַן גַּעַנוֹגְנְדִיקָעַ אַנְזָאַמְלָונְגַעַ פָּוֹן לִיטְעַרְאָרְ
רִישְׁ-שְׁעַפְעַרְיִישְׁ וְוַעֲרַטְןְ, אַפְּלִיעַ עַרְ הָאָטְ שְׁוִיןְ גַּעַוְעַבְןְ אַזְעַלְכָעַ „מְאַנוֹאָרְ
לְאָגָןְ“, וְוֹוֹ עַסְ פִּילְטַ זִיךְ שָׂאָלָעַם-אַלְיַעַטְסִיסְטִ פְּרוֹכְטָבָאָרָעַ לִיטְעַרְאִישְׁ
טְרָאַדְיִיצְיָעַ.

אויך אַנְדְּרַעְ יִדְיְשָׁעַ קָלָאַסְקָעַרְ — מַעַנְדְּלָעַלְ מַוִּיכְעַרְ-סְפָאָרִיםַ, יִ.לְ.
פְּרָעָץְ, אַוְרָאָםְ רִיְיָעָןְ, דָּאָוִוְידְ בְּעַרְגָּעַלְסָאָןְ, שָׂאָלָעַםְ אַשְׁ זָיְנְגַעַ אָפְןְ סָאָמָעַ
אַרְגָּאָנוֹשָׁןְ אַוְיְפָןְ פָּאָרְבּוֹנְדָןְ מִיטְ דִּיְ וּוּיְטִיעַ אָזֶן גַּעַנְטָנְעַ אָזֶן אַלְ-
וּוְעַלְלָעַכְעַ קָלְטוּרְ-טְרָאַדְיִיצְיָעַ. אַבְדָעַרְשַׁ וְוַאֲלָטַןְ זִיְ נִיטְ גַּעַקְאָנְטַןְ הָאָבוֹן
קִיְיַן דּוּיְעַרְהָאַפְטִיקָעַ וּוּרְקוֹנְגַעַ אָפְ דָּעַרְ וּוּיְטִעְדִּיקָעַ אַנְטּוֹוִיקְלוֹנְגַעַ פָּוֹן דָּעַרְ
לִיטְעַרְאָטְוָרְ. עַס אִיְזָןְ נִיטְ שְׁוֹוָעַרְ פָּעַסְטְּצַוְשְׁתָעַלְןְ פָּעַרְעַצְעַסְ וּוּרְקוֹנְגַעַ אָפְ
בְּעַרְגָּעַלְסָאָנְסְ אָזֶן אָפְ דָּעַם נִיסְטְּעָרָסְ שְׁאָפְןְ. דָּאָס אִיְזָןְ נִיטְ בּוּלְיוֹןְ טְרָאַדְיִיצְיָעַ,
נַאֲרַ דִּירְעַקְעַטְ וּוּרְקוֹנְגַעַ. טָקָעַ דָּוָרְ אָטְ דִּי צְוַויְיָ גְּרוֹיְסָעַ קִינְסְטָלְעַרְ הָאָטְ
די פְּרָעָץְ-טְרָאַדְיִיצְיָעַ זִיךְ גַּעַלְאָזָטְ הָעָרָןְ אָזֶן דָּעַרְ וּוּיְטִעְדִּיקָעַ אַנְטּוֹוִיקָעַ
לוֹגָןְ פָּוֹן דָּעַרְ יִדְיְשָׁעַ סָאוּוֹעַטִישָׁעַרְ פְּרָאַזְעַ, אָזֶן דָּעַרְ שְׁאָפְוָנְגַעַ פָּוֹן אַזְעַלְכָעַ

שריפיבער, ווי נויעך לורייע, ש. גאדיינער, מ. דאניגעל, ה. אַרלָאנְדֶה, מ. אלט-מן, נאטע לורידע, כ. מעלאמודה, ש. גָּאָרְדָּאָן, ע. גָּאָרְדָּאָן, ב. מלער, ג. זאי-בראע, ג. פָּאָלִיקְמָאָן, אָוֹן אֵין דַי לְעַצְטָע צְווֵי צָעַנְדְּלִיק יָאָר — אֵין דַי וּוּוַרְקָפָן ? שְׂרִיבְמָאָן, ש. גָּאָרְשָׁמָאָן, ה. רָאָבִינְקָאָה, ר. רָוּבִּין, מ. לְעוֹת, ל. וּזְאָרְסְּרָמָאָן אָא.

אמערסטן בוילעט פִּילְט זִיךְרַי פָּעָרְעָז-טְּרָאָדִיכְיַע אֵין מוַיְשָׁע אַלְטִי מאנס דָּעַרְצְּיָלוֹנוֹגָעַן אָוֹן רָאָמָאָנוֹן. אַלְטָמָאָן אֵין נָאָעָנְטַן צַו פָּעָרְעָצְּן פָּרִיעָר פָּאָר אַלְץ מִיט זִיכְרַי דָּעַנְקָעָרִישָׁקְיַת. אַינְטָעַלְעַטְקָוָאָלִיזָם. וּוי פָעָרְעָז, הָאָט עָר אַוְּסָגָעָאָרְבָּעָט זִיכְרַי רָאָפְּגִינְקָרְט אַיְנָהָאָלְטָרִיךְ וּוּאָרָט. זִיכְרַי שְׁטָרָעָנְגַן סְטָילַי. אֵין זִיפְּנָעַ וּוּרְקָפָן קָאָן מַעַן שְׁפִּירָן נִיט בְּלוֹזִין דַי טְּרָאָדִיכְיַע פָּוּן הַעֲבָרָעַישָׁ אָוֹן יִדְּלִישָׁ, נָאָר אָוִיךְ פָּוּן דַעַר רָוּשָׁנְרַי לִיטְעָרָאָטוֹר (בְּנֵי) אָוֹן פָּוּן דַעַר מִירְיעָוָוָאִירָאָפְּעִישָׁר לִיטְעָרָאָתוֹ, בָּאוּנוּדָעָרטָס פָּוּן דַעַר פָּרָאָנְצְּוִיזְּשָׁעַר. וּוּעָן עַס גִּיאַט אַרְיֵיךְ וּוּגָעַן לִיטְעָרָאָרישָׁ אָוֹן קוֹנְסְּטְּרָאָדִיכְיַע, דָאָרָף מַעַן אֵין זִינְעָן הָאָבָּן פּוֹשְׁקִינְס טִיפְּעַ בָּאָמָרְקוֹנוֹג וּוּגָעַן דָעַם, אָז דַי קוֹנְסְּטַ אֵין לוּיט אִיר אָוּפְּוּוּרְקוֹנוֹג דָוִיעָרָה אָפְּטִיקָעַר פָּוּן אַלְעַ אַנְדָעָרַע פָּאָרְמָעַן פָּוּרַ נָעַם גַּעֲזָלְשָׁאָפְּטָלָעַכְן בָּאוּסְׂטוּזִין, אַזְעַלְכָעַ, לְעַמְּאָשָׁל, וּוי וּוּסְׂנְשָׁאָפְּטַ פָּיְלָאָסְׂאָפְּיַע, רָעַלְגִּיעַ. דַי רָעַלְגִּיעַ, דַי וּוּסְׂנְשָׁאָפְּטַ אָוֹן דַי פָּיְלָאָסְׂאָפְּיַע פָּוּרַ נָעַם אַלְמָעָרטָום הָאָבָּן אָיָן אַונְדָעָרַ צִיְּבָט בְּלוֹזִין אַהֲיטָאָרָיְשָׁן אַינְטָעָרָעַס וּוי אַוְּיְכְּטִיקָעַר שְׁטָאָפָל אָיָן דַעַר אָנוּטוּקְיָלוֹנוֹג פָּוּן דַעַר מַעְנְטָשָׁהָחַט, וּוי דָאָס וּוּגָעַלְעַ פָּוּן דַעַר מַעְנְטָשָׁלָעַכְרַ צְיוּוֹלְיְזָאָצִיעַ.

אַבָּעָר דַי קוֹנְסְּטַ פָּוּן אַלְמָעָרטָום אֵין בֵּין אַיצְטַ נִיט פָאָרְעָלְטָעָרט. הָאָרְטָס עַפָּאָס, אַרְיִיטָאָפָאָנוֹן קָאָמְעָדִיעַס, עַסְכִּילַס, סָאָפְּאָקָלַס, עַוּרְיִפְּדִיס טְּרָאָגְעָדִיעַס, פִּינְדָאָרָס אָוֹן סָאָפָאָס לִירְקִיק, דַי מִיטָּאָלָאָגִיעַ פָּוּנְגָעַם אַלְטָעָרַטַּוּם, דַי בִּיבְּלִישָׁע לְעַגְעַנְדָעַס אָוֹן דָעַרְצִילְעָרִישָׁע עַפְּיִישָׁע וּשְׁאָגְרָעַן, "שִׁירַי הַאֲשָׁרִים" אָוֹן "אִיעּוֹן", "מַעְגְּלָעַס-עַטְעַטְעַר" אָוֹן "רוֹתָר", דַי גַּעְוִוִּישָׁע פּוּבְּלִיַּדְעַטְשִׁישָׁע אָוֹן אַרְאָטָאָרִישָׁע קוֹנְסְּט — דָאָס אַלְעַ לְעַבְטַ אָיָן דַעַר לִיטְעָרָאָטָר, אָיָן טְּעַמְּטָעָר, אָיָן דַעַר מְזֻוִּיק, אָיָן דַעַר מַאְלָעָרִי, אָיָן דַעַר סְקוּלְפְּטוֹרָה, אָיָן דַעַר גַּאנְצָעָר קוֹנְסְּט אָיָן פָּאָרְלִוִּיךְ פָּוּן יָאָרְהָוּנְדָעָרטָעַר אָוֹן יָאָרְטְּוִיזָנִי טָעַר.

די יִדְּיִישָׁע קוּלְטָוְרִי אָוֹן לִיטְעָרָאָטוֹר-טְּרָאָדִיכְיַע צִיְּטָ אָוִיךְ אִירָעַ אָנִי הַיְּיָבָן פָּוּנְגָעַם אַלְמָעָרטָום. דַי בִּיבְּלִישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר הָאָט גַּעְוִוִּירְקַט אָפְּ דַעַר מִיטָּאָלְטָעָלְעָכְרַ לִיטְעָרָאָרִישָׁר שָׁאָפְּוָנָג (הַעֲבָרָעַישָׁ אָוֹן אַרְאָבִישָׁ), אָפְּ דַעַר לִיטְעָרָאָטוֹר פָּוּן דַעַר רָעַנְעָסָאָגָס-עַפְּאָכָע (הַעֲבָרָעַישָׁ אָוֹן אַנְהִיבָּ

יידיש), פון דער אופקלעַרְוָונְגָס־עֶפְאָכָע (יידיש, העברעיש, דיטיש, רוסיש) אוֹן אָף דער לִיטְעָרָטָר אַין סָאָר 19-טָנוֹ אוֹן אַין 20-טָנוֹ יַאֲרָהּוֹנְדָעָרט (יידיש, העברעיש, רוסיש, ענגליש אָא).

עַס וְאַלְטָ אֲבָעָר גַּעֲוָעָן נִיטְרְכְּטִיק, נִיטְ וּוִיסְנְשָׁאָפְּטָלָעָךְ צָו בָּאָטְרָאָכְטָן דֵּי פְּרָאָבְּלָעָם פָּוֹן יְעֻרְוָשָׁ אַון טְרָאְדִּיצְיָע אַבְּסְטוֹרָאָקָט, אַיְינְוִיטִיק. טְרָאְדִּיָּע אַיְזָן — קָוְלְטוֹרָאָנוֹמָלָנָגָג, קוֹלוֹטְרוֹרִיְיכְּקִיטָּע, אֲבָעָר נִיטְ אַין רַיְינְגָעָם, אוֹיסְגָּעָלִילִיטָעָרטָן צָוְשָׁתָאנָדָן, נָאָר אַין גַּעַמִּישׁ מִיטְ אַפְּגָעָלָעָבָטָן אַון פָּאָרָעָלָטָן, וָאָס אַיְזָן שָׂוִין אַין דָּעָר נִיְּעָר עֶפְאָכָע אָ קָאָנְסָעָרוֹתָאִיוּעָר קוֹיעָר. דֵּי אַלְטָעָ פָּאָרָאָגָגָעָנָע טְרָאְדִּיצְיָע קָאָן וּוּרָעָן אֲגַעְוָעָר אַין דִּי הָעָנָט פָּוֹן רְעָאְקָצְיאָנָעָרָע קוֹיכָעָס, וּוּרָעָן זַיְיָ קָעְמָפָוּן קָעְגָּן דָּעָר נִיְּעָר רְעוֹוָאְלִיזְצִיאָנָעָרָע אָרְדָעָנוֹגָג. דֵּי טְרָאְדִּיצְיָע קָאָן אַויְדָ דִּינְגָעָן פָּאָר אָמִיטָל צָו אַפְּנָאָרָן דָּאָס פָּאָלָק, פָּאָר אָמִיטָל צָזְזָעָדָקָוּן דֵּי אַיְינְגָעָנָע בָּאָגְרָעָנְצָקִיטִי מִיטְ אַיְינְגָעָי בִּירָגָעָרטָע אַון פָּאָרָהִילִיקָטָע אִידִיְיעָן פָּוֹן אַמְּאָל. מִיטְ פָּאָרָשִׂידָעָנָע הָאָבָן דֵּי אַיְדָעָאָלָגָן פָּוֹן רִישָׁע פָּאָרָאָלָעָן אַון טְרָאְדִּיצְיָעָס פָּוֹן אַלְטָעָרָותָם הָאָבָן דֵּי אַיְדָעָאָלָגָן פָּוֹן דָּעָר בָּוּרְזָשְׁוָאְוָיָע צָוְגָעָדָקָט זַיְעָרָע אִידִיְיעָן פָּוֹן פָּרִיוֹוָאָטְרִיאִינְגָטָום אַון סָאְצִיאָלָעָר אָוְנְטָעָדְרִיקָוָגָג. מָאָרָקָס הָאָטָ וּוּגָעָן דָּעָם גַּעַשְׁרָבָּבָן:

„אַיְזָן דֵּי קָלָאָטִישְׁ־שְׁטוֹרָעָנָגָע לְעַגְעַנְדָּעָס פָּוֹן דָּעָר רְוִימִישָׁר רְעָפּוֹבְּלִיק הָאָבָן דֵּי קָעְמָפָעָר פָּאָר דָּעָר בָּוּרְזָשְׁוָאְזָעָר גַּעַוְעָשָׁאָפָט גַּעַפְּנוֹנָעָן אַיְדָעָאָלָגָן אַוְן קִינְסְטָלְעָכָע פָּאָרָמָעָס. אַיְלוֹזִיעָס. וּוּלְכָעָ זַיְיָ הָאָבָן נִיטְיק גַּעַדְאָרָפָט הָאָבָן, קָעְדִּי צָוּ פָּאָרָשְׁטָעָלָן פָּאָר זַיְדָ זַיְלָבָסְטָ דָעָם בָּוּרְזָשְׁוָאְזָרְבָּגְרָעָנְצָטָן אַיְנָהָאלָטָן פָּוֹן זַיְעָרָקָמָפָקָה. קָעְדִּי צָוּ הָאָלָטָן זַיְעָרָקָמָפָקָה אָפְּ דָעָר הַיְּיךָ פָּוֹן גְּרוֹוִיסָעָר הִיסְטָאָרִישָׁר טְרָאָגָעָדָיעָ. אַזְוִי הָאָבָן מִיטְ אַיְרָהָנוֹן דָעָרָטָ פָּרִיעָר, אָפְּ אַן אַנְדָעָר אַנְטוֹוִיקָלְגָג־שְׁטוֹפָעָ, קָרָאָמוּזָלָן אַוְן דָאָס עַנְּבָי גְּלִישָׁעָ פָּאָלָק זַיְדָ בָּאָנְצָטָ צְוָלָבָי זַיְעָרָקָמָפָקָה אַיְלָוָאְלִיזְצָעָ מִיטְ דָעָר שְׁפָרָאָר, מִיטְ דֵּי לִיְּדָנְשָׁאָפָטָן אַון מִיטְ דֵּי אַלְיוֹוִיעָס, וָאָס זַיְיָ הָאָבָן אַנְטָלִיְעָן אַיְזָן טָאָנָךְ“.

דֵּי פְּרָאָבְּלָעָם פָּוֹן טְרָאְדִּיצְיָע אַון קוֹלוֹטְרוֹ-יְעֻרְוָשָׁع בָּאָקוּמָט אַבְּאוֹנוֹן דָעָר בָּאָדִיְטוֹנָגָג אַון שָׁאָרָפְקִיטָן אַיְן דָעָר לִיטְעָרָטָר פָּוֹן אַיְבָרָגָאָגָג עֶפְאָכָעָס, אַיְזָן קָרִיטִישָׁע אַיְבָרְבָּרָאָק־מָאָמָעָנָתָן, וּוּגָעָן דֵּי גַּעַוְעָשָׁאָפָט מָאָכָט דָוָרָד אַרְעוֹוָאְלִיזְצִיאָנְעָרָע אַיְבָרְקָעָרָעָנִישָׁ אַון לְאֹזֶט זַיְדָ אָפְּ נִיְעָזָרָעָן וּוּגָעָן, וּוּלְכָעָ דָאָרָפָן פִּירָן צָו אַנְיִי לְעָבָן אָפְּ נִיְעָזָרָעָן סָאְצִיאָלָעָר יְעָסְוִידָעָס.

⁴ K. Маркс и Ф. Энгельс об искусстве, т. I, М., 1957, стр. 130—131.

אין אועלכע רעוואלייזיאנערע עפאכעס וווערט פארשארפט דער קאמף
ארום טראדייציע און קולטור-יירושע. דאס אין באזונדערס צו זען אין
דער געשיכטע פון דער סָאוּוֹטִישׁוּר לְיִתְעַרְאָטוֹר אין די ערשותע יארז
נאך דער אַקְטִיאַבְּעֶרְרָעָוָאַלְיְזִיעַ. די רַעֲקִצְיַאַנְעָרָעַ קַוְיְכָעָס פָּוּן דער
לייטעראטור האבן אונטערן אויסרייד פון היטן די טראדייציעס פון דער
קלאסישער קונסט און לייטעראטור זיך קונגנגעשטעלט דער נײַעַר שאפונג,
דער בוינונג פון דער רעוואלייזיאנערע סָאוּוֹטִישׁוּר קַוְיְכָעָס פָּאָרָן.
פָּאָלָק.

אַבְּעָר אויך אין די ריינן פון דער רעוואלייזיאנערע לייטעראטור
זַיְנֵנָה אַוְגְּעָקְּוּמָהָן קַוְיְכָעָס, וּוּלְכָעַ האָבָן נִיהִילִיטִישׁ אַפְּגָעְלִיקָנְט אָזָן
אַפְּגָעְוָאָרְפָּן יַעֲזֵן מִן טְרָאִיזִיעַ אָזָן קַוְיְכָעָס בִּיכְלָלָל. דָּעָר
„פְּרָאַלְעַטְקוֹלְטַת“ („פְּרָאַלְעַטְמָאַרְיִישׁ קַוְיְכָעָס“), די „לְעַפְּ“ („לְיִלְעַוְּיִ
פְּרָאַנְטַת“), די עַקְסְּטְּרָעִיםְּסָטָן פָּוּן רַאֲפָּהָהָן באַרְאָכָט די טְרָאִיזִיעַ
אָזָן די קַוְיְכָעָס פָּוּן דָּעָר פָּאַרְגָּאנְגָּהָהָיִשׁ שִׁיר נִימָּט וּקְאַנְטְּרָעָר
וּאַלְיְזִיעַ.

וּ. אֵ. לענין האָט אָפְּ אַרְעַוְאַלְיְזִיאַנְעָרָעַ וּוַיְסְנַשְּׁאַפְּטָלְעָכָן אוּפְּנָהָרָה
לייזט די פְּרָאַבְּלָעָם פָּוּן קַוְיְכָעָס אָזָן קַוְיְכָעָס טְרָאִיזִיעַ. לענין אַיְזָן
געוֹזָן אַיְבָּרְצִיגָּט, אָזָן די לְיִטְעַאְרִישׁ טְרָאִיזִיעַ אָזָן אַרְגָּאַנְשָׁעָר
בָּאַשְׁטָאַנְדְּטִילָהָן פָּוּן דָּעָר לְיִטְעַרְאָטוֹר, וּוָאָס וּוּרְטָגָעָשָׂפָּעָי
טְרָדְיִיקָּעָר עַפְּאָכָעַ. די לְיִטְעַרְאָטוֹר פָּוּן דָּעָר נִיְּעָרָעָפְּאָכָעַ קָאָזָן זִיךְ נִימָּט
בָּאָגִינְזָן, זִיךְ נִימָּט גַּעַשְׁאָפָּן וּוּרְזָן אָזָן קַוְיְכָעָס טְרָאִיזִיעַ אָזָן קַוְיְכָעָס
יִעַרְשָׁע. אַיְנְצִיטִיקָהָאָט לענין גַּוְאָרָנְטָה, אָזָן קַוְיְכָעָס, קַוְיְכָעָס
פָּוּן פָּאַרְגָּאנְגָּהָהָיִשׁ עַפְּאָכָעַ, קַוְיְכָעָס טְרָאִיזִיעַ דָּאָרְפָּן גַּעַיְאָרְשָׁנָה וּוּרְזָן
קְרִיטִישׁ, אָזָן פָּאַרְבִּינְדוֹנָה מִיט די נִימָּט אַוְפָּגָאָבָן, וּוּלְכָעַ עַס שְׁטָעָלָט
פָּאָרָה לְיִטְעַרְאָטוֹר אָזָן דָּעָר פָּאַרְגָּעָשְׁרִיטְעָנָהָרָעָקְּלָטָרָה די נִימָּט עַפְּאָכָעַ. פָּוּן
דָּעָר קַוְיְכָעָס אָזָן דָּעָר קַוְיְכָעָס טְרָאִיזִיעַ דָּאָרְפָּן גַּעַיְאָרְשָׁנָה וּוּרְזָן
בְּלוּזָן די פָּאַרְגָּעָשְׁרִיטְעָנָהָרָעָקְּלָטָרָה, וּוּלְכָעַ קָאָזָן דָּעָר נִיְּעָרָעָפְּאָכָעַ
קַוְיְכָעָס. מִיט אַט דָּעָם וּוּגָע אַיְזָן גַּעַגְּאָגָעָן די סָאוּוֹטִישׁ לְיִטְעַרְאָטוֹר. מִיט
אַט דָּעָם וּוּגָע אַיְזָן גַּעַגְּאָגָעָן, נָאַטְרָלָעָךְ, אוּרִיךְ די יִדְיִישָׁס סָאוּוֹטִישׁ לִיְּ-
טְרָאָטוֹר. עַס זַיְנָהָן גַּוְעָזָן אַפְּנִיְיִגְּוָנָגָעָן, פָּאַרְקִרְיָפְּלָוָגָעָן, וּוּלְכָעַ זַיְנָהָן
בִּיכְלָלָל אַוְמָאַרְמִידְלָעָךְ פָּאָרָה יַעֲדָר לְיִטְעַרְאָטוֹר, וּוּלְכָעַ אַגְּטוּוּיקָלָט זִיךְ
אָזָן זַוְּנוּגָעָן, אָזָן שְׁלָאָכָטָן. אַבְּעָר דָּאָס אַיְזָן גַּוְעָזָן וּוּגָע פָּוּן גַּיְינָ פָּאָרוּסָה,
פָּוּן שְׁטָרָעָבָן צֹ נִימָּט דָּעָרָאַבְּרָוָנָגָעָן אָזָן דָּעָרָגְּרִיכְּבָנָגָעָן.

אין דער יידישער ליטערטור אין די פראגע פון טראדיציע נאר שארפער. די יידישע בורזשואזע קרייטיק אין אויסלאנד האלט אין אין פרידיקן אידיען פון רעליגיע, נאציאנאליזם אלס די עכט יידישע נאציאר נאלע טראדיציעס פון דער היינטציגיטיקער יידישער ליטערטור. די באָ גאָבוֹג פונעם שריבער, זיין שאָפּוֹג אַינְגָאנְצָן גענומען ווערט אָפּגָעָ שאָצָט פָּאוֹזִיטִיוֹ אָדָעָר גַּעֲגָאָטוֹו, אָפּהָעָגָגִיךְ דָּעָרָפָן, וְאָזָוִי עַס ווערט אָפּגָעָשָׂפִּיגָלֶט אַיְזָינְעָן וְוַעֲרָק די רַעֲלִיגִיעָזָע טַרַּאַדִּיצָע. אָזָא קְרִיטָעָרָיָה אַט אַנְגָּעוּוּנְדָּט, לְעַמְּאָשָׁל, אַיְזָינְעָן אַרְבָּעָתָן שְׁלוּמָע בֵּיקָל.

אין זיין אַרְטִיכָּל, "רַ" נַאֲכָמָעָן בְּרוֹצָלָאוּרָה" שְׁרִיבְּטָעָר: "עַס אַיְזָה הַיְּנִטְצָרָטָאָג פָּאָרָאָן מַעַר יִדְיִשְׁעָ אַכְּדָעָס אַרְוֹם די סְסִידִישׁע פָּעָרְזָעָנְלָעָכִי קִיטְּסָן אַיְזָה זַיְעָר פָּאָעָטִישָׁן הַיְּסָטָאָרִישָׁ רַאֲמָאָנְטִישָׁן וּוּדָעָרְגָּעָבָּרָט, וְוי בָּאָ די פָּרָאַנְצָיוֹן אַרְוֹם די גַּעַשְׁטָאָלָטָן פִּון זַיְעָר גַּרְוִיסָּעָר רַעֲוָאַלְיִזְּצָע — דָּאָנְטָאָן, רַאֲבָעָסְפִּיעָר אַוְן מִירָאָבָּא".

צּוֹלִיב וּוָסָס הַאַט שְׁלוּמָע בֵּיקָל זַיְק גַּעַנּוּמָעָן אַיְנְצָוּשָׁמוּעָן דָּעַם הַיְּנִטְרָ צִיטְּטָקָן לַיְּעָנָהָר, וּוּלְכָאָר וּוּסִיטָּשׁ שְׁוֹן לְאָגָן נִיט וּוּגָן סְסִידִיעָס אַוְן סְסִידִישׁע פָּעָרְזָעָנְלָעָכִיָּטָן, אַזְּעָלָכָע מִיטְּסָעָס, וּוָסָס הַאָבָּן אַוְנָטָר זַיְק קִיְּזָן שֻׁוְּם גְּרוּנָט נִיטָּי צַי שְׁוֹן וּשְׁעָהָט עַר גַּעֲמִינָט בְּעַמְּעָס, אַזְּסִידִיעָס פָּאָרִינִיקָט אַיְזָה „וּוּנְדָעָלְעָכָעָר אַכְּדָעָס“ מַאֲרָקְסִיסְטָן, לְאָמֵיר זָאָגָן, מִיטָּ צִעְנִיסְטָן? וּוּזִיט אָוִיס, אַזְּזַיְעָר קְלָאָסְ-אִינְטָעָרָעָס הַאַט אַיְזָה אָוִיס טַרְגָּעָזָאנְט אַזְּעָלָכָע פָּאָרָאַדְקָסָאָלָע גַּעַדְאָקָעָן.

עַס קְלִינְגָּט מַאְמָעָס וּוְיַי אָפָּאַדְיָע, וּוְיַי לִיְּצָאָנָעָס שְׁלוּמָע בֵּיקָלָס בָּאַשְׁרִיבָּוֹגָן פִּון די סְסִידִישׁע פָּעָרְזָעָנְלָעָכִיָּטָן:

"פִּון די שְׁפָעָטָעָר אַיְזָה רַיְּסָרָאָלָע רַוְּשִׁינְגָּר גַּעַוּוֹן כָּלּוֹ מִלְכָוֹת (קוֹלוֹיִי מַאְלָכוֹס — אַיְזָה גַּאנְצָן קוֹנוֹגִינְגִּילָעָכִיָּט. — הַ. רַ). אַמִּין 'רַאָ סָאָלִיִּי'" (זָוְנוֹזִיקִינְגָּ) פִּון סְסִידִישׁ-גַּעֲוָלָשָׁאַפְּטָלָעָכָעָר מַאְכָט, אַזְּזַיְעָר מַעַנְדָּל דָּעָר קָאָצָקָעָר — אָ טַרְוִיְּעִירִיקָעָר כָּאָכָעָם אַפְּנָן טַרְאָן פִּון אָמִילָעָךְ, אָ צָעוּוּיְּטָעָקָר טָעָר פִּילָּאָסָאָף אַיְזָה דָּעָר שְׁפִּיצָעָס פִּון אָמְלָאָכָע".¹

וּוְעַן אַיְדָר לִיְּעָן אַזָּא אַפְּאַלְאָגִיעָס פִּון סְסִידִיעָס אַזָּא אַיְרָעָר — "אַפְּנָן טַרְאָן פִּון אָמִילָעָךְ", דָּעָרָמָאָנָט זַיְק מִירָדָר די שאָפּוֹגָן פִּון די יִדְיִשְׁעָ אַזָּה הַעֲבָרִיעִישׁ שְׁרִיבָּר אַיְזָה יָאָרְהָוְנְדָעָרָט: יוֹסְטָעָפָּרָל, יִסְרָאָעָל אַקְּרָבָּה

¹ שְׁלוּמָע בֵּיקָל: שְׁרִיבָּר פִּון מִצְנָן דָּאָר. צְוּוּיְּטָעָר בָּאָנְד, ג. 9.

² דָּאָרָטָן, ג. 10.

טענפעלד, י'צכאק ערטער, י'צכאק-י'יעל לינעツקי, פערעץ סמאלענסקי, מאודכעידאoid בראנדשטער, יהודע-לייב גארדאן אונ נאך פיל אַנְטֶרְעָס. זיי האבן געריבן וועגן כסידעס אונ וועגן כסידישע רabiישע הוייפן, וועגן דִּסְיִדְיָע פערזענעלעקיטן, ווי וועגן דער פארקערפערונג פון אומוירליךיטן, פון שיקרטס אונ זונס. כאבאר אונ אַפְּנָאַרְעָרִי, אַונִי טערדריךונג אונ זשולייקער. וועמען ווע דארף מען גלייבן — דִּי יִדְיָשָׁע פָּאַרְגָּעַשְׁרִיטָעָנָע מסקילים פונגעם 19רטן יָאַרְהָוְנְדָעָט, וועלכע האבן מיט זיעער אַוְיגַן גַּעֲזַעַן דָּאָס כסידעס אונ האבן עס באשריבן אין קעמאָרישע קינסטעלערישע ווערך, צי שלויינע ביכלען, וועלכער האט געפרוות אַפְּרָא אַדְגָּמָאַטִּישָׁן אוּפְּפָן מָאַלְן דִּי סְיִדְיָע פִּינְצְּטָעֵרְלִינְגְּגָעָן, זוי דענקר אונ רעווואָלְוִיצְּיאָגְּנָעָרָן? אֹזָא „טְרָאַדְיָצְּעָע“ אִין קָעָגַן דִּי אַנְטְּעַרְעָסָן פון דער יִדְיָשָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר, פון דער יִדְיָשָׁע קּוֹלְטוֹר.

דאָס הייסט ניט, אֹז דִּי לִיטְעָרָאָטוֹר דָּאָרָף ניט מָאַלְן דִּי פָּאַרְגָּאַנְגָּעָנִי הײַט, אֹז דער שְׂרִיבָעָר, מָאַלְדִּיק דִּי ווֹוִיטָע אַדְעָר נָאַעַטְעָס פָּאַרְגָּאַנְגָּעָנִי הײַט, מָוֹז אַוְמָבָּאַדְיָינְגָּט שְׁילְדָעָרְן בְּלוֹיזְן דָּאָס גַּעַטְאִיטְוּעָ, לְאִמְרָר זָאַגְּן אַפְּרִי לע אַין כסידעס. אַט האט דער נִיסְטָעָר גַּעַשְׁפָּן אַמְּנוּמָנְטָאָל ווערך, אַוְן דָּאָפְּקָע וועגן כסידעס — „דִּי מִישְׁפָּאַכָּע מַאַשְׁבָּעָר“. זוי אַן עַמְּס גַּרוּיְּס עַד קִינְסְטָלְעָר, האט עַר הִיסְטָאָרִישׁ ווּאַרְהָאָפְּטִיךְ אַוְגָּשְׁטָעָלָט דָּאָס בַּלְדָה פון דער כסידישער באָוּגָּנוֹגָן. נִיט אַפְּאַלְאָגְּעָטִיש אַוְן נִיט נִיהְיִלְּסִיטִיש. דער נִיסְטָעָר האט גַּעַשְׁלָדְעָרְטָר בְּרִיטָע פָּוֹנְגָּעָם פָּאַלְקָסְטָלְעָבָן, אַוְן בעסְוִיכָּעָם אוִיךְ דָּאָס גַּעַגְּאַטְיוּוֹעָ אַוְן דָּאָס פָּאַזְּטִיוּוֹעָ אַיְנָעָם כָּסִידְיוֹם. זְעָרָ פָּאַר טָקָע אַיְזָן שלויינע בְּקָל גַּעַבְּלִיבָּן אַוְמְצָפְּרִידָן מִיט נִיסְטָעָרָס רָאָ מאָן, דער קְרִיטִיקָעָר באַהְיִיטָעָמָה, אַז דער נִיסְטָעָר האט זִיךְ „אַוְנטְעַרְגָּעָן“. גַּעַבָּן דער פָּאַרְטִּיטִילִינְגִּיעָ.

איַן „סָאוּוּטִישׁ הַיְּמִינָּאָנְדָה“ האט פָּאַרְעַפְּנְטָלְעָכְטָה דער שְׂרִיבָעָר נָאַטָּאָן זְאַבָּאָרָע זִין רָאַמָּאָן „סָאוּי נָאַךְ גְּרִוִּיס דָּעָר טָאגָן“. דער הִיסְטָאָרִיקָעָר הַיְּלָעָל אלְעַקְסָאַנְדָּרָאָוּ האט הַיְּדָאָפְּגָּעָשָׁאָצָט דָעָם רָאַמָּאָן, וועלכער האט שָׁוֵין אַרְוִיסְגָּעָרְטָן אַפְּקָלְאָנְגָּעָן פון לִיְּעָנָעָר אַוְן שְׂרִיבָעָר באָ אַונְדָּן אַוְן אַוְיסְלָאָנָה.

נאַטָּאָן זְאַבָּאָרָע איַן מִיט זִינְעָ רָאַמְּאַעַן אַוְן דָּעָרְצִיְּלְוָנְגָּעָן באָוּסְט גַּעַוּאָרָן אלְס שְׂעָפָעָר, וועלכער שְׂטָרָעָבָט צָו קִינְסְטָלְעָרִישׁ זַוּכְוָנְגָּעָן, צָו עַקְסְפָּעָרִימָעָנְטָרִין אַוְן אַנְטְּדָעָקָן נִיסְס. דָאָס אַיְזָן דִּי שְׂטָעַנְדִּיקָע אַפְּגָּאָבָע

פֿוֹן יַעֲדָן קִינְסְטֶלְעָר. אֵיךְ מֵיַין, אָז אוּיךְ מִיטַּן נְמִיעָם רַאְמָאָן הָאָט עַר אַנְטָה דַעַת אַזְוִינָה, וַיָּאָס וַיַּעַט בָּאַרְיכְּכָעָרְן דַי לִיטְעָרָאָטוֹר.

לִיטְעָרָאָרִישְׁ-קִינְסְטֶלְעָרִישְׁ שְׂרָאָדִיצְיָעָס אַיז בִּיט אַיְינָס אָז דַס זַעַל-בָּעַ, וַואָס לִיטְעָרָאָרִישְׁ-קִינְסְטֶלְעָרִישְׁ וַוִּירְקוֹנוֹגָעָן. לִיטְעָרָאָרִישְׁ שְׂרָאָדִיצְיָעָס זַיְנָעָן לוֹיטָן פָּאָרְנוּם בְּרִיְיטָר, וַוי לִיטְעָרָאָרִישְׁ וַוִּירְקוֹנוֹגָעָן. לִיטְעָרָאָרִישְׁ שְׂרָאָדִיצְיָעָס זַיְנָעָן הָאָבָן אַשְׁיכְּבָעָס הַוִּיפְטוֹאָכְלָעָד צַו פָּאָרָם, בַּיִס לִיטְעָרָאָרִישְׁ שְׂרָאָדִיצְיָעָס כָּאָפָט אַרְוָם דַעַם גַּאנְצָן טָאָר, דַעַם סַאָצְיאָלוֹן אָזָן נַאֲזַיאָנוֹלָן אַיְנָהָאלָט פֿוֹן דַעַר לִיטְעָרָאָטוֹר אַינְגָאנְצָן, סַי אִין דַעַר פָּאָרָם, סַי אַיְנָעָם אַיְנָהָאלָט. דַי לִיטְעָרָאָרִישְׁ וַוִּירְקוֹנוֹגָעָן זַיְנָעָן מַעַר בָּאָגְרָעָנָעָצָט אִין צַיִיט, זַיְיָ זַיְנָעָן דּוּיְעָרָהָאָפְטִיק מַעֲרָטָנְטָנְיָיל אִין פָּאָרְלוֹף פֿוֹן אִין עַפְאָכָע, בַּיִס דַי לִיטְעָרָאָרִישְׁ שְׂרָאָדִיצְיָעָס זַיְנָעָן גִּילְטִיק אָזָן וַוִּירְקָנְדיָק אִין פָּאָרְלוֹף פֿוֹן פִּיל עַפְאָכָעָס אִין מַעַשְׁךָ פֿוֹן יַאֲרָהָנוֹדָעָרָטָר אָזָן אַפְּלִילָעָ פֿוֹן אַרְטְּיוֹנוֹבָן טָעָר. לִיטְעָרָאָרִישְׁ וַוִּירְקוֹנוֹגָעָן זַיְנָעָן דִּירְעָקָטָן, מַעֲרָטָנְטָנְיָיל פָּאָרְשָׁפְרִיטָן זַיְיָ זַיְךְ פֿוֹן אִין דָאָר צֻום צֻוּוִיטָן, פֿוֹן אִין שְׁרִיבְּכָעָר צֻום צֻוּוִיטָן, אַפְּלִילָע אִין דַי גַּרְעָנָעָצָן פֿוֹן אִין דָאָר. מַעַן קָאָן רַיְידָן וּוּעָגָן פּוֹשְׁקִינָס וַוִּירְקוֹנוֹגָן אָפָּר דַעַר רַוְשִׁישָׁר לִיטְעָרָאָטוֹר פָּוּנָעָם 19-טָן יַאֲרָהָנוֹדָעָרָט, נָאָר וּוּעָגָן זַיְן וַוִּירְקוֹנוֹגָן אָפָּר דַעַר לִיטְעָרָאָטוֹר פָּוּנָעָם צֻוָּאָנְצִיקְסָטָן יַאֲרָהָנוֹדָעָרָט קָאָן מַעַן שְׁוִין רַיְידָן בְּלֹוִן בָּאָדִינְגָּלָעָךְ. עַס לְעַבְּנָן אָזָן וַוִּירְקוֹנוֹגָן אָפָּר בֵּין אִיצְטָפָּה פּוֹשְׁקִינָס שְׁעַפְרָרִישְׁ שְׂרָאָדִיצְיָעָס.

וּלְבָסְטָפָּאָרְשָׁטָעָנְדָלָעָר, יַעֲדָע לִיטְעָרָאָטוֹר הָאָט אִירָעָ בָּאוֹנְדָעָרְקִיטָן אִין דַעַר אַנְטוּוּיקְלָוָגָן פֿוֹן דַעַר שְׂרָאָדִיצְיָעָס. דַי יַדְיִשְׁעָ קָוְלָטוֹר אָזָן לִיטְעָרָאָטוֹר, אַוִיב רַעֲכָעָנָע אִיךְ דַי לִיטְעָרָאָטוֹר פָּוּנָעָם אַלְטָעָרוֹתָם אָפָּה הָעָרָבָה, אַוִיב אַגְּדָעָרָע שְׁפָרָאָכָן, הָאָט אָ שְׂרָאָדִיצְיָעָס פֿוֹן יַאֲרָהָנוֹנְטָעָר. אַוִיב אַבְּעָרָנָע דַי שְׂרָאָדִיצְיָעָס אִין יַדְיִשְׁ, הַיְבָט זַיְיָ זַיְךְ אָזָן עַרְשָׁת אִין סָאָף 18-טָן — אַנְהָיָב 19-טָן יַאֲרָהָנוֹדָעָרָט; אָזָן אַוִיב רַעֲכָעָנָע דַי קָלָסִישָׁע טְרָאָדִיצְיָעָס, הַיְבָט זַיְיָ זַיְךְ אָזָן פֿוֹן מַעַנדָלָעָן, פֿוֹן דַעַר צְוִיְיטָרָה הַעֲלָפָט פֿוֹרָגָן 19-טָן יַאֲרָהָנוֹדָעָרָט, דֻּרְבָּיָה קָאָן מַעַן שְׁוִין אִיצְטָפָה בָּאָטוֹאָכָטָן מַעַנדָעָגָן לְעַס שָׁאָפָן מַעַר אַלְסָטָרָאָדִיצְיָעָס, אִידְעָר אַלְסָטָרָאָדִיצְיָעָס וַוִּירְקוֹנוֹגָן אָפָּר דַעַר הַיְנָטְצִיטִיקָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר.

בְּעַנְגָּגִיעָע דַעַר יַדְיִשְׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר דָאָרָף מַעַן אִין זַיְנָעָן הָאָבָן אִיךְ אֹזָא מַין אַיְינְגְּשָׁאָפָט, וּוּלְכָע אִין כָּאָרָקְטָרִיסְטִיָּשׁ פָּאָר אִיר אַנְטוּוּיקְלָוָגָן אָזָן פָּאָר דַי פָּרָאָבָלָעָמָעָן פֿוֹן שְׂרָאָדִיצְיָע אָזָן לִיטְעָרָאָרִישְׁ וַוִּירְקוֹנוֹגָעָן. אִין 19-טָן אָזָן אִנְהָיָב 20-טָן יַאֲרָהָנוֹדָעָרָט הָאָט זַיְיָ זַיְךְ אַנְטוּוּיקְלָט הַוִּיפְטָ-

זאכלעך אלס א ליטעראטור פון פראוז, וויניקער אין געווען אנטווקלט
די דראמע, און נאך וויניקער די דיכטונג, צום אונטערשייל פון דער
העברעהישער ליטעראטור, וועלכע האט געהאט א שטארקע דיכטונג, א
שווואכע פראוז און א גאָר שוואכע דראמע. אין די ושאנגען פון פראוז
האט די הינטציטיקע יידישע ליטעראטור ניט בלויין א ריבכע קלאסישע
טראדייציע, נאָר עס פילט זיך איצט נאָר גאנץ בוילעט די דירקטע ווירט
קורג פון שאַלעט-אליעכעמען, פערעצען, בערגעלסאנען, אשן, רייזעגען, דעם
ニיסטער. אבער אין דער דיכטונג אין די טראדייציע א בעז גאָר שוואכע.
קיין קלאסישע דיכטונג אין אַפְּרִידִיש בין דעם צוויתן צענדייליק פונעם
20-יטן יארהונדערט ניט געשאָפֵן גוואָרֶן, האגאָם די קלאסיקער מענדעלע,
שאלעט אליעכען און פֿערְנְצִיעָה האָבָּן געשריבן לילדער. די אַפְּקָלְעָדְרִישׁ
דיכטונג אין איצט לויט איר פֿאָרָם אַזְּוִי פֿאָרָעלְטְּרָט, אָז וועגן לעונגען
זיך באָיר קאָן קיִין רִידִ נִיט זִין. דאס זעלבע קאָן מען זאגן אוּיך וועגן
דער פֿאָלְקָסְטִּימְלְעָכְעָר דיכטונג פון מיל גָּרְדָּאָן, אוּרָאָם גָּלְדְּפָּאָדָּעָן,
עליאָקָומָן צוֹנוּרָה, די רֻעְוָאַלְיְזִיאַנְעָרָה אַרְבָּעָתְּרִידְכְּטָעָר מָאָרִיס ווַיְנִיבָּרְטָה
טְשָׁוּסְקִי, דָּאוּיד עַדְלְשְׁטָאָט, יוֹסְעָף בָּאוֹשָׁוּוֹרָה, מָאָרִיס רָאוּזְנְפָּאָלָּד
הָאָבָּן אָוֹאָדָּע גַּעֲשָׁאָפֵן אַטְּרָאָדִיצִיעָה, וְאָס אַיְן גָּעוּזָן וּוַיְכִּטָּקִים מִיט אִיר
רְעוּאַלְיוּזִיאַגְּנָעָרָן אִינְהָאָלָּט אָז מִיט דָּעָר נָאוֹאָטָּרִישָׁרָה פָּאָסָם. אַבער קיִין

קלאסישע דיכטערישׁ טראדייציע האָבָּן זַיְהִיךְ נִיט גַּעֲשָׁאָפֵן.
די קלאסישע טראדייציע פון דער יידישער דיכטונג אין גַּעֲשָׁאָפֵן גַּעַד
וְאָרָן נִיט אַיְן 19-יטָן יָאָרְהָוְנְדָּעָרָט, נאָר אַיְן די עַרְשְׁטָעָרָדְרִיךְ צָעְנְדִּילִיק
פּוֹנוּם 20-יטָן יָאָרְהָוְנְדָּעָרָט, אין די צָוְוִיְּגָרְעָטְשָׁעָרָס פָּוּן דָּעָר יִדְיִיְּגָרְטָה
שער ליטעראטור — רָוּסְלָאָנְד אָוֹן אַמְּוֹרִיקָעָה. מִיט אָן אָוְמְגַהְיְעָרָרָרָקְרָאָפָּט
הָאָבָּן זַיְהִיךְ הָעָרָן די מַעְכְּטִיקָעָשָׁטְמִינָּן פָּוּן אַשְׁעָרָשׁוֹוָאָרְצָמָּאָן,
דָּאוּיד האָפְּשָׁטִיִּיה, לִיבָּקָוּוֹטָקָא, פְּעָרְעִזְמָאָרְקִישָׁ, שָׁמוּעָלָהָאָלְקִינָּה, עַזְּרָאָ
פִּינְיְנְבָּרָגָה, אַיְזִיְּנָאָרִיךְ, אַיְצִיךְ פָּעָפָעָר אַיְן רָאָטְנָפָּאָרָבָּאָנָּד אָז פָּוּן הָה. לִיְיָ-
וּוִיךְ, מַוִּישְׁעָרְלִיְּבָהָהָלְפָעָרָן, מַאְנִירְלִיְּבָהָאַיְן אַמְּוֹרִיקָעָה. די דָּזְיִוקָּעָ דִּיכְטָעָר
זִינְעָן גָּעוּזָן אַיְנָעָר אָז דָּעָר זַעֲבָעָר צִיְּטָהָרָקְלִיסְקָעָרָה, שָׁעָפָעָר פָּוּן
טראדייציע אָז עַכְטָעָנָאָטָאָרָס.

נאָוֹאָטָאָרִישָׁקִיט אַיְן עַפְּשָׁעָר דָּעָר עַרְשְׁטָעָר סִימְעָן פָּוּן קלאסישער
שָׁאָפָּוּגָה. דאס בָּאָטִיטָה נִיט, אָז דָּעָר נָאוֹאָטָאָר מָוֹן אַפְּלִיקְיְ�עָנָעָן די שָׁאָפָּוּגָה
פָּוּן די פְּרִיעָרְדִּיקָעָה קלאסיקער. די גַּעֲשִׁיכְטָעָר פָּוּן דָּעָר לִיטְעָרָאָטָוָר ווַיְסָטָה
פָּוּן בִּישְׁפִּילָן, וְעַן דִּיכְטָעָר הָאָבָּן מִיט טּוֹמֵל אָז דָּרָאָגָה דָּעְקָלְעָדָה, אַז זַיְהִיךְ

אנערקענען ניט די פֿאַריַיק שָׁפּוֹנְג, די פֿאַריַיק שְׁעִפּוֹר, אֶז בְּלוּזְ זַי
זַיְנְגַן די שְׁעִפּוֹר פָּוֹן דַעֲרֵ הַיְנַטְצִיטִיקָעֵר אָזְ פָּוֹן דַעֲרֵ קּוּמְנְדִיקָעֵר דִיבָּר
טוֹנְגָן.

די רַוִּישַׁע קּוּבָּאַפּוֹטְרוּרִיסְטָן הַאָבָן אַין זַיְעַר מַאֲנִיפּעַסְטַ „אַ פָּאַטְשַׁ אַין
פָּאָנוּם דָעַם גּוֹזְעַלְשָׁאַפְּטָלְעָכְן גַּעַשְׁמָאָקְ“ גַּעַרְפָּוּן „אַרְאַפּוֹוָאַרְפָּוּ פּוּשְׁקִינְגָן
דָאַסְטָאַיְוּסְקִין, טָאַלְסָטָאַיְעָן אָזְ אַנדְ פָּוֹן דַעֲרֵ שִׁיףְ פָּוֹן דַעֲרֵ הַיְנַטְצִיטָן
טִיקִיְיטַ¹.“

הַבְּיִוְתָן וּוַיְסִין מִיר שַׁוִּין, אֶז פָּוֹנוּם דָאַזְיַין „נַאֲוֹוָאַטְאַרְיַשְׁן“ טְרָאַסְן,
פָּוֹנְקַשׁ וּיְ פָּוֹן דַעֲרֵ פּוֹטוֹרִיסְטִישָׁעֵר „גַּעַלְעָר קָאַפְּטָעֵ“ הַאָט וִיךְ גַּאֲרְנִיכְט
בָּאַקְוּמָעָן אַין דַעֲרֵ רַוִּישַׁע דִיכְטוֹנָגָן. מַאיַּקְאַאַוְסְקִי הַאָט זַיְךְ גִּיךְ בָּאַפְּרִיעִיט
פָּוֹן די קּוּבָּאַפּוֹטְרוּרִיסְטִישָׁעֵ וּוַיְרְקוֹנְגָעָן אַין גַּעַוְאָרְן דַעֲרֵ אַגְּגַעְזָעַנְסְטָעָר
דִיכְטָעָר פָּוֹן דַעֲרֵ רַעְוָאַלְיִצְיָעֵ. דִי אַיְבְּרִיקָעֵ פּוֹטוֹרִיסְטָן זַיְנְגַן נַאֲז בָּאַם
לְעַבְנָן פָּאַרְגָּעָטָן גַּעַוְאָרָן. דָאַס וּלְעַבְנָן קָאַזְן מַעַן זַגְּנוּן אוּיךְ וּוְעַגְּנוּן די רַוִּישַׁע
עַגְּפָאַפּוֹטְרוּרִיסְטָן, וּוּלְכָעָן הַאָבָן נִיט אַרְיוֹסְגָּרוֹקָט קִיְין אַין בָּאַדְיִינְגְּדִיקָהָן
דִיכְטָעָר, אַיְסָעָר אַיְגָּאָר סַעְוָעָרְאַנְגְּיָעָן. פָּוֹן דַעֲרֵ גַּרְוָעָפָע אַיְמָאַזְיָנִיסְטָן
אַין בְּלוּזְ סֻעְרְגִּיְיִי יַעֲשָׂעָן פָּאַרְבְּלִיבָן אַלְסָגְּרוֹסְטָרְדָעָר. וּוְעָרְ וּוַיְסִיט
אַיְצָט וּוְעַגְּנוּן אַזְעַלְכָעָן, וּיְ שְׁעַרְשָׁעַנְיָוָוָוִיטָש אַין מַאֲרִיעָנָהָחָ?

אוּיךְ אַין דַעֲרֵ יַיְדִּישָׁעֵ לְטַעַרְאָטוֹר זַיְנְגַן גַּעַוְוָן שָׁאַרְפָּעָרְדָעָר
טוֹנְגָעָן קָעָגָן טְרָאַדִּיצְיָעָס אַין קָעָגָן דַעֲרֵ לְטַעַרְאָטוֹר פָּוֹן דַעֲרֵ פָּאַרְגָּאַגְּגָעָן
הַיְיָתָה. פָּאַרְשָׁטִיטִיָּת זַיְךְ, אַין נַאֲמָעָן פָּוֹן נַאֲוֹוָאַטְאַרְיַשְׁטִיטָה. אַין נַאֲמָעָן פָּוֹן
נַיְעַרְ קָונְסָט אַין אַפְּיַילְעָרְ פָּוֹן קּוּמְנְדִיקָעָרְ קָונְסָטָה. אַיךְ הַאָבָן זַיְנְגַן דִי
לְיַטְעַרְאִישָׁע דַעְקָלְאַרְאַצִּיעָס פָּוֹן די „יְוָנָגָעָ“ אַין אַמְּעַרְיקָעָ. זַיְיַהְיָה אַבְּנָן פְּרָאָרָ
קְלָאָמִירָט דָעַם קְוּלָט פָּוֹן וּוְאָרטָם. דָאַס וּוְאָרטָם הַאָט גַּעַזְאַלְטָ פָּאַרְבִּיטָן אַלְזָ
אַין וּוְעָרָן אַזְעַלְבָּסְטָצְילָ. דָאַס וּוְאָרטָם אַין מִיסְטִיפְּצִירָטָ גַּעַוְאָרָן.

אַיךְ וּוְיַל נִיט פָּאַרְגְּלִיבָן די „יְוָנָגָעָ“ מִיט די קּוּבָּאָרָן גַּעַוְאַפּוֹטְרוּרִיסְטָן.
די רַוִּישַׁע פּוֹטוֹרִיסְטָן הַאָבָן נִיט גַּעַגְּבָן דַעֲרֵ לְטַעַרְאָטוֹר קִיְין אַין באָרָ
דִיכְטָנְדִיקָן דִיכְטָעָר. אַבְּעָרָ דָאַס אַיְ נַאֲרָ וּוַיְיָנִיקָ, זַיְיַהְיָה אַבְּנָן גַּעַהְתָּאָטָ פָּאָר
זַיְךְ, בִּיזְ זַיְיַעְרָ מַאֲנִיפּעַסְטָן, אַרְיִיכָעָ טְרָאַדִּיצְיָעָ פָּוֹן גַּעַנְיָאַלְעָדָ דִיכְטוֹנָגָ
אַין 1917 אַוְן אַפְּיַילְעָרְ שַׁוִּין אַין 20-יָטָן יַאֲרָהְוָנְדָעָרָט. דַעְרִיבָעָר אַיְזָ אַין
זַיְיַעְרָ דַעְקָלְאַרְאַצִּיעָס אַוְסָעָרְ פּוֹסְטָעָר כּוֹצְפָּעָדִיקָעָר אַמְּבִיצְיָעָ גַּאֲרְנִישָׁט
נִיט גַּעַוְוָן. די אַמְּעַרְיקָאַנְגָּר „יְוָנָגָעָ“, פָּאַרְקָעָטָ, הַאָבָן אַרְיוֹסְגָּרוֹקָט

¹ Сб. «Пощечина общественному вкусу», 1912, стр. 455.

אועלכע גראיסע דיכטער, ווי ליוויק און מושעליב האלפערן. אבער דאס אייז נאך ניט אלץ. די יידישע דיכטונג האט איין 19-יטן יארהונדערט און אפליע איז ערשותן צענדייק פונעם 20-יטן יארהונדערט געהאט אַ שוואכע טראדייציע. דעריבער איז און מאנטפעסט פון די "וונגע" געווען אַ באָ שטימטער עמאַס.

די ערשותן יידישע סָאוּוֹטִישׁע דִּיכְטָעָר אָוּן די אַמְּעָרִיקָאנָעָר דִּיכְטָעָר פון די צוֹוָאנְצִיְקָעָר אָוּן דְּרִימִיקָעָר יַאֲרָן הַאֲבָן, פָּאָרֶשְׂתִּיטִיט וֵיד, גַּעֲוִוְוִיקָט אָפָּרְ דִּי וּוּיְטְעַדְּדִיקָע גַּעֲנְעַדְאַצְּעָס פָּוּן דָּעָר יַיְדִּישָׁע דִּיכְטָוָגָג. די מְעֻרְבָּהִיט יַיְדִּישָׁע סָאוּוֹטִישׁע דִּיכְטָעָר פָּוּן דָּעָם צְוִוִּיטְזָן אָוּן דְּרִיטְזָן דָּאָר, בֵּין אָונְדִּי זָעָר צִיטָע, זִינְגָן אִין דָּעָר אַדְעָר יַעֲנָעָר מָאָס גַּעֲוָעָן אַונְטָעָר דָּעָר דִּירְעָקָי טָעָר וּוּרְקוֹגָג פָּוּן שְׂוֹוָאַרְצָמָאנְעָן, הַאֲפְשָׁטִיְיָנוּן, קַוְוִיטְקָאָן, מַאֲרִיךָן, קַושְׁיָּן, נִירָאָן, הַאֲלִקְנָעָן, פִּינְיְנְבָּעָרָן, פָּעָפָרָן, כָּאָרִיךָן. די מְעָרָבָּדְאַדְקָע הַיְּנְטָמְצִיטִיקָע דִּיכְטָעָר — אָרָן וּוּוּרְגָּעָלִיס, אָוּוֹאָם גַּאֲנָטָאָר, מַוְיִשְׁעָ טִיףָט, מַאְטָל גַּרְבוּיאָן, שִׁיקָּע דָּרִין — זִינְגָן אַרְגָּאנִישָׁ פָּאָרְבָּונָן מִיט דָּעָר טָרָאִי דִּיצְיָע פּוֹנָעָם ערְשָׁטָן דָּאָר יַיְדִּישָׁע דִּיכְטָעָר אָוּן רַאֲטְנָפָּאָרָבָּאָנד אָוּן אַיְזָלָאָנָּד. אַבָּעָר די וּוּיְטְקִסְּטָעָ פְּרָאָבְלָעָמָעָן פָּוּן זַיְעָר שָׁאָפָּן אִיז שְׁוִין אַיְזָט נִיט טְרָאַדְיִיצָע אָוּן וּוּרְקוֹגָג, נִאָר דִּירְקָעָר — נָאַוּאָטָאָרִישְׁקִיטָע, דָּאָס זִיְּנָעָן דִּיכְטָעָר יַיְדָעָרְצָלְעָקְקִיטָע, וּוּלְכָעָ זָכָן אִין גַּפְנִינָעָן, פָּאָרָשָׁן אִין אַלְץ זַעַלְבָּי שְׁטָעָנְדִּיקָע, נִיְּיָן אַנְדָּרְשָׁדִיקָע, זִיְּגִיְּנָעָן מִיט אַיְגָעָנָע וּוּגָן.

איַן דָּעָר הַיְּנְטָמְצִיטִיקָע יַיְדִּישָׁר סָאוּוֹטִישׁע לִיטְעָרָאָטוֹר הַאֲבָן וֵיד אַיְבָּעָרְגָּעָרְקִיטָע אִין אַיְזָן פּוֹנְקָט די פְּרָאָבְלָעָמָעָן פָּוּן טְרָאַדְיִיצָע, וּוּרְקוֹגָג אָוּן נָאַוּאָטָאָרִישְׁקִיטָע. די שְׁרִיבְעָרְאָגְהָיְבָעָר, די מְעֻרְבָּהִיט פָּוּן וּוּלְכָעָ עַס זִינְגָן טְרָאַגִּישָׁ אָוּמְגָעְקָומָעָן, פָּאָרְבָּלִיבָן אִין דָּעָר גַּעֲשִׁיכְתָּע פָּוּן אַוְנְדוּעָר לִטְעָרָאָטוֹר אַלְסָגָג שְׁעָפָעָר. אַבָּעָר דָּעָר אַיְצְטִיקָעָר דָּאָר שְׁרִיבְעָרָהָעָטָה וּוּסָאָס אִין נִיט נִידְעָרְקָעָר פָּוּן מִיסְטָמְעָרְשָׁאָפָט פּוֹנָעָם ערְשָׁטָן סָאוּוֹטִישׁן לִיטְעָרָאָרִישָׁן דָּאָר. מַאְטָל הַאֲרַצְמָאָן אִין מִיסְטָמָג גַּעֲוָעָן בָּאוּוּרִיקָט פָּוּן פִּינְיְנְבָּעָרָגָן. אַבָּעָר אִין אָרִי לִידָעָר אִין עַד לְוִיטָעָר קִינְסְטָלְעָרִישָׁעָר קְרָאָפָט נִיט שְׁוּאָכָעָר פָּוּן פִּינְיְנְבָּעָרָגָן; אַלְיְוָוָסְקִי אִין לוֹיטָן אַיְנָהָאָלָט אִין לוֹיטָן סְטִיל פָּוּן זִיְּנָעָן טָנוּג גַּעֲוָעָן נִאָעָט צָוָהָאָשְׁנִינָעָן, אַבָּעָר עַד אִין שְׁטָעָנְדִּיקָע גַּעֲוָעָן אָוּמְפָהָעָנְגָיק אִין אַרְגִּינְגָל. וּוּרְגָּעָלִיס אִין מִיט עַפְעָט קְרוּיוּוֹישָׁ צָוָהָאָשְׁנִינָעָן

שוארכמאנו, אבער אינציגיטיך — וווײט און אנדריש, נײַ און אנטדע-
קעריש, זוכעריש און אנהיבעריש אין זיין ליריק און זיין עפָס. איז
דעַר פּוּבְּלִיכְּסְּטִישְׂעָר לֵיד אַזְּ אַדְּרַ אַינְטְּמַעְרַ לִירְשְׂעָר מִלְּגָאַטְּיָהָר.
אַזְּ מַוְישַׁע טִיףַּ? עַר אַזְּ שְׁטַעַנְדִּיק נַאֲוָאַטְּאַרְיָיש אַזְּ פֿאַרְבְּוֹנְדִּזְמִיט טְרָאַ
דִּיצְיָע אַזְּ בֵּין דַּעַר אַבְּעַרְדִּיכְּטְּוָנְגָּפּוֹן „שִׁירְהָאַשְׁירִים“. מַאְטַל גְּרוּבִּיאָן
אַזְּ מַאְמַעְטָנוֹווֹיָן, אַזְּ זַיְן פּוֹן פְּאַעַטְּיָשְׂעָר קּוֹלְטוֹר, פּוֹן רִיטְמִיק אַזְּ מַעַזְ
לְאַדְּיק, אַזְּ זַיְן פּוֹן פְּאַעַטְּיָשְׂעָר לְאַשְׁן אַמְּלָא אַקְוֹאַדְפָּעַ, אַבְּעַר עַר אַזְּ שְׁטַעַנְ
דִּיק אַרְיְגְּינְעָל, אַינְפְּאַלְעָרִיש אַזְּ לִיְדְּנָשְׁאַפְּטְּלָעְרְטָרָגִיש. גַּאנְטָאַר אַזְּ
בָּאוּוּרִיךְטָפּוֹן הַאלְקִינְעָן, אַבְּעַר גַּאנְטָאַרְסָפּוֹן פְּאַעַטְּיָשְׂעָר קּוֹלְטוֹר הַאַטְּ שְׁוֹןָ
דָּרְגְּרִיךְט אַזְּ הַוִּיכָּה שְׁטוּפָעַ, וְאַזְּ נַעַמְתָּ אַרְאָפָּעַ דִּיְ פְּרָאָגָעַ וּוּעָגַן וּוּרְגָּן.
קָוָגָן.

די מער אַגְּנוּזְעָנָן יִדְּיָשָׁע סָאוּוּטִישָׁע שְׁרִיבְּכָר זַעַן פֶּאָר דִּיְ רֻומַּי
פּוֹלָע טְרָאַדְצִיּוּסָפּוֹן דִּיְ פּוּרְיְעַרְדִּיקָע גְּרוּטִישָׁע שְׁעַפְּרָע אַזְּ גַּיְעָן וּוּיטָעָר.
אַזְּ דַּעַר זַעַלְבָּר צִיטַט אַזְּ דִּיְ הַיְנְטְּצִיטִיקָע יִדְּיָשָׁע סָאוּוּטִישָׁע לִיְּ
טְרָאַטְּוָר אַרְגָּאַנִּישָׁ פֿאַרְבְּוֹנְדִּזְמִיט דַּעַר רְוִיסְיָעָר קּוֹלְטוֹר אַזְּ לִיטְעַרְאָטוֹר,
מַיְּטַ דַּעַר קּוֹלְטוֹר אַזְּ לִיטְעַרְאָטוֹר פּוֹן דִּיְ פּוּלְקָעָר פּוֹנוּנָם רַאַטְּנָפְאַרְבָּאָנד.
דַּעַר עַלְטְּרָעָרָר לְאַרְיִדְיָשָׁע שְׁרִיבְּכָר, דִּיְ יִדְּיָשָׁע שְׁרִיבְּכָר בֵּין דַּעַר רַעַי
וּוּאַלְוְצִיעַזְמַנְגָּן גַּעֲוָונָן בָּאַקָּאנָט מַיְּטַ דַּעַר פָּאַרְגְּעַשְׁרִיטְעַנְעָר קָלָאַסְיָהָר
רְוִיסְיָעָר לִיטְעַרְאָטוֹר. עַס הַאַטְּ עַקְוּזִיטִירָט אַיְדִּישָׁע לִטְעַרְאָטוֹר אָפְּ רַוִּי
סִישָׁ. אַבְּעַר דָּאָס אַלְזָ קָאָזָ נִיטַּ פָּאַרְגְּלִיכְּטָמָן וּוּרְעָן מַיְּטַ דַּעַר אַרְגָּאַנִּישָׁ
איַיְהָיִטְלָעְכִּינְטָפּוֹן דַּעַר הַיְנְטְּצִיטִיקָעָר יִדְּיָשָׁע סָאוּוּטִישָׁע לִיטְעָיָ
רָאָטוֹר מַיְּטַ דַּעַר גַּאנְצָעָר סָאוּוּטִישָׁעָר קּוֹלְטוֹר אַזְּ לִיטְעַרְאָטוֹר. דִּיְ רַוִּי
שַׁ שְׁפָרָאָק אַזְּ אַיְצָט דִּיְ צְוּוִיתָעָ מַוְטְּעַרְדִּשְׁפָרָאָק פּוֹן אַלְעָ יִדְּיָשָׁע סָאוּוּזָ
טִישָׁע שְׁרִיבְּכָר. אַיְדִּישָׁע שְׁרִיבְּכָר אַזְּ רַאַטְּנָפְאַרְבָּאָנד אַזְּ גַּלְיִיכְבָּאָ
רַעֲכְטָמָעָר מִתְּגָלִיד פּוֹנוּנָם אַלְטָאַוְעָטָיָשָׁן שְׁרִיבְּכָרְפָּאַרְבָּאָנד. רַוִּישָׁ אַזְּ
פָּאָרָן יִדְּיָשָׁן שְׁרִיבְּכָר דִּיְ גִּישְׁטִיקָע לְוֹפְטָ, מַיְּטַ וּוּלְכָעָר עַר אַטְּעָמָט „פּוֹן
גַּעֲוָוָן בֵּין פָּאַרְלוּרָן“. דּוֹרָךְ רַוִּישָׁ בָּאַהֲעָפָט עַר זַיְקָ צַוְּ דַּעַר אַלְוּעָלָטָ
לְעַכְּעָר, צַוְּ דַּעַר אַינְטְּרָנָאַצְיָאנָלָעָר קוֹלְטוֹר.

בֵּין דַּעַר רַעוּוּאַלְוְצִיעַזְמַנְגָּן בְּלוּזָן דִּיְ גְּרַעְטָשָׁ יִדְּיָשָׁע שְׁרִיבְּכָר זַיְכָע
גַּעֲוָוָן צַוְּ זַעַן זַיְעָרָע וּוּרְקָ אָפְּ רַוִּישָׁ. פּוֹן דִּיְ קָלָאַסְיָקָעָר זַיְנָעָן נָאָר
שְׁאַלְעָמָ-אַלְיִיכָּעָם אַזְּ שְׁאַלְעָמָאָשָׁ גַּעֲוָוָן פְּאַפְּוֹלָעָר אַזְּ בָּאוּוּסָט אַזְּ דַּעַר
רַוִּישָׁע לִטְעַרְאָטוֹר. אַפְּלָעָעָ מַעְדְּעָלָעָ מַוְיכָעָרְ-סְפָאָרִים, יִלְ. פָּעָרָעִץ, אַוְרָ
רָאָם רַיְזָעָן, דָּאוּוִיד בָּעַרְגָּעַלְסָאָן זַיְנָעָן אָפְּ רַוִּישָׁ נִיטַּ גַּעֲוָוָן בָּאוּוּסָט.

אבער איצט איז שוין מיסטאמע ניטא קיין אין יידישער סָאוּוּטִישֶׁעַ שריבער, וועלכער זאל ניט האבן קיין בורך און אפילע עטלעכע ביכער אָפַּרְסִיַּשׁ. אונ ניט בלוי אָפַּרְסִיַּשׁ, נאָר אוֹרַ אָפַּרְסִיַּשׁ, ווַיְסַרוּ סִישׁ אָזָן אָפַּרְסִיַּשׁ שְׁפָרָאָכוֹן פֿוֹן דֵי פַּעֲלָקָנָרְפֿוֹנָם רַאֲטַנְפָּאָבָאנָד. אִצְטַזְמַעַן דֵי טְרָאָדִיכְיַעַס, דֵי וַיְרָקָנוּגָעַן אָזָן דֵי נַאֲוָאָטָאָרִישְׁקִיט אִין דָעַר זִינְגַּעַן דֵי לִיטְעָרָאָטָוָר פַּאֲרָבוֹנָדָן מִיט דָעַר פְּרָאָבָלָעָם פֿוֹן נָאִי צִיאָנוֹאָלָן אָזָן אִינְטָעָרָנָאָצִיאָנוֹאָלָן אִין דָעַר גַּאנְצָעָר סָאוּוּטִישֶׁעַ לִיטְעָרָאָטָוָר, מִיט דֵי נְגַעַן פְּרָאָצָעָסָן אִין דָעַר בּוֹיְנָגָעָפָן דָעַר סָאוּוּטִישֶׁעַ קּוֹלָטוֹר אָזָן לִיטְעָרָאָטָוָר אִינְגָּאנָצָן גַּעֲנוּמָעָן.

● 2. דָּאָס נַאֲצִיאָנוֹאָלָע אָזָן אִינְטָעָרָנָאָצִיאָנוֹאָלָע אִין דָעַר לִיטְעָרָאָטָוָר

אִין דֵי יָאָרָן פֿוֹן דָעַר צְוִיְּתָעָר וּוּעַלְטִימְלָכָאָמָע האָבָן דֵי דִיטְשִׁישָׁע נַאֲצִיםְעַרְדָּעָר פַּאֲרָנוֹיכְטָעַט זַעַקָּס מִילְאָן יַדְגָּן, בֵּין גְּרוֹנָט כָּאָרְעָוָוָה גַּעֲמָאָכָט דֵי דַוְיְרָעְטְדִיקָע יִדְיְשָׁע יִשְׁוּוּוּם אָזָן דֵי נַעֲסָטָן פֿוֹן יִדְיְשָׁעָר קוֹלָטוֹר אִין אלָעַלְעַנְדָעָר פֿוֹן מִירָעָוָר-אִירָאָפָעָ. אִין פּוֹילָן אָזָן דֵי סָאוּוּטִישֶׁעַ רַעֲפּוֹבְלִיקָן (אָוְקָרָאָינָע, וּוַיְסָרוֹסָלָאָנד, מַאֲלָדוֹוָע, לִיטָע, לַעֲטָלָאָנד, עַסְטַיָּהָן) אָזָן אָזָן אָזָן אָזָן (פֿוֹן רַוְסָלָאָנד) הָאָט דֵי קוֹלָטוֹר אָפַּרְסִיַּשׁ בָּאָקוּמָעָן אָזָא שְׁטָאָרָקָן קְלָאָפָ, פֿוֹן וּוּעָלְכָן זַי קָאָן בֵּין אִיצְטַזְמַעַן צְוָיָּה. עַס אִין נִיט בְּלוֹיָן אָמוֹגָעָקָומָעָן אָגְרָוִיסָטָר טִילָפָן דָעַר יִדְיְשָׁעָר בָּאָפְּעָלָקְעָרָוָנָג, אָהִיפְּשָׁע צָאָל שְׁעָפָרָ, אָלָע קוֹלָטוֹר-אַנְשָׁטָאָלָן אָזָן אִינְסְטִיטְוּצִיעָס. אָפְּילָע דֵי בָּאָפְּעָלָקְעָרָוָנָג, וּוָאָס אִין נִיט אָמוֹגָעָבָרָאָכָט גַּעֲוָאָרָן,

האט זיך אופגעהויבן פון די אינגעזעסנע ערטר, זיך געלאָזט אין נבייע קאנטן און זיך צעשרהיט איבער אלע ראיאנען פונעם גרויסן לאנד: סידי ביר, אָורָאל, אלטְּיִ, מיטְּלְאַזְּיִ, ווּוִיטְּעֶר מִירְעֶךְ, קָאוּוֹקָאָ, אַין אָזְּעַלְבָּעָ באָדִיגְנוֹגְעָן הָאָט די יִדְּיִשְׁעָ באָפְּעַלְקָעְרוֹנָג אַגְּגָעוֹוִוִּרְן די קָאָמְפָאַקְטְּקִיטְּ, דָּעָרְ פְּרָאַצְּעָס פָּוָן אַסְּיִמְּלְיִאַצְּיִ, באָזְּנְדָּעָרָס פָּוָן שְׁפָרָאַךְ-אַסְּיִמְּלְיִאַצְּיִ, הָאָט זיך פָּאַרְגִּיכְעָרָט. עַס אַיְזְעַר שְׁוּוֹרָרָר גַּעוֹוָאָרְן דָּאָס ווּדְעַרְפְּשָׁתְּעָלָן די מַאֲשַׁתְּאָבָּן אָוֹן דָּעָם פָּאָרָנוּם פָּוָן דָּעָרְ יִדְּיִשְׁעָרְ קוּלְטוּרְ בֵּין דָּעָרְ גְּרוּוֹיסְעָרְ פָּאַטְּעָרְלְעָנְדִּישְׁעָרְ מִילְכָּאָמָּעָ, וּוּעָן אֲפִילְעָ עַס זָאָלָן אַגְּגָעוֹנוֹמָעָן ווּרְעָן אַלְעָ מִיטְּלָעָן דָּעָרָצְיָן.

אוּיךְ אַיְזְעַר די לְעַנְדָּעָר, ווּלְכָעַ האָבָּן נִיטְּ גַּעַלְטִין פָּוָנוּם נַאֲצִיםְ, לעַיְזָה מַאֲשָׁל אַיְזְעַר די פָּאַרְיִינְקִיטְּעָ שְׁטָאָטָן פָּוָן אַמְּעַדְיקָע אָוֹן אַינְ אַנְדָּעָרָעְ לעַבְּנָה דָּעָרְ, זַיְגָעָן די מַעְגָּלְעָכְקִיטְּן פָּאָר דָּעָרְ קוּלְטוּרְ-שָׁאָפָּוָגְן אָפְּ יִדְּיִשְׁ בָּאִי דִּיטְּבָנְדִּיקְ פָּאַרְשָׁמְעָלָרְטְּ גַּעוֹוָאָרְן. די טִירָאָזְשָׁן פָּוָן די יִדְּיִשְׁעָ צִיְּטָוָנָגָעָן, זְשָׂוְרָנוֹאָלָן, בִּיכְעָרְ ווּרְעָן פָּאַרְקָלְעָנָגָרְטְּ וּוּאָסְ ווּוִיטְּעָרְ אַלְעָזְ מַעְרָרָעְ. די

שְׁפָרָאַךְ-אַסְּיִמְּלְיִאַצְּיִ שְׁאַנְטוּקִילְטְּ זיך מִיטְּ גִּכְעָטָעָמְפָן.

די קִינְסְטָלְעָרִישָׁעְ לִיטְעָרָאָטוֹר אַיְזָה, אָוֹזְ צָוְ זָאָגָן, דָּעָרְ סָאָמָעְ נַאֲצִיאָן נַאֲלָעָן קְוּנְסְטְּגָעָבִיטְּ. עַס ווּאַלְטָ אַבְּעָרְ גַּעוֹוָעָן, נִיטְּ רִיכְטִיקְ צָוְ מַאֲכָן דֻּרְפָּרוֹן דָּעָם אַיְסְפִּירְ, אָזְ די קִינְסְטָלְעָרִישָׁעְ לִיטְעָרָאָטוֹר אַיְזָה בְּלוּזְ נַאֲצִיאָאָלָן, אָזְ זַיְקָאָזְ זַיְקָאָזְ אַנְטוּקִילָעָן אַיְזָה אַיְזָה לְרָאָרְטָעְ, הָעַרְמָעָטִישְׁ אַפְּגָעָשְׁלָאָסָעָן נַאֲצִיאָזְ זַיְקָאָזְ רָאָמָעָן אָוֹן גַּרְעָנָעָן, נִיטְּ אַבְּרִינְדוֹגָעָן אָוֹן שִׁיכְעָסְ מִיטְּ לִיטְעָרָאָטוֹרְ אָפְּ אַנְדָּעָרְ נַאֲצִיאָאָלָעְ שְׁפָרָאָקְן, אֲפִילְעָ דִּי סָאָמָעְ ווּיְזָה טָעָ לִיטְעָרָאָטוֹרְן פָּוָן גַּרְאָוָן אָוָרָאָלָטְ פָּאַרְקָרְפָּעָרָעָן נִיטְּ בְּלוּזְ דָּאָס נַאֲצִיאָן נַאֲלָעָה, נַאֲרָ אוּיךְ דָּאָס אַיְנְטָעָרָנוֹאָצְיאָנָאָלָעְ אַיְזָה לְעַבְּנָן פָּוָן די פָּעָלָקָרָעָרְ. די הִיסְטָאָרִישָׁעְ אָוֹן סָאָצְיאָלָעְ גַּעַזְעַמְעַסְקִיטְּן גַּעַפְּגִינְעָן שְׁטָעָנְדִּיקְ אָזְ אָפְּ שְׁפִּילְינְגְּ אַיְזָה יִנְדְּעָרְ נַאֲצִיאָאָלָעְ לִיטְעָרָאָטוֹרְ. די לִיטְעָרָאָטוֹרְ שְׁפָגָלָטְ אָפְּ דָּאָס סָאָצְיאָלָעְ לְעַבְּנָן די פָּעָלָקָרָעָרְ אַיְזָה פָּאַרְשִׁיְידָעָנָעְ הִיסְטָאָרִישָׁעְ עַפְּאָכָעָסְ, אַיְזָה פָּאַרְשִׁיְידָעָנָעְ גַּעַזְעַלְשָׁאָפְּטָלְעָכְעָ עַקְאָגָנָמִישָׁעְ פָּאַרְמָאָצִיעָסְ. די מַאֲרָקִיסְטִּישָׁעְ לִיטְעָרָאָטוֹרְ-קָעְנְטָנְעִישְׁ אַנְעָרְקָעָנְטָ, אָזְ נִיטְּ קְוּנְסְטְּ פָּוָנוּם אַלְטָעָרָטָוְםְ האָבָּן גַּעַשְׁאָפְּןְ אַגְּנָצָעְ גַּרְוּפָעְ פָּעָלָקָרָעָרְ, אָזְ נִיטְּ קִיְּין אַיְזָה פָּאָלָקְ. די עַבְּוּסְטָעָרְ סָאָוּעָטִישָׁעְ מִיוּזְעָרְ-פָּאַרְשָׁעְ, אַקְאָדָעְ מִיקָּעָרְ נְ. אִי. קָאָגְנָרָאָד שְׁרִיבְּטָ:

„אָזְעַלְבָּעָ פָּעָלָקָרָעָרְ וּוּיְסָן מִיר אַיְזָה דָּעָרְ גַּעַשְׁכִּיטָעְ פָּוָן דָּעָרְ מַעְנְשָׁהָהִיטְּ נִיטְּ מַעְרָ וּוּ פִּינְיָהְ: די עַלְינְגָעָרְ, די לְאַטְּיִנְגָעָרְ, די אַירָאָנְגָעָרְ, די אַינְדָּאָנְגָעָרְ,

די כינועער. צויאמען מיט די יידן פונעם אלטערטום האבן זי געשפאָן דאס, וואס שטיעלט מיט זיך פאר די אלוואעלטלעכע „קלאסישע“ יערושע¹. ניט געקקט דערוף, וואס אין די אַרְאַלְטָע ציטין און אין מיטאלאלטער איז די פֿאָרְבִּינְדְּוֹגָג צויאָשׂן פֿעלְקָעָר אָוּן לְעַנְדְּקָעָר גַּעֲוָעָן גַּאֲרָא שְׂוֹאָכָעָן, אָוּן די קְוֹלְטוֹרִי-פֿאָרְבִּינְדְּוֹגָעָן, די גַּעַמְּינְזָאָמָע שְׁעַפְּעַרְיִישָׁע צויאָמָעָהָאָגָעָן צויאָשׂן פֿעלְקָעָר נָאָך שְׂוֹאָכָעָר, זַיְנְגָעָן אֶבֶּר אַוְיך דָּעַמְּלָת אָוְגְּקָעָמָעָן אָוּן האָבָן זיך אַנְטוֹווּיקָלָט אלמְעַנְטְּשָׁלְעָכָע אַינְטְּעַרְנָצְּיאָנָאָלָע מְאַטְּיוּזָן, וּוּלְכָעָה האָבָן זיך אַנְטְּפָלָעָקָט אָיֵן דָּעָר קִינְסְּטָלְעִירִישָׁעָר לְיִטְעָרָאָטוּר.

מייט גַּאֲרָגִיכָּע טַעַמְּפָן האָט זיך דָּעָר אַינְטְּעַרְנָצְּיאָנָאָלִיסְטִישָׁעָר אַיְנָה האָלָט אָיֵן די לְיִטְעָרָאָטוּר פָּוּן פֿאָרְשִׁידְיָעָנָע פֿעלְקָעָר פֿאָרְשְׁפִּרְיִיטָּאָן, וּוּעָן עַס האָט זיך שְׁנָעַל אַנְטוּוּיקָלָט די טַעַבְּנִיק, די עַקְאָנָאָמִיק אָוּן די פֿאָרְבִּינְדְּוֹגָס-מִיטְלָעָן,— אָיֵן דָּעָר עַפְּאָכָעָן פָּוּן קָאָפְּטִיאָלוּזָן. דָּאָס האָבָן נָאָך אָיֵן אַגְּהַיְבָן פּוֹנְגָעָם 19-טָן יַאֲרָהָנוּדָעָרָט בְּאַמְּרָקָט די מְעָרָה וּוּיְתִזְכִּיקָע פֿאָרִי שְׁטִיעָר פָּוּן דָּעָר לְיִטְעָרָאָטוּר. אָיֵן האָט גַּעַטְעָה 1827 דָּעָר לְדַעְרָקְלָעָרָת:

„אִיצְטָ טַרְעָטָן מִיר אַרְיָין אָיֵן דָּעָר עַפְּאָכָעָן פָּוּן דָּעָר וּוּלְכָעָה לְיִטְעָרָאָטוּר, אָוּן יַעֲדָעָרָד דָּאָרָף מִיטְוּירָקָה, אָוּן עַס זָאָל פֿאָרְגִּיכְבָּרָט וּוּעָן דָּאָס אַנְקוּרָה מעַן פָּוּן אָט דָּעָר עַפְּאָכָעָן².“

מאָרָקָס אָוּן עַגְּוָלָס האָבָן אָיֵן „קָאָמוּנִיסְטִישָׁן מְאַנְיָפָעָטָן“ גַּעַשְׁרִיבָּן: „אָפָּן אַרְטָן פָּוּן דָּעָר אַלְטָעָר אַרְטִיקָעָר אָוּן נָאָצִיאָנָאָלָעָר אַפְּגַעְגַעְנָעָצְּקִיטִיט אָיֵן גַּעַקְוָמָעָן אָוּן אַלְזִיטִיקָעָ פֿאָרְבִּינְדְּוֹגָג אָוּן אָנְאַלְזִיטִיקָעָ אַפְּהַעַגְגִּיקִיטִיט פָּוּן נָאָצִיעָס אַיְינָעָ פָּוּן דָּעָר צְוּוּיְטָעָר. דָּאָס באַצִּים זיך אָיֵן אַגְּלִיכְבָּר מָאָס סַי צַו מְאַטְּרִיעָלָעָר, סַי צַו גִּיסְטִיקָעָר שְׁאָפָוָנָגָה. די פֿרוֹכָט פָּוּן גִּיסְטִ טַיקִיטִיט פָּוּן אַזְוָנְדָעָרָעָ, נָאָצִיעָס וּוּרְטָ דָּאָס אַיְינָגָס פָּוּן אַלְעָמָעָן. נָאָצִיאָנָאָלָע אַיְנוֹזִיטִיקִיט אָוּן בְּאַגְּרָעָנָעָצְּקִיטִיט וּוּרְעָן וּוּאָס וּוּיְתִעְטָר אַלְעָ מְעָרָה אַוְמְעָגָלָעָ, אָוּן פָּוּן פִּילָּ נָאָצִיאָנָאָלָע אָיֵן אַרְטִיקָעָ לְיִטְעָרָאָטוּר וּוּוּרְטָ אָיֵן אַלְוָוָעָלָטָלְעָכָע לְיִטְעָרָאָטוּר³.

די יַדְיִישָׁע לְיִטְעָרָאָטוּר אָפָּה העַברִיעִישָׁ אָוּן אָפָּה יַדְיִישָׁ אָיֵן אַוְיך פֿאָרִי בּוּנְדָן מִיטָּן פֿרְאָצָעָס פָּוּן אַינְטְּעַרְנָצְּיאָנָאָלָע צוּזָאָמָעָהָאָגָעָן אָיֵן דָּעָר וּוּלְכָעָה לְיִטְעָרָאָטוּר. די העַברִיעִישָׁע לְיִטְעָרָאָטוּר אָיֵן אַלְטָעָרָטָום אָיֵן, וּוּי עַס

¹ Н. И. Конрад. Запад и Восток. М., 1972, стр. 421.

² И. П. Урман. Шмогען מיט גַּעַטְעָן, м., 1934, 2, 348.

³ К. Маркус и Ф. Энгельс об искусстве, т. I, М., 1957, стр. 183—184.

ווחיזט און ג. אי. קאנראָד, אײַנע פֿוֹן די ליטעראָטורּן, וועלכּע האָבּן גע-
שאָפּן דעם קלאסִישׂן סטייל. אַין מיטלאָלטער אַין די העברעישׁע ליטעראָ-
טור געוווען ענג פֿאָרבונְדּן מיט דער אַראָבּישׁער אַון האָט אַין שְׁפָעָטּן מיטּ-
אלטער אַון אַין פרֵיעַן רענעסָאנְסּ דֶּרֶגְעַמְאָכְטּ אַ קלָּאָסָאָלּן אָופּשְׁטִיבּ-
אוּוּנְדּעָרָטּ אַין דער דִּיכְטוֹנְגּ, וועלכּע האָט אַוִּיסְגָּעַדְרִיקְטּ אַינְטְּעַרְנוּגְּצִיאָ-
נָאָלָעּ אַלְמָעַנְטָשְׁלָעַכּ מְאָטִיוֹן (פִּילְאָסְטָפִּישׁ לִירִיךּ, פִּיזְאָזּ-
לִירִיךּ).

וְאָס אַין שְׁיַיךְ דער ליטעראָטור אָפּ יִדְישָׁ, אַין אַיר אַנְטְּשְׁטִירְוּגּ
פֿאָרבּוּנְדּן מיט דער עַפְּאָכּעּ פֿוֹן רענעסָאנְסּ אַין דער אַירְאָפּעְיִישׁעָר לִיטּ-
אָטורּ, אַיר אַנְטוּוּיקְלוֹנְגּ — מיט דער עַפְּאָכּעּ פֿוֹן אָופּקְלָעְרוֹנְגּ אַין מִירְעוּ-
אַירְאָפּעּ אַון באָזְוּנְדּעָרָס אַין רֹסְלָאָנדּ, אַיר אָופּבְּלִי — מיט די אַידְיִיעָ-
פֿוֹן רֻעוּוֹאַלְיוֹצִיעָ אַון סָאַצְיָאַלְיוֹם אַין רֹסְלָאָנדּ, אַמְּעַרְיקָעּ אַון מִירְעוּ-
אַירְאָפּעּ. סַי באָ די גְּרוּנְטִילְיִיגְעָר אַון קְלָאִסְקָעָר — מְעַנְדָּלָעּ, שְׁאַלְעָםּ-
אַלְיִיכְעָםּ, פֻּרְעָעָץ — אַין דער פְּרָאָזּ, סַי אַין דער פְּרָאָלְעָטָאָרִישׁעָר דִּיכּ-
טוֹנְגּ פֿוֹן וּינְטְּשְׁוּסְקִין, עַדְעַלְשְׁתָּאָטָן, באַושְׁוֹאַוּרָן, רָאַזְוְנְפְּעַלְדָּן, רִיּוֹעָ-
בּעָן אַין דער דִּיכְטוֹנְגּ, האָט אַין דער יִדְישָׁר לִיטְעָרָטָאָטור דָּאָס אַינְטְּנְטָעָרָ-
נָאַצְיָאַנְאָלָעּ, דָּאָס אַלְמָעַנְטָשְׁלָעַכּ פְּרָעוֹוֹאַלִירָט אַיבְּעָר דֻּעָם נָאַצְיָאַנְאָלָעּ,
רִיִּין-יִדְישְׁלָעָןְגּ, וּוֹעֵר קָאָן אָפְּלִיְקָעָנְגּ, אַז אַין מְעַנְדָּלָעָס דָּאָס קְלִיְעָ-
מְעַנְטְּשְׁלָעָלָעּ, „מְאָסָאָעָס“, „פְּשִׁיקָעּ דַעַר קְרוּמָעָרָ“, „דָּאָס וּנְיִנְטְּשְׁפִּינְגְּעָרָלָ“,
אָפְּלָעָ אַין דַעַר „קְלִיאַטְשָׁעָ“ אַון „שְׁלוּיָמָעּ רַעַב כְּאַיִםָּ“, זִיְנְעָן קִינְסְטָלָעָ-
רִישָׁ פְּאַרְקָעְרָפָעָרָט אַלְמָעַנְטָשְׁלָעַכּ אַינְטְּעַרְנוּגְּצִיאַנְאָלָעּ מְאָטִיוֹן פֿוֹן סָאָ-
צִיאָלָעּ וּוֹידְעָרְשָׁפְּרָוֹן אַון סָאַצְיָאָלָן קָאמָפּ, אַידְיִיעָן פֿוֹן הַוָּמָנוּזָם, דַעֲמָ-
קָרָאָטִיםָם די דָאַזְיִקָעּ וּוֹעֵר זִיְנְעָן פֿאָרבּוּנְדּן מיט די וּוֹיכְטִיקְסְטָעָ דַעַר
גְּרִיְיכְוָגָעָן פֿוֹן דַעַר אַירְאָפּעְיִישׁעָר אַון רַוִּישָׁר לִיטְעָרָטָר, פֿוֹנָעָם קָרְיִ-
טִישָׁן רַעַאלִים אַין אוֹטָן יָאָרְהָנוּדָרָתָן. זַוְּלִסְטָפְּאָרְשְׁתָּעָנְדָלִעָ, מְעַנְדָּעָ-
לָעָס וּוֹעֵר זִיְנְעָן נָאַצְיָאַנְאָלָיִ-יִדְישָׁ לֹויִטְדָעָ דַעַר פָּארָם אַון לִיְתָן אַינְהָאָלָטָ-
אַון דַעְרָפָאָר זִיְנְעָן זַיִּי דַעְרָשְׁיִינְגָּנְגָעָן פֿוֹן אַינְטְּעַרְנוּגְּצִיאַנְאָלָעּ קָוְלָטָרָ.
דָּאָס זַעְלָבָעָ קָאָן מָעָן זָאָגָן וּוֹעֵגָן שְׁאַלְעָםּ-אַלְיִיכְעָמָעָן. זִיְנְעָ טִיפָּן אַון
גַעַשְׁתָּאָלָטָן — טָעוֹוִיעָ, מְעַנְאָכָעָםּ-מְעַנְדָלָ, מְאָטָלָ. סְטָעַמְפָעָנוּ, שִׁימְעַלְעָ סָאָ-
רָאָקָעָר, שִׁימְעַנְ-עַלְיִ שְׁמָאָ קְוִילִיבָנוּ („דַעַר פְּאַרְקָעְרָפָעְטָר שְׁנִינְידָעָר“) —
זִיְנְעָן, פְּאָרְשְׁטִיטִיטִ זִיךְ, גַעַנְיָאָלָעָ קִינְסְטָלָעָרִישׁעָ פְּאַרְקָעְרָפָעְרָוָנְגָעָן פֿוֹנָעָם
יִדְישָׁן כָּאָרָקְטָעָרָ, פֿוֹן דַעַר יִדְישָׁר פְּסָכָאָלָגָעָ, פֿוֹן דַעַם יִדְישָׁן שְׁטִיבָ-
גָעָר. זַיִּי זִיְנְעָן נָאַצְיָאַנְאָלָן אַין בָּעַטְנָן זַיִּן פֿוֹנָעָם דָאָזְיִקָן בָּאָגְרִיףָ. אַון אַין

דער זעלבער צייט זיינען זיי פולשטיינדיק אינטערנאציאנאָל, אלמענטש לעה, דורךיס פאלקסטימעלעך, סאציאל פארשאָרט. דעריבער האָבן זיי אויד אין אונדזער צייט ניט אָנגעוווירן זיינער קינסטלערישׂ אָפּוּוּרְקוֹגֶסּ קראָפּט.

אויך אין פערעצעס שאָפּן איז דאס אַיקערדיַקָּע — דאס אַינטערנאציאָן נאָלע, דאס אלמענטשעלעך, דאס הומאנישׂע, דאס אַקְרָאָטִישׂע אָון סאצְיאָלע. אַפְּילָע «סִידִישׂ» אָון די «פֿאַלְקָסְטִימְלָעְבָּע גַּעֲשִׁיכְטָן», וועכלע זיינען אִין דער קְרִיטִיך ניט אִין מָאֵל באַטְרָאָכְט גַּעֲוָאָרְן אָלְס אַוְיסְטְּרוֹקְפָּוּן עַגְּנָגָן צִיאָנוֹלָן, אַפְּילָע נַצְּיָאָנוֹלִיטִישׂ גַּעֲפִיל, זיינען אויך סָאַצְיאָל לְוִוְּתָן טָאָרָה, האָגָּם זיי זיינען אַדְאָקָן פֻּרְעָעָצָעָסּ רַאֲמָאָנִיטִים אָפּגָּרוֹקְט גַּעֲוָאָרְן אִין דער פֿאַרְגָּאָנְגָּעָנְהִיט אָון אָפְּערְרִינוֹ מִיט סִידִישׂ מַאְטְּעָרִיאָל, וועכלעֶר קָאָן שׂוֹן אִיצְּט ניט אָפְּרָעָגָן דָּעַם הַיְנְטִיצְיִיטִיקָן לְיַיְעָנָר.

נָאָך דער אַקְטִיאָבָּעָרְדוֹאָלְיִוצְיָע אִין די פֿרָאָבלָעָם פָּוּן נַצְּיָאָנוֹלָן אַינְטְּעָרָנָאָצְיאָנוֹלָן ניט אָפְּגָּעָנוֹמָעָן גַּעֲוָאָרָן. בֵּין הַיְנְטִיקָן טָאָג אִין עַס אַוְוִיכְטִיקָע פֿרָאָבלָעָם פָּוּן דער סָאּוּעָטִישׂ וּוּרְקְלָעְכִּיקִיט.

די יִדְישׂ לִיטְעָרָאָטוֹר אִין רַאֲטְנוֹפָּאָרָבָּאָנָּד, פּוֹנְקָט וּדי גַּאנְצָע סָאָר וּוּטִישׂ לִיטְעָרָאָטוֹר, וּוּאָלָע אִירְעָנָצְיאָנוֹלָע אַטְרִיאָדָן, אִין דּוּרְכְּגָעָד דְּרוֹגָעָן מִיט אִידְיִיעָן פָּוּן אַינְטְּעָרָנָאָצְיאָנוֹלָיִם. נָאָך דער רַעְוָאָלְיִוצְיָע אִין דאס אַינְטְּעָרָנָאָצְיאָנוֹלָע גַּעֲוָאָרָן אַעֲנְטְּרָאָלָעָר אִידְיִישָׂרָאָן פֿילְאָסָאָר פִּישְׂעָר מָאָטִיוֹ פָּוּן דער יִדְישָׂרָאָר סָאּוּעָטִישׂ לִיטְעָרָאָטוֹר.

די יִדְישׂ סָאּוּעָטִישׂ לִיטְעָרָאָטוֹר האָט פּוֹנָעָם סָאמָע אַנְהִיב אִין פָּאָרָה קְעָרְפָּעָרֶט אִין דער פּוֹלָעָר מָאָס דאס נַצְּיָאָנוֹלָע אָון דאס אַינְטְּעָרָנָאָצְיאָן נאָלָע. עַס אִין גַּעְגָּוג צָו דְּעַרְמָאָגָעָן אַשְׁעָר שַׁוְּוֹאָרְצָמָאָן שָׁאָפָּוָגָה, אִין וּוּלְּלָעָכְרָעָסּ כָּרְסִיְּאָן אָף אַבְּוּלְּעָמְדָן אַוְיָפָּן אָפְּגָּעָשְׁפִּיגָּלָט גַּעֲוָאָרָן דִּי גַּרְוִיסְקִיטָּעָסּ פָּוּן דָּעָר רַעְוָאָלְיִוצְיָע, אִיר אלמענטשעלְעָכָר כָּאָרָקָטָעָר. אִין שַׁוְּוֹאָרְצָמָס לִילְיָק האָבוֹן דִּי פֿרָאָבלָעָמָעָן פָּוּן נַצְּיָאָנוֹלָן אָון אַינְטְּעָרָנָאָצְיאָנוֹלָן גַּעְפּוֹרָן אַבְּיָנָר אַגְּרִיגְּנָעָלָן אַוְיסְטְּרוֹקָה. דאס אַינְדִּיוֹדוּעָלְסָוּבְּיַעַקְטוֹוּעָן אָון דאס נַצְּיָאָנוֹלָע אִין אָף אַנְהָגָנִישׂ אַוְיָפָּן אָון לאָכְלוֹתָן נִי אָפְּגָּעָפָּאָסּ אָון פֿאַרְקָעְרָפָּעָרֶט גַּעֲוָאָרָן מִיטְן אלמענטשעלְעָכָר —

אויך לאָז זַיְק שְׁטִילְעָרָאָפָּה צּוֹם שְׁטָאָמָּה פָּוּן מִינְגָּע לִיְדָן אָון וּוּיָס נִיט, צִי אִין מִין לִידְיָה אָפָּה וּוּאָגְשָׁאָלָן פָּוּן וּוּלְּלָטָן... שַׁוְּוֹאָרְצָמָאָן, דער צָאָרָטָעָר לִירְיָקָעָר, וּוָאָס האָט אַוְיסְגָּעָמִיטָּן אִין זַיְן דִּיכְטוֹנָג קוּלְיָעָס אָוּוּרָאָקִים (דּוֹנְעָרָן אָון בְּלִיצָן), האָט דָּאָך גַּעְפּוֹנָעָן דאס

פאסיקע ווארט און דאס נייטיקע בילד, קעדיי צו וווײזן די אײַנְהַכְּט פֿוֹ
געם אַינְדִּיוֹדָעֶן אָוָן אלמענטשלעַכָּן ("מײַן לֵיְדַּ"), "אָפָּרָגְשָׁאַלְוָן פֿוֹ
וועלְטָן"). דעריבער קליגונג אָזַי נָאָטְרָלָעַךְ, אָזַי עַכְטָ מָעַנְטָשָׁלָעַךְ, נָאָזְרָ
צִיאָנָאָל אָוָן אַינְטָעָרָנוֹאַצְּיָאָנָאָל זְיַינָעַ לְעַצְטָעַ, שְׂוִין אַוְיסְגָּשְׁפָּרָאָכָן רְעוּוֹאָרָ

לְיוֹצִיאָנָעָרָעַ לִידְעָר "אָוְפְּשָׁטָאָנְדָּ" אָוָן "דָּעָר סְוִינָעַ בָּא דִ טְוִיעָרָן".

נָאָר אַשְׁעָר שְׂוֹאָרָצְמָאָנָס וּוּרָקָע זְיַינָעַ לִיבָּ קְוּוֹיטִקָּאָס ("טְרָלְטָ"), זְיַינָ
"רוּיְטָעַר שְׁטוּרָעָם" גְּעוּוֹןָן דִּי זְעַלְבָּעַ פָּאָרָקָעָרָפָּרָוָנָגָ פֿוֹן דִּי רְעוּוֹאָלְיוּצְיָאָר
נָעָרָע אַידְיָעָן, וּוּ אָזְדָּקָמָאָרָקִישָׁעָס "שְׁוּעָלָן", האָפְּשָׁטִינִיס "בִּימְוּעָגָן"
אוֹן "וּוְאָלָגָעָר-שְׁטִינָעָר", קוּשָׁנְרָאָוָס "וּוְעָנָטָן", וּוּאָסָס וּוּמְיטָעָר, אָזְן אַלְץָ
אַדְיִיְשָׁ-בָּאָוּסְטְּזִינִיקָעַר אוּסְגָּעָדְרִיקָט דָּאָס נָאַצְּיָאָנָאָלָעַ אָוָן אַינְטָעָרָנוֹאָ
צִיאָנָאָלָעַ אַיְן דָּעָר יִדְיָשָׁעָר סָאָוּעָטִישָׁעָר לִיטָעָרָטָוָר. פָּעָפָעָס גָּעָזָאָנָגָעָנוֹ
וּוּעָגָן קָאָמִיָּגָזָ זְיַינָעַ גְּעוּוֹןָן גָּעָזָאָנָגָעָן נִיטָ בְּלוּזָן וּוּעָגָן דָּעָם שְׁטָעָטָל אַיְן
דָּעָר רְעוּוֹאָלְיוּצְיָעָ, זְיַין לִידְ טְרָאָגָט שְׂוִין מִיטָ זִיךְרָן פֿוֹן דָּעָר
רְעוּוֹאָלְיוּצְיָעָ אִיבָּעָרָן גָּאנָצָן לְאָנָדָ, אִיבָּעָר "סִיבָּרָה", אָוָרָאָלָ, קָאָלָגָעָ אָוָן
טְרִיפָּאָלְיָעָ. יִדְיָשָׁע שְׁטָעָטָלְדִּיקָעַ יִנְגָּלָעַ זְיַינָעַ גָּעוּוֹרָן יָאָטָן פֿוֹן דָּעָר
רְעוּוֹאָלְיוּצְיָעָ, יִדְיָשָׁע מִיְּדָלָעָן — בְּלָאָנְדָעַ קָאָמָסָמָאָלָקָעָס.

דִּי הָעָלָדָן פֿוֹן אַיזְיָ אַכְּרִיקָס "מִינְסָקָעָר בְּלָאָטָעָס", דִּי יִדְיָשָׁע שְׁטָעָטָלָ
דִּיקָעַ יִנְגָּלָעַ, דִּי פְּנִינְעָס, הָאָבָן דָּעָרָהָרָט דָּעָם רֹחָ פֿוֹן דָּעָר צִיטָט, דָּעָר
פִּילְטָ דָּעָם אַינְנָעָרָלָעָן גִּיסְטִיקָן מוֹזָן, דָּעָם רְעוּוֹאָלְיוּצְיָאָנָרָן שִׁיקְזָאָל וּוּיְעָרָן,
זַיְיָ הָאָבָן בְּאָנוּמָעָן דָּעָם טָאָךְ פּוֹנָעָם שְׁטָרָעָגָן "הָאָסְטִיקָן דְּעָקָרָעָט", אָזְרָ
יַעֲדָעָרָעָר פֿוֹן אַטָּדָי "גָּאנָצָעָ גָּעָטָלָעָמָיָט פְּינְיָעָס", "זָאָל זִיךְרָן גְּרִיטָן, זָאָל
זִיךְרָן גְּרִיטָן, זָאָל זִיךְרָן גְּרִיטָן, זָאָל זִיךְרָן אָפָּרָיָן אַיְן סָאָוּנוֹאָרָקָם",
אוֹן מָעָ אַיְן אָוּוֹקָ אַיְן סָאָוּנוֹאָרָקָם, מָעָ אַיְן אָרָיָן אַיְן נִיְּעָם לְעָבָן, וּיְ
צּוֹ זִיךְרָהָיִם —

פֿוֹן הָיִיכָן דָּאָךְ בֵּין זְיַיכָן דִּיל
אַיְן אַיְצָט צְעַלְיִיגָט דָא אַוְנְדוּעָר וּוּיְנָוָגָן,
אוֹן וּוּרָעָס דָאָרָף, אָוָן וּוּרָעָס וּוּיל, —
פֿוֹן הָיִיכָן דָּאָךְ בֵּין זְיַיכָן דִּיל,
דִּי גָּאנָצָעָ וּוּעָלָט אַיְן אַוְנְדוּעָר וּוּיְנָוָגָן.

אָזְיָ הָאָט דָּעָר גְּרוּיְסָעָר דִּיכְתָּעָר פָּאָרָקָעָרָפָּרָט דָּאָס נָאַצְּיָאָנָאָלָעַ אָוָן
דָּאָס אַינְטָעָרָנוֹאַצְּיָאָנָאָלָעַ ("דִּי גָּאנָצָעָ וּוּעָלָט אַיְן אַוְנְדוּעָר וּוּיְנָוָגָן").
אָפָּרָיָן אָרָיָן זְיַיכָן אָוּבָן, אָזְן אַהֲרָן רָאָמָאָנוֹתִישָׁן גִּיבְעָט אַיְן
אָפָּגָעָשָׁפִיגָלָט גָּעוּוֹרָן דָּאָס נָאַצְּיָאָנָאָלָעַ אָוָן אַינְטָעָרָנוֹאַצְּיָאָנָאָלָעַ אַיְן קָוָלָ

באקס דיקטונג, אין זיין באוועסטער רעוואַלייזִיאָנערער פֿאָעָמָע „די שטאָט“, וואָס אַיּוֹ דורךויס געבויט אָפֶן דער שאַלנדייקער „מוֹזִיק פֿוֹן דער רעוֹאָד לְיוֹצֵיעַ“ (בלאָק), אָפֶן דעם הילכִיקָן געקלאָנג פֿוֹן דער רעוֹאָלְיוֹצֵיעַ („עַס האָבָן די גַּלְעָקָעָר גַּעֲלָגָעָן“) אַוּן אָפֶן רעוֹאָלְיוֹצִיאָנָעָרָן פֿרִײַדִיקָן מאָרש פֿוֹן די בראנזענע יונגעַן:

און בראנזענע יונגעַן
באָפָאלַן אַיּוֹ דעְמָלַט אַ ווַילַן
צַו שְׁטִילַן
דעַם צַארַן פֿוֹן יַאֲרַן,
וְוָס זַיְנַעַן פֿאָרָלַאָרַן.

פֿערָעָץ מַאְרָקִיש — „דער שְׁטוּרָעָם־פֿוֹיגָל“ פֿוֹן דער יַדִּישָׁר סָאוּוּטִי שער דיקטונג שאָפֶט זַיְנַעַן פֿיעַרְדִּיקָע דִּיכְטָעָרִישָׁע עַפָּאָפִי „ברִידְעָר“ — אַ נִיט גַּעֲזָעָנָע אַיּוֹ דער יַדִּישָׁר לִיטְעָרָאָטוֹר לוֹיט די מַאְשָׁתָּאָבָן רעוֹאָד לְיוֹצֵיאָנָעָרָע פֿאָרָקָעָרָפֿוֹרגָן פֿוֹן נַאֲצִיאָנָאָלָן אַוּן אַינְטָעָרָנָאָצִיאָנָאָלָן. אַיּוֹ שְׁטוּרָעָמְדִיקָן גַּעֲדָרָאָנג פֿוֹן דער רעוֹאָלְיוֹצֵיעַ טְרָאָגָן זַיְד אָרוֹם נִיט בְּלִיאָז די בְּרִידְעָר אַזְּרִיכָל אַוּן שְׁלוּמְיָעָבָר, נַאֲר אַוְיךָ דִּעְרָמָס טְרָוָבָא, די כִּינְעָנָר, די לְאָטִישָׁן, די אַוקְרָאָנָעָר. דָאָס נַאֲצִיאָנָאָלָן־יַדִּישָׁע אַיּוֹ אַרְגָּנִיש אַיבְּעָרָגָעָפָלָאָכָּטָן מִיטָּן אַינְטָעָרָנָאָצִיאָנָאָלָן־סָאוּוּטִישָׁן.

דאֹוִיד האָפְשָׁטִין, דער אַנְעָרָקָעָטָעָר קָלָאָסִיקָעָר פֿוֹן דער יַדִּישָׁר סָאוּוּטִישָׁר לִירִיךְ, דער לְעָרָעָר פֿוֹן גַּאנְצָע דִּיכְטָעָרִישָׁע דּוּרִיעָס, אַיּוֹ מַעַר פֿוֹן אַנְדָּעָרָע יַדִּישָׁר דִּיכְטָעָר גַּעֲוָעָן אַנְגָּעוּטִיקָט מִיט נַאֲצִיאָנָאָלָן טְרוֹיעָר. דִּעְרָ דִּיכְטָעָר אַיּוֹ פֿוֹלְשָׁטָעָנְדִיקָט גַּעֲוָעָן אַופְּרִיכְטִיקָט אַוּן אַפְּנָהָאָרְצִיק אַיּוֹ זַיְנַע באַוּוּסְטָע שְׂוּרָעָס:

איַךְ האָבָּאָךְ מִין אַקְסָל אַ מאָסָע גַּעֲנוּמָעָן
פֿוֹן זַיְמָעָן באַפְּיִיכְטָעָמִיט האַרְבָּסְטִיטְיוּן קָלָאָטָע,
מִיט זַיְדָּנָן יְעָרָושָׁן, מִיט שְׁטָעָקָן מִיטָּסָלָטָן,
מִיט אַלְטָן פֿאָרָשְׁטוּבָטָן, פֿאָרָשְׁמוּפָעָנָעָם לְאָגָל...
גַּעֲלָאָזָט זַיְד אָפֶן וּוּגָן, אָפֶן וּאָנְדָעָר, אָפֶן וּוּאָגָל...

אַבעָר דִּעְרָ זַעַלְבָּרָ דִּיכְטָעָר האָט באָנָאנְד מִיט דִּעְמָע נַאֲצִיאָנָאָלָן, מִיט דִּעְרָ זַעַלְבָּרָ קִינְסְטָלְעָרִישָׁר קְרָאָפֶט, אוַיְסָגְעָדְרִיקָט דָאָס אַינְטָעָרָנָאָצִיאָר נַאֲלָע, די מַאְטִיוֹן פֿוֹן סָאָצִיאָלָע שְׁטָרִיטָן אַיּוֹ דִּעְרָ גַּאנְצָעָר מַעְנָטָשְׁלָעָבָר

געשייכטע און דעם גלייבן אין דער קראפט פון רעוואַלְיוֹצִיאָנֶרְן אַיבָּרְזַּי
שטעטלטיקן די וועלט:

„פרעגסט מיך, שטיילער ברודער, ווער ווועט צאלן פאר די טאלן ביינ
גער, פאר די טיכנן בלוט? הער זשע, ברודער אַיבָּרְזַּי, אַיבָּרְזַּי שטרײַטֶן
וואָאָרְצַּלְעַן אָונְטַעַר דֶּרְעָרְדַּ, אַיבָּרְזַּי, אַיבָּרְזַּי פָּאָכָּעַן מענטשַׁן מיט דער
שׂוּוּרְדַּ... אַיבָּרְזַּי, אַיבָּרְזַּי נָאָר סְהָאָט קִינְמָאָל אָזְזַּי גִּילְבָּיק נִיט גַּעַהְוִיבָּן
זֵיךְ די האָנטַּי סְהָאָט נָאָר אָזְזַּי וַיכָּעַר נִיט גַּעַטְרָאָגַּן זֵיךְ קִין
וַיכָּעַר אַיבָּרְזַּי מַעֲנְטַשְׁן דְּרָאָנדַּ...“

דער דיכטער באָטָרָאָט צַּמְּנַן לִידַּ, וַוי אַטְיַלְּ פָּוּן דעם פֿעלְקָעְרְגַּעַעַ
זָאנְגַּן וּוּגַּן אָוִיסְלְיְיוֹנְגַּן אָוּן פֿרִיהְמַיט אַין דער גַּעַרְעַר וּוּלְלַטְ:

כַּהָּעָרְדִּי בְּעָרְגַּ, אָוּן צַּיּוּן דִּי פְּלָאָכְן,
כַּהָּעָרְדִּי פָּוּן אָוִיסְלְיְיוֹנְגַּן דִּי לִידַּ,
וּוֹאָסְ אָפְּ אַלְעַ, אַלְעַ שְׁפָרָאָכְן
הָאָטְ אַ וּוֹגְ זֵיךְ אִיסְגָּעָגָלִיטַּ,
אָפְּ דִּי בְּעָרְגַּ אָוּן אָפְּ דִּי פְּלָאָכְן
צַּיּוּן דעם בְּלִי פָּוּן מִין גַּעַמְּתַּ,
כַּהָּעָרְדִּי אַלְעַ, אַלְעַ שְׁפָרָאָכְן
אוּיךְ דעם אָפְּקָלָאָגַּן פָּוּן מִין לִידַּ.

האגאָם די יִדְיִישַׁ סָאוּוּטִישַׁ פְּרָאָזַּע אַין אַין די עַרְשַׁטְּעַ יַאֲרַן פָּוּן
דער רֻעוּאַלְיוֹצִיעַ גַּעַוְעַן הִינְטְּרַשְּׁטָאָלִיק אַין פָּאָרגְּלִיךְ מיט דער דִּיכְטְּנוֹגַּן
הָאָטְ זַּי אַבָּעַר שַׁוִּין אַין דער מִיט פָּוּן דִּי צְוָאָנְצִיקָּעָר יַאֲרַן, אַין די בעַסְעַ
רָעַ וּוֹרָקַּ, פּוֹלְשְׁטַעְנְדִּיקַּ נִי אָוּן אַיבָּרְצִיגְּוָוְוִידַּיק גַּעַמְּאָלַט די נַאֲצִיאָנָאָלַע
בָּאָצִיּוֹנְגַּעַן אָוּן די סָאָצִיאָלַע פְּרָאָצְעַסְן אִינְעָם לְעַבְנַן פָּוּן דער סָאוּוּטִישַׁעַר
גַּעַזְעַלְשָׁאָפַּט. דָּאָוִיד בְּעַרְגָּלְסָאָגַּס „שְׁטוּרָעָם-טָעַגְּ“ אָוּן „מִידָּאָס-הָאָיִן“ אַין
אָקִינְסְטְּלְעִירִישַׁ גַּעַשְׁכְּטָעַ פָּוּן די עַרְשַׁטְּעַ יַאֲרַן פָּוּן דער רֻעוּאַלְיוֹצִיעַ אַין
פְּוּנְעָם אָנְטִילְיַיל פָּוּן די יִדְיִישַׁ מַאֲסַן אַין דער רֻעוּאַלְיוֹצִיעַ. בְּעַרְגָּלְסָאָגַּס
הָאָטְ דער עַרְשְׁטָאָר אַין דער יִדְיִישַׁר סָאוּוּטִישַׁעַר פְּרָאָזַּע אַין אַ בְּרִיְּטַּן
מַאֲשְׁטָאָב אַגְּגָעְהִיבָּן מַאֲלַן יִדְיִישַׁ גַּעַשְׁטָאָלְטַּן בְּאָנָּאָדְמַן מִיט רַוְּשִׁישַׁ, אַוְּקָרְ
רַוְּאַנְיִישַׁ. די שְׁילְדָעָרְוָנְגַּ פְּוּנְעָם בִּירְגָּעָרְקָרִיגַּ הָאָט עַר אַרוּסְגַּעַפְּרִיטַּ פָּוּן
די שְׁמַאְלַע שְׁטַעְטָלְדִּיקַּ גַּרְעַנְעַצְּן אָוּן הָאָטְ זֵיךְ אַרְיְבָעְגָּעְטָרָאָגַּן אָפְּ די
בְּרִיְּמַעְטַּ פְּלָאָצְדָּאָרְמָעַן פָּוּן דער שְׁטָאָטַּ, וּוּ די רֻעוּאַלְיוֹצִיעַ הָאָטְ גַּעַשְׁטַּוְרַ
רַעַמְּטַּ די אַלְטַּע וּוּלְלַטְ:

אין זיין גראיס ווועرك „bam dñeipfer“ האט בערגעלסאון אף א נייעם אויפן באוויזן די סאציאלאע גראונט-פראצעסן פונעם יידיישן לעבן אין אונהייב פון אונדזער יארהונדערט. דאס נאציאנאלאע און דאס אינטערנאנציאנאלאע האט באקומווען דא אוז גוינטעלעכע קינסטלערישע פאראקערפערונג, ווי זעלטניזווען און זעלטניזווען אין דער יידיישער ליטערטור. די יידיישער בורי זושאזען קרייטיק אין אויסלאנד קאזו בייז איצט ניט מוויל זיין דעם גראיטן, שריבער זיין שארכ-געגאטיווע קרייטישע שילדערונג פונעם יידיישן גויר, פון דער יידיישער גוירישער קולטדור און דעריקער — די באגיטטערטע שילדערונג פון דער רעוואלייזיאנער באוואוונגאג, פון איר אינטערנאנצייאנאלייטישן כארاكتער, פון דעם געמיינזאמען קאמף פון יידייש און רושישע וועוואלייזיאנערן קעגן נאציאנאלאער און סאציאלאער אונטערדריךונג. מיט ביטל רעדן די בורושוואזע קרייטיקער וועגן דעם, איז „bam dñeipfer“ אין „נטט מער ווי א מין געשיכטע פון דער פארטיזן“, ניט זיענדיק אימשטיינד צו באגעמען די נייע עסתעטיק פונעם שריבער און זיין נייעם שעפערישן מעטה.

כאראקטעריסטייש פאר בערגעלסאנס לעצטן ראמאו איז אויך דאס, וואס ער אין געשאפען געוווארן אונטער א באשטימטן איניפולוס פון מאקי-סימ גארקיס עיפוייש וועرك („פאמא גארדייעוו“, „מיינע אוניעורסיטעטען“, „קינדהיט“, „צווישן מענטשן“, „ארטאמאנאום געשעפט“) און דעריקער — אונטערן איניפולוס פון גארקיס „דאט לעבן פון קלים סאמגין“. אויב פריער האבן מיר דאס געקענט פעטשטעלן בליזן און סמאך פון א פארגליךנ-

דיקן אנאלין, האבן מיר איצט נאכמען מיזילס גויעס-איידעס: „זאל דא דערצield ווערן, ווי ער איז געקומען צו זיין „bam dñeipfer“. ווען איך האב איברגעליענט מ. גארקיס „דאט לעבן פון קלים סאמגין“ און געוווען פאראקטיט און פארטיפמקיט ארויגעבראקט, האב גארקי האט מיט אוז בריטקטיט און בריוו און א צווייטן צו דאוoid בערי איד דאו פון ווארשע גשריבן איזן בריוו און א צווייטן צו דאוoid בערי געלסאנגען און געציגן זיין אופטערקזואטוקיט אַפְּטִיךְ אַפְּטִיךְ האט אין רעטראספערקט געזען און געמאָלט דאס פאליטיש געזעלשלאָפְּטִיךְ לעכע לעבן אין רוסלאָד, די געראנגלאָנישן און די זוכענישן, די בארג-ארוּפָן און בארג-אראָפָן פון די פאָרְשִׁידְעָנָן מענטשן פון זיין ציטס. איך האב אין מיינע בריוו אויסגעערעכט די פאָסְרָוָנָגָעָן, וועכלכע מיר האבן בייגעוווינט, און די מענטשן, וואס זייןען געוווען פאָרוּקְלָט אין די אלע

געשענישן, וואס זייןען שיין צו יונער ציטט געווען שטיינר געשיכטע. בערגעלסאן האט דאן גערן אוּן מיט דאנק אַנגענוּמען מײַן פֿאָרְשָׁלָג צוֹר צוֹטרעטען צוֹ מאָלוֹן דיּ פֿרְיעֶרְדִּיקָע יַאֲרָן פֿוֹן זַיְן קִינְדָּהִיט אוּן פֿוֹן דיּ עַלְטָעָרָע יַאֲרָן, וואָס זייןען אַדוֹרְכָּגָעָנָגָעָן אֵין קִיעָוָה, ווֹזָן מִיר זַיְןעָן שְׂוִין גַּעַוּעַן יְוָגָעָ אִידְעָס אָוֹן דָּרְנָאָך — שְׂוִין מַעַר בָּאוֹוֹסְטוֹזִינִיקָע מִיטָּגִיעָר אוּן מִיטְטוּרָע. אֵין ווֹאָרְשָׁע זַיְןעָן באּ מִיר גַּעַוּעַן לְאַנְגָּע בְּרִיוֹן דָּאָווֹיד בערגעלסאנען אוּיךְ פֿוֹן יַעֲנָעָר צִיטָט אוּן ווֹעָגָן דָּעַם, וַיְיַע אֵין גַּעַוּעַן פֿאָרְקָאָכָט אוּן פֿאָרְקָאָפָט מִיט דָּעַר אִידְיִי (דיּ בְּרִיוֹן אוּן מִינְן אָרוֹן זַיְןעָן פֿאָרְנִיכְטָעָט גַּעַוּוֹאָרָן בִּימִי הַיְתָלָעָר)..."¹

דאָס נַאֲצִיאָנָאָלָע אוּן אַינְטָרְנוֹאַצְּיָאָנָאָלָע אֵין דָּעַר יִדְיִשְׁעָר לִיטְעָרָאָ טָרָדְרִיקְט זַיְךְ, אָגָעוֹו, זַיְעָר בּוֹוַילְעָט אָוִיס אֵין דָּעַם, וואָס זַיְהַאַט זַיְךְ אַנְטוּוּיקְלָט אֵין סַאמְעָ עַבְגָּסְטָעָר פֿאָרְבִּינְדוֹגָמִיט דָּעַר רַוְסִישָׁעָר לִיטְעָרָאָ טָרָה. מַעַנְדָּעָלָע, לְעַמְּאָשָׁל, הָאָט פָּאָשָׁעָט אַגְּגָרְפּוֹן זַיְנָעָם אַרְאָמָּאָן מִיטָּן נַאֲמָעָן פֿוֹן טַוְרָגְעָנִיּוֹס רַאֲמָאָן "עַלְטָעָרָן אוּן קִינְדָּעָר". טַוְרָגְעָנִיּוֹן הָאָט בִּיכְלָאָל גַּאֲרָ שְׁטָאָרָק גַּעַוּוֹרִיקְט אָפְּ דָּעַר יִדְיִשְׁעָר אוּן הַעֲבָרְעִישָׁעָר לִיטְעָרָאָ רַאֲטָר.

וּוְעָגָן דָּעַר פֿאָרְבִּינְדוֹגָמִיט דָּעַלְעָמָּאַלְיִיכְעָמָעָן מִיט דָּעַר רַוְסִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטָר אֵין שְׂוִין גַּעַרְדָּעָט אוּן גַּעַרְיָיבָּן גַּעַוּוֹאָרָן בִּיטְ וַיְיִנְיקְּ. נַעֲקָרָאָ סָאָוָס ווַיְרָקוֹנָג אָפְּ דָּעַר יִדְיִשְׁעָר אוּן הַעֲבָרְעִישָׁעָר דִּיכְטָוָג אֵין אוּיךְ פֿוֹן לָאָגָן פֿעַסְטְּגַעַשְׁטָעַלְתָּ.

דיּ יִדְיִשְׁעָר סַאְוּוּטִישָׁע לִיטְעָרָאָטָר הָאָט אַיְנְגָהָיִת דיּ טְרָאָדִיצְיִעָּמָדָה. פֿוֹן עַנְגָּרָ פֿאָרְבִּינְדוֹגָמִיט דָּעַר רַוְסִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטָר. דָּאָס אֵין צַוְּעָן נִיטְ בְּלוּזָן אֵין בערגעלסאנָס רַאֲמָאָן "בָּאָמָּדְנִיעְפּוּר", נַאֲרָ אָוֹיךְ אֵין דָּעַם נִיסְטָ טָרָסָה, "מִישְׁפָּאָכָּעָ מַאֲשָׁבָּעָר", אֵין זַיְן בּוֹקְ "דָּרְבִּי הַוִּיפְּתַשְׁתָּעָט". אָטְ דָּיְ צְוּוִי ווּעְרָק, ווּלְכָבָעַ זַיְנָעָן דָּעַם נִיטְעָרָס עַרְשָׁתָעָ רַעְאַלְסִתְשִׁיעָ שָׁאָבָּרָ גַּעַן אֵין זַיְן סַאמְעָ בְּאַדְיָטְנְדִיקְעָר אָוֹפְטָר אֵין דָּעַר לִיטְעָרָאָטָר, זַיְנָעָן שְׁטָאָרָק פֿאָרְבָּנוֹדָן מִיט דָּאָסְטָאַיְוּסְקִים שָׁאָפָּוָנָג.

וָאָס אֵין שִׁיעָךְ דָּעַר סַאְוּוּטִישָׁעָר דִּיכְטָוָג אֵין שְׂוִין אוּיךְ נִיטְ אֵין מָאָל גַּעַרְיָיבָּן גַּעַוּוֹאָרָן וּוְעָגָן דָּעַר ווַיְרָקוֹנָג פֿוֹן דיּ גַּוְרִוִּישָׁעָ רַוְסִישָׁעָ פֿאָעָטָן אלְעָקְסָאַנְדָּעָר בְּלָאָק, וּלְאָדִימִיר מַאיְקָאָוּסְקִי, סֻעְגָּיִי יַעֲשָׁנָן אָפְּ דָּעַר

¹ נַאֲכָמָעָן מִצְּזִיל. דָּאָס יִדְיִשְׁעָר שָׁאָפָּן אֵין דָּעַר יִדְיִשְׁעָר שְׁרִיבָּר. אֵין סַאְוּוּטִנְפֿאָרְבָּאנְד. אַיְקוֹחְ-פֿאָרְלָאָג, נַיוּיָּאָרָק, 1959. זָה. 181—182.

שאפונג פון די אנהיבער פון דער סאוועטישער יידישער דיקטונג אשער שווארכמאן, לאוoid האפטין, לייב קויטקא, פערעץ מארקיש, מושע קולבאך, ארן קושניראואר, שמועל האלקין, עזרא פיניבערג און אויך אף דער שאפונג פון די אנגזעגענע היבנטציטיקע יידישע דיבטער ארן ווערט געליס, מוישע טיפ, מאטל גרוביאן, אווראם גאנטאר, שיקע דרייז, מענדל ליפשיץ אא.

נאטירלעך, לא גיט א רייד ניט וועגן דער ווירקונג פון דעם אדרער יענעם שריבער פון איין ליטערטור אף דער שאפונג פון דעם אדרער יענעם שריבער פון א צוויטער ליטערטור. אויניסס קאן מאאל טראגן א צופעליקן כאראקטער. עס גיט א רייד וועגן פארביבנדונגגען צוישן נאציאר נאלע ליטראטורהן. און דאס איז געזעמעטיקט, וואס האט א שייכעס צו דער פראבלם פון נאציאנאלן און אינטערנאציאנאלן.

אין ש. גאדינערס ראמאן "דער מענטש מיט דער ביקס", אין מ. דאי ניעלס ראמאן "ויליס", אין זיין פיעס "yahao גוטענבעג", אין ה. ארדי לאנדס "הרעלילעס" און "אלעמארט", אין מ. אלבערטאנס "פיידאר זובי קאָוו", "ביראַבידזשאנער", "שאַכטעס" אין די פראבלם פון נאציאנאלן און אינטערנאציאנאלן קינסטלעריש רעלאייזרט און סאמע ארגאישן איפֿן, ניט ווי אן אדעדאלאנש אונגעבונדענער מוז, נאָר ווי אַנטירלעכע דינמייק פונעם לעבן.

מיר וויסן: די יידישע סאוועטישע ליטערטור האט געהאט אירע שווערקייטן און קאמפליקאציעס. די רעוואַלייזיע, — פֿלעגט זאגן טשער נישעוסקי, — איז ניט קיין שפאַצְר איבערן נווסקי פראָספֿעקט. איר אנטווקילונג איז פֿאָרבונּן מיט דראָמאַטייש און טראָגִישׁע קָאַלְיוּיס. און אווי איז אויך די ליטערטור פון דער רעוואַלייזיע. און אווי איז אויך די יידישע סאוועטישע ליטערטור. די רעוואַלייזִיאָנערע ליטערטור האט ניט בלויין טריומפריט; זי האט אויך געוכט און געלאנדזעט, געמאָט פֿעלען אויך איז אָזעלכּ פֿראָבלעָמָען, ווי דאס נאציאנאלע און אינטער נאציאנאלע. עס זייןגען געוען "טריסטיאַ", "די קוּפּעַ", "אָזְקָאָרָעַ", "די לד פון מײַן גִּלְיִיכְגִּילְטַ", "וּוִי אָוֹן מֶוֶתַ", עס איז געוען צאר און טרויער, שויידער פון פֿאָגרָאָמעָן, רוּוִינְרוּג פֿונְעָם שְׁטַעַטֵּל, זעקס מְלִיאָן קְדוּשִׁים... דאס אליך איז געשיכטע, און מע קאן דאס ניט פֿאָרְמָעָקָן אָוֹן מע קאן דאס ניט פֿאָרגָעָסַן.

דאָס נאציאנאלע און אינטערנאציאנאלע נאָר דער צוּוִיטָעַ וּוּלְטַ

מילכאמע טראגט מיט זיך, אין אונדזערע טאג, ניעע, בריטער אספערקטען און מאשטאָבוּן, ווי בי דער מליכאמע. דאס האט א שיכעס צו דער גאנַּ ער סַאָוּעַטִּישׁעַר לִיטְעָרָטוֹר אָוָן אוֵיךְ צוֹ דַעַר יִדְישָׁעַר. דאס לעבען אָוָן דער שטייגער פֿוֹן דַי הִינְטִיקָעַ צִיוֹוְלִיזְיִירְטָעַ פֻּלְקָעֶר, באָונְדָעָרָס פֿוֹן דַי פֻּלְקָעֶר פֿוֹנוּם רַאֲטְנָפָּאָרְבָּאָנד, האט דַוְרְכָעָמָאָכָט קָאָלָאָסָאָלָעַ עַנְדְעַרְוָנְגָעַן, רַאֲדִיקָאָלָעַ אַיבְּרוּגָעַשְׁטָאָלְוָנְגָעַן: טַעַנְבִּישְׁ-עַקְאָנוּמִישְׁ, סַאָצִיאָלָעַ, שְׂטִיִּיְּ גַּעֲרִישְׁ, עַטְנִישְׁ, קָוְלְטוּרָעָלָעַ, פְּסִיכָּאָלָגִישְׁ. דאס נַאֲצִיאָנָאָלָעַ וּוּעָרֶת אלָעַ.

בי דער רַעְוָאַלְיוֹצִיעַ האט דאס נַאֲצִיאָנָאָלָעַ וִיךְ גַּעהְאלָטָן פָּעָסָט אָף רַעְלִיגִיעַ, אָף אַיְנְגַעַשְׁטָאָלְטָעַ פֿוֹן דַוְרְכָעַס גַּעוּוּנוּגָעַן אָוָן מִנְהָגִים, אָף פָּאַטְיִיאָרְכָאָלָעַ עַקְאָנוּמִיקָעַ, אָף טַעַנְיִטָּאָרְיִיעָלָעַ אָוָן נַאֲצִיאָנָאָלָעַ אָפְגָעַיְּ זַוְנְדְעַרְטְּקִימַעַ, אָף אַבְּעַרְגָּלְיִיבָּוּן אָוָן אַמְעָרָאָצָעַס. פַּוְנְדָעַסְטוּוּגָן האט אוֵיךְ דַעַמְלָט וּוָסָס וּוּטִיטָעָר אלָעַ מַעַר וִיךְ אַנְטוּוּקְלָט דאס אַינְטָעָרָנוֹאַצִּיאָנָאָלָעַ אַיְנָעָם לעבען פֿוֹן דַי פֻּלְקָעֶר. נַאֲךְ דער אַקְטִיאָבְּרִירָעָוְאַלְיוֹצִיעַ, אָוָן באָיְ זַוְנְדָעָרָס אִין אַונְדוּזָעַר צִיטַעַ, אִין דאס נַאֲצִיאָנָאָלָעַ פָּאָרְבָּוּנְדָן מְטָן אַינְטָעָרָיְּ נַאֲצִיאָנָאָלָן. דַי טַעַנְכִּיקְ דַּרְיְגָט אַרְלִין אִין דַי פָּאַרְוּאָרְפָּנְסָטָעַ וּוּנְקָלָעַן אָוָן קָאָנָטָן, וּוַיְשַׁטֵּס אָפְ דַי אַונְטָעָרְשִׁידָן צַוְוִישָׁן שְׁתָאָט אָוָן דָּאָרָף. צַיְקָאָן מַעַן וִיךְ פָּאָרְשָׁטָעַלְן אִין אַונְדוּזָעַר צִיטַעַ דאס לעבען אָן מַאֲשִׁינָעַ, אָן עַלְקָטְרָעַ, אָן אוֹוטָמָאָבִילָן, רַאֲדִיאָן, טַעַלְעַוְזִיְּעַן, אָן דַי מַאְדָעָרָעַ פָּאָרְבִּינְדָּגָס-מִיטָּיְּ לְעֵזָן אָוּן מִיטָּלָעַן פֿוֹן אַגְּנָפָּאָרָמָצִיעַ צַיְקָאָן מַעַן וִיךְ פָּאָרְשָׁטָעַלְן אָן קוּאָרְ לִיפְיצְרָטָן אַרְבָּעָטָרָ, אָ טַרְאָקְטָאָרָיסָטָן, אָן אַגְּרָאָנָם, אָן גַּרְאָנָם, דַי לְוִיטָלְגִּיעַזְעַעַן קָאָנָאָנִישָׁעַ גַּעֲזָעַן, אוּבָּי אָפְילָעַ עַס אִין פָּאָרָאָן אָ קְלִוִּיטָעָר אָדָעָר אָ שּׁוֹלֵן עַס טַרְעָפָט, אָז אִין קְלוּסְטָעָר גַּיְעַן אַמְּאָל אָוֵיךְ גַּעֲבִילְדָעָטָעַ מַעַנְשָׁן, אָבָעָר דאס אִין שְׁוֹן גַּיְכָעָר נִיגְעָרִיקִיטָן — אָ קוּק טָאָן אָפְ דָעַם, וּוָסָס אִין גַּעֲוָעָן אַמְּאָל, אָבָעָר נִיט צַוְּ לעבען אַיְצַט לְוִיטָלְגִּיעַזְעַעַן אַרְמָמָעַ.

די לִיטְעָרָטוֹר, וּוּלְכָעַ אִין גַּעֲבְּלִיבָן נַאֲצִיאָנָאָל דַעְרִיקָעָר לְוִיטָלְגִּיעַ שְׁפָרָאָר, לְוִיטָלְגִּיעַ אָזְרָאָלָעַר קָוְלְטוּרִ-טְרָאָדְצִיעַן, אִין אַיְצַט מַעַר וּוְיִזְעַדְאָיִן פְּרִיעָר דַוְרְכָעָדָרְוָנְגָעַן מַיט אַינְטָעָרָנוֹאַצִּיאָנָאָלָעַ אָוָן צַוְוִישָׁן נַאֲצִיאָנָאָלָעַ מַאֲטִיוֹן. דאס נַאֲצִיאָנָאָלָעַ וּוּעָרֶת רַעְאַלְיוֹזִירָט דַוְרָ שִׁלְדָרָן דאס סַאָוּעַטִּישַׁעַן, דאס נִיְיעַ לעבען.

עַס אִין פָּאָרָאָן אָ גַּעֲוִיסָעָר אַונְטָעָרְשִׁידָן אַיְנָעָם קִינְסְטָלְעָרִישָׁן פָּאָרָיְּ קָרְפָּעָרָן דאס נַאֲצִיאָנָאָלָעַ אָוָן אַינְטָעָרָנוֹאַצִּיאָנָאָלָעַ אִין דַעַר דִּיכְטָוָגָן אָוָן

אין דער פראָזע. די פראָזע איז מעַר קאנקֿרּוּט אִין אַירּ שְׂתִיְגָּרְדִּיבְּלָדָעָר,
איַן אַירּ פְּסִיכָּלָאֲגִישָׁעָר שְׂיַלְדָּעָרָונָגּ אִין שאָפָּן גַּעַשְׁתָּאָלָטָן, אַנְטוֹוַיְקָלָעָן
דעַם סְוּזָּעָטָן, בֵּיסָּס די דִּיכְטוֹנָגּ אִין מעַר גַּעַנְיִיגָּט צַו אַנְטָפְּלָעָקָן דָּאָס אלָּ—
געַמְיִין מַעֲנוֹתְשָׁלָעָכָּעָ.

פָּוֹנְדָּעָסְטוֹוּגָן הָאָט די הַיְנַטְּצִיטִיקָעָ יִדְיִישָׁע דִּיכְטוֹנָגּ גַּעַגְבָּן אָוּן גִּיט
מוֹסְטָעָרָן פָּוּן קִינְסְטָלָעָרִישָׁ פָּאָרוֹוִירְקָלָעָכָן דָּאָס נַאֲצִיאָנָאָלָעָן אָוּן אַנְטָעָרָנָאָי
צַיְאָנָאָלָעָן, דָּאָס הַיְנַטְּצִיטִיקָעָ אָוּן הַסְּטָאָרִישָׁע, דָּאָס סּוּבִּיקְטִיוּוּעָ אָוּן
אַבְּיַעַקְטִיוּוּעָ. אִין טִיְּפָס פָּאָעָמָעָ «דָּאָס גַּעַזְאָנָגּ וּוּגָן בְּרִידָעָרָ» אִין דָּעָר
דִּיכְטָעָר גַּעַקְוּמָעָן צַו דָּעָר אַנְטָעָרָנָאָצָיָאָנָאָלָעָר הַוּמָאַנִּיסְטִישָׁעָר רַעֲוָאָלָיָוָה
צַיְאָנָאָלָעָר אִידִּי וּוּגָן מַעֲנוֹתְשָׁלָעָכָן פָּרִינְטָלָעָכָן צַוְּאָמָעָלָעָבָן, צַו דָּעָר
אִידִּי וּוּגָן מַעֲנוֹתְשָׁלָעָכָר בְּרִידָעָרֶפֶּטֶן:

אָפּ אַיְבִּיךְ וּוּשָׁט בְּלִיבְּךְ גַּעַלוּבְּט אָוּן גַּעַבְּעַנְטָשָׁת
דָּעָר מַעֲנוֹתְשָׁן, וּוּלְכָאָר שְׂטָאָרְבָּט פָּאָר זִין בְּרוֹדָעָר
דָּעָר מַעֲנוֹתְשָׁן!

...אָוּן סָגִיאַת די פְּרָאָצְעָסִיעָ, פָּוּן לְאָנדָן צַו לְאָנדָן
דָּעָר זָאָקָן — פָּאָרוֹסָ, וּוּ אַ וּוּגְוִיזְאָר, שְׁפָאָנוֹטָן.

אוּן גַּלְיַּיךְ הַיְנַטְּעָר אִים, בְּלוּזָן אָפּ עַטְלָעָכָר טָרִיטָן,
גִּיטָּאַ וּוּאָףָ מִיטָּאַ שְׁעַפְּסָ אָוּן אַ קִינְדָּ אִין דָּעָר מִיטָּאַ.

צַו אָט דָּעָר אִידִּי אִין טִיְּפָס גַּעַקְוּמָעָן דָּוָרָד טְרָאָנְסְפָּאָרְמָאָצִיעָ פָּוּן
נָעַם פָּאָנְטָאָסְטִישָׁן אָוּן טְרוֹיְמָעָרְשָׁן נַאֲצִיאָנָאָלָפָּאָלְקָלָאָרִישָׁרָן פָּאָלְקָסִימִינָּי
סְעֻלָּעָן, דָוָרָךְ דָּעָר אָוּרָאָלָטָעָר בִּיבְּלִישָׁ-מִיטָּאָלָגִישָׁרָן. אָוּן
דָוָרָךְ די זְעַלְבָּעָ מִיטָּלָעָן פָּוּן רַעֲוָאָלִיזְאָנָאָנָעָרְפָּאָלְקָלָאָרִישָׁרָן
קְלִיְּתָן אָוּן נַאֲצִיאָנָאָלָפָּאָנְטָאָסְטִישָׁרָן טְרוֹיְמָעָרְשָׁרָן רַאְמָאָנְטִיק אִין טִיְּפָס
גַּעַקְוּמָעָן אִין דָּעָר פָּאָעָמָעָ «דָּאָס גַּאלְדָּעָנָעָ פְּעַלְלָעָ» צַו דָּעָר לִירִישָׁ-עַמָּאָרָן
צַיְאָנָאָלָעָר דִּיכְטָעָרְשָׁרָן פָּאָרוֹוִירְקָלָעָכָן פָּוּן דָּעָר אַנְטָעָרָנָאָצָיָאָנָאָלָיָסְטִירָן
שָׁעָר אִידִּי פָּוּן פָּעַלְקָעָרְפָּרִינְטָשָׁאָפֶט אָוּן אַיְגְּנִיצִיטִיק דָּעָרְמִיט — צַו דָּעָר
גַּעַרְעַכְטִיקָן נַעַקְאָמָעָגָעָפִיל בְּעַנְעָגִיָּעָ דָעָר פָּאַשִּׁיטִישָׁן מַעְרְדָּעָר.

גָּאָר בְּרוֹלָעָט אַנְטָפְּלָעָקָט וִיךְ דָּאָס נַאֲצִיאָנָאָלָעָן אָוּן דָּאָס אַנְטָעָרָנָאָי
צַיְאָנָאָלָעָן אִין די לִידָעָר אָוּן פָּאָעָמָעָס פָּוּן אָרוּן וּוּרְגָּעָלִיסָטָן. אַיךְ הַאָבָּא אִין
זִינְעָן אִין דָּעָר עַרְשָׁטָעָר לְיִי זִינְעָן דְּרִיְיִ פָּאָעָמָעָס: «קָאָסְמִישָׁע פָּאָעָמָעָס,

“איך רעד צו דיר, אמעריקע”, “דער אנהייב און דער סאָפַּה”. איך מײַז, איז אין טאָך האָבָּן מיר פֿאָר זיך אַ מִין פֿאָעְטִישׁע טְרִיאָלָגְיַע פֿוֹן דֶּרֶי וּוּרֶקֶת, וּוֹו עַס זִינְגָּען פֿאָרְקָעְרָפֶרֶט וּוֵיכְטִיקָּעַ פֿרָאָבְּלָעְמָעַן פֿוֹן דֶּרֶר הַיְנְטִיצְיִיטִי. די דָּאָזִיקָּעַ פֿאָעְטִישׁע טְרִיאָלָגְיַע צִיְּכָנָּות זיך אוֹיסָ מִיט אִיר נָאָוָאָרַן קִיטִּיט. טָאָרִישׁ-עֲקָסְפָּעָרִים עַנְטְּרָנְדִּיקָּן כָּאָרָאָקְטָעָר, מִיט אִיר זָוְכָּרִישְׁקִיטִּיט אַוְן דָּרִיְיסְטִיקִיט אַיְן פֿאָרָם אַוְן אַיְן סְטִיל. די פֿאָעְמָעַס זִינְגָּעַן אַבָּשְׂטִימְטָעָר וּוּעְנְדוּפְּנָקָט אַיְזָה דָּעַם דִּיכְטָעָרָס וּוּגָג פֿוֹן לִירָק אַוְן רָאָמָאנְטִיקָּן צָוּ לִירָק אַוְן עֲפָסָ, צָו. סּוּבְּיַעְקְטִיוּוּר אַנְטָפְּלָקְוּגָּן פֿוֹן אַבְּיַעְקְטִיוּוּ אַקְטוּוּלָּעַ פֿרָאָרַץ צָעָן אַוְן דָּעְרָשְׁיַׁוְגָּעָן. דֶּרֶר וּשְׁאָגָּעָר פֿוֹן אַלְרִישׁ-עֲפִישָׁר פֿאָעָמָה, וּוֹאָסָ פֿאָרִינִיקָּט אַצִּיקָּל לִידְעָר אָרוֹם אַלְרִישׁ גַּעַשְׁטָאָלָט אַדְעָר אָרוֹם אַבָּאָר שְׁטִימְטָן אַיְדִּיעַן-קָאָמְפָּלָעָקָּם, אַיְזָה פֿרָוְכְּבָּאָרָר פֿאָרָן דִּיכְטָעָר אַוְן קָאָן בְּרָעָנָה גַּעַן צָו נָאָךְ גַּרְעָסְעָרָעָ קִינְסְטָלְעָרִישׁ אַוְן שְׁעָפְרִישׁעָ דָעְרָפְּאָלָגָן.

דאָס נָאָצִיאָנוֹנָלָעָ אַוְן אַיְנְטָעָרָנוֹצִיאָנוֹנָלָעָ אַיְזָה אַוְן אַט די דָרְבִּי פֿאָעְמָעַס אַוְיסְגָּעְדְּרִיקָט אַיְזָה אַגְּנָץ פֿרְיַעְרָפָּאָרָם. דֶּרֶר דִּיכְטָעָר מִישְׁטָ צָוְנוֹיָה באָר וּוּסְטוּזִינִיק אַוְן אַפְּילָעָ אַיְרָאָנוֹשָׁ אַלְטָ אַוְן נִכְיָה, רָעִילִיגִיעָ אַוְן וּוִסְנָשָׁאָפָּט, קָאָסְמָאָס אַוְן גַּעַלְעָכְקִיט. דֶּרֶר קָאָסְמָאָנוֹאָוֹת פֿלִיט אַיְזָה דֶּרֶר אַלְוָעָלָט, אַוְן עַס באַהֲרָשָׁן אַיְם פֿאָרְשִׁיְּדְּנָעָרְלִי שְׁטִימְוָגָעָן:

מִיט יָאָרָן צְוָרִיק הַאָבָּן טָאָטָעָס,
נָאָךְ יוֹגָעָ.

גַּעַטְרִיסְטָלְטָ דִּי צְפִּילָן, גַּעַקְעָרָטָ אַ וּוּלָט —
אוֹיךְ דָּעְמָלָט זִי הַאָבָּן דִּי לִיד גַּעַוְגָּעָן:
...נִיט גָּאָט אלְיִוָּן
אוֹן נִיט קִין הַעַלְד...

אוֹן נָאָטָשָׁ, מַהָּאָט גַּעַשְׁפָּאָנָט
אוֹנְטָעָר הַיְנְטִיקָּעַ פֿעָנָעָר, —

דָּעַם מְעַנְטָשָׁ מֵעַד הַאָט דָעְמָלָט אַיְזָה רְוִים נִיט גַּעַשְׁקִיטָם,
וּוְיִלְסְׁדִּילָס אַט דֶּרֶר אַוְפָּטוּ נִיט מְעַגְלָעָר גַּעַוְעָן נָאָךְ,
בִּזְוֹוָאָגָעָן עַס הַאָט יְעַנְעָ לִיד נִיט גַּעַזְוִיגָט.

אוֹן אִיצְט —

זִיךְ דָעְרוֹעָן אָפָוּ וִיבְּעַטְנָ הַיְמָלָל,
עַר הַאָט זִיךְ דָעְרוֹעָן
אוֹן זִיךְ גַּאֲרָנִיט פֿאָרְכִּידְעָשָׁת:

וויי מושיע ראיינו, געוווסט האט ער פרידר,
אוֹ סַיוּעַט דָעַר רִיבְוִינֶשׁ עֲלֵילָעַם גַּוטְבּוֹדָעַרְשׁ
איַם אַפְּטְרָעַטְן נִסִּים אַצִּינְדְּ אָן אַ שִּיר...

קינסטעריש גאר שארף איין די פראבלעם פון נאציאנאלן און איינ-
טערנאציאנאלן פארקערפערט אין דער באוועסטר ליד פון א. ווערגעליסן
„טרעלינגען“ — וועגן אומקום פון יידן אין די דיטישיש פארטיליקונגס-
לאגערן.

אין אווראם גאנטאָרַס דִּיכְטוֹנָג דָּאַמִּינִירַט דָאַס אלְגָעָמִין מענטשלעכע,
די פִּילָּאָסָּאָפִּישׁע לִירִיךְ, די לִיבְּעַדְלִירִיךְ, די פִּיאָזָּוּשְׁ-לִירִיךְ. ער ווענדט
ויך זעלטן צוֹ סְפָּעַצְיָעַל נאצִיאנָּאָלָעַ פְּרָאָבְּלָעַמָּעַן. אַבעָּר אַיְיךְ בָּא אַיְם
טרעעפָּן זיך לִידָעָר, ווֹ אַט די פְּרָאָבְּלָעַמָּעַן ווּעָרָן אוֹוִי אַדְעָר אַנדְעָרָשָׂ אַנְטָרָ
פְּלָעַקְטָּה. עַס פִּילְטַּזְיךְ, אוֹ אַט די פְּרָאָבְּלָעַמָּעַן רָעָגָן דָעַם דִּיכְטָעָר נִיט ווַיִּידָּ
ニיקער פון אַנדְעָרָע, אָז ער טְרָאָכְט ווּעָגָן זַיִ. דָאַס איַן צוֹ זַעַן, לעמָאָשָׁל,
אין די לִידָעָר ווּעָגָן דָעַם גּוּרְלָפָן יִדְיָישָׂ, ווּעָגָן דָעַר פָּאָרְנִיכְטָוָנָגָן פון
יִדְיָישָׂ קִינְדָּעָר מִיצָּאָד די נאצִיזָּה.

אָפְּ זַיִיעָר אָן אַיְינָגָאָרְטִיקָן אַיְפָּוּן כּוּמוּן צָוָם אוּסְדוּרָק די אַידִּיָּעָן
פָּוּן הַיְנוֹטְצִיְּטִיקְיָיט, פָּוּן נאצִיאנָּאָלָן אָן אַינְטָרָנָאָצִיאָנָּאָלָן אָין מַאְטָל
גְּבוּבָיאָנָס לִירִיךְ. בָּאָנָּאָנָד מִיט די לִידָעָר ווּעָגָן קּוּבָּא, ווּעָגָן קָאָנָגָא, וּעְלָכָע
זַיְנָעָן דָּוְרָכְגַּעַדְרָוְנָגָעָן מִיט אַינְטָרָנָאָצִיאָנָּאָלָים, מִיט מִתְגָּעָפְּלִיל צַו די
קָאָלָאָנִיאָלָעָ פְּעַלְקָעָר, צַו זַיִיעָר קָאָמָּפָּ פָּאָר נאצִיאָנָאָלָעָר אָוּמָאָפְּהָעָנִיקִיטָּ
אָוּן פְּרִיהִיטָּה, קָלִינָגָעָן טְרִיעָרִיךְ אָוּן טְרָאָגִישָׂ די לִידָעָר ווּעָגָן אָוּמָקָם פָּוּן
זַעַקָּס מִילִּיאָן יִידָּן („אַ שְׁפָאָצִיר אַיבָּעָר אַלְטִירִיגָּעָ“, „וּוְילְגָעָר פָּאָרְנוֹאָכָּטָן“,
„מִין שְׁטָאָסָה“, „וּוְאָגָאָנָעָן“, „אָ בְּלִימְעָלָעָ“, „בָּאָם אַרְיָינָגָאָגָה אָיִן“, „דוֹשָׁה“,
„אַשְׁוּעָנָטָשִׁימָעָר מָוֹזִיִּיָּה“, „מִינָן עֲרַשְׁתָּן וּוּנְעָרָה“ אָוּן אָנָדָ). אָין די דָּזְקָעָ
לִידָעָר רָופָט זַיךְ אַיבָּעָר גְּרוּבָיאָנָס לִירִיךְ מִיט דָעַר לִירִיךְ פָּוּן גָּאנְטָאָרָן
אָוּן וּוּרְגָּעָלִיסָן. אָין דָעַר לִידְ „אַשְׁוּעָנָטָשִׁימָעָר מָוֹזִיִּיָּה“ אָיִזְמִיט אַ גְּרוּסִעָר
קִינְסְטָלְעָרִישָׂעָר קְרָאָפְּט אַוְיסְגָּעָדִירִיקָט די טְרָאָגָעָדִיָּה פָּוּנָם יִדְיָישָׂן פָּאָלָק
אָיִזְמִיט די יִאָרָן פָּוּן דָעַר צְוִוִּיתָר וּוּלְטָ-מִילְכָּאָמָּעָן.

„ברִילְן פָּוּן פְּרִוִּיעָן, ברִילְן פָּוּן מַעְנָעָר, ברִילְן פָּוּן קִינְדָּעָר. קְלָעָנְעָרָע
גַּלְעָזָר, גַּרְעָסְעָרָע גַּלְעָזָר. ברִילְן אָוּ אַיְגָן מִיט טְרוּיָר פָּאָרָן אַרְיָינָגָיָן
אָיִן טְרוּיָר, ברִילְן, ווֹאָס זַיְנָעָן פָּאָרִיאָסְעָמָט גַּעֲוָאָרָן, ברִילְן, ווֹאָס הָאָכָן
די שִׁין פָּאָרְלָאָרָן, ברִילְן פָּאָרְשְׁפְּרִיצְטָעָן מִיט אָ בְּלוּטִיקָן פְּרִילְגָּגָן וּעְלָכָע

מֵאַס דָּאַרְפֶּט אִיר בְּרִילְזַן? יִדְיִישׁ עַבְרִילְזַן, טַשְׁכִּיבְשׁוּעַ בְּרִילְזַן, פְּרָאנְצְזִיּוֹשׁ
בְּרִילְזַן, הַאַלְעָנְדִּישׁ עַבְרִילְזַן. בְּרִילְזַן, וְאָס קָאנְגַּעַן דָּעַם יָאַם מִיט טְרָעָרְן אַגְּנַזְן
פְּלִין, בְּרִילְזַן מִיט אַש פָּוָן דִּי אַוִּוּונָס פָּאַרְצְוִיגַּן, בְּרִילְזַן, וְאָס וּילְזַן זַיְן
בְּרִילְזַן, אַוִּיסְגְּעַזְעַצְטַן הַאַט מַעַן בָּא זַיִי דִּי אַוִּיגַּן. בְּרִילְזַן פָּעֲנְסְנַעַט מִיט זַוְּבַּן
גָּאַלְד בְּאַרְעָמְלַט, בְּרִילְזַן, וְאָס קוֹקָן אַיְזַן פָּאנְגָּעַם דָּעַם הַימְלַ זַיְק שְׁעַמְעַן,
בְּרִילְזַן, וְאָס שְׁרִיבְיַעַן: מִיר הַאָבָן גַּעֲזַעַן, וְוי מַהְאַט קִינְדְּעַר אַוְן זְקִינְיַם
גַּעוּוֹאַרְפַּן אַזְן פְּיִיעָרִי: בְּרִילְזַן מִיט דְּרָעַטְלַעַר, פָּאַרְצְשָׁאוּוּרט פָּוָן רַעֲגַן, בְּרִילְזַן
וְאָס דָּאַס הָאָרֶץ זַיְק אַוִּיסְרָעַדְן מַעַגְּנַן... בְּרִילְזַן, וְאָס קִיְּזַן וּוּאַלְקַנְסַן וּוּעַלְן
מַעַר נִישְׁתְּ פָּאַרְוּוּבַן. בְּרִילְזַן? — אָז בְּרִילְזַן קוֹקַט אִיצְטַ מִין פָּאַלְק אַפְּן
לְעַבְן...”

דאַס נַאֲצִיאָנוֹלָע אָוָן אַינְטָעָרָנוֹאַצְיָאַנְאַלָּע אַיְזַן אַוְיכְּטִיקָע שְׁעַפְּעַרְיִישָׁע
פְּרָאַבְּלָעַם בָּא אַלְעַ יִדְיִישׁ סַאֲוּעָטִישׁ עַדְכְּטָרָע.
די הַיְּינְטְּצִילְטִיקָע יִדְיִישׁ פְּרָאַזְעַ אַטְגַּעַבְן נִיט וּוּיְינִיק בַּיְּשִׁפְּלַן
פָּוָן קִינְסְטְּלָעְרַשְׁ פָּאַרוּוּיקְלָעְבָּן די באַטְרָאַכְּטָעָ פְּרָאַבְּלָעָם. אַיְזַן מַ.
אָוָן אַיְזַן אַי. קִיפְּנִיסְעַס וּוּרְקָן, אַיְזַן דִּי רָאַמְּאַנְעַן אָוָן דְּעַרְצְיִילְוָגְגָעַן פָּוָן נַאֲטָע
לוּרְיַעַן, נַאֲטָאַן זַאֲבָרַעַן, טֻעוֹוִיעַ גַּעַן, יוּסְעַךְ רָאַבְּן, שְׁמוּעַל גַּאֲרָדָן, הַעֲרָשָׁל
פָּאַלְיאַנְקָעָר, בּוֹזִי מִילְעָר, כָּאַיְם מַעְלָאָמוֹד, יַעֲכִיעַל פָּאַלְיקְמָאָן, שִׁירָעַ גַּאֲרָשָׁ
מַאָן, יַעֲכִיעַל שְׁרִיבְמָאָן, מַאְרָק רָאַזְמָנִי, עַלְיָעַ גַּאֲרָדָן, ר. רַובְּיַן, הַיְּרַשְׁ דָּאַ
בֵּין, מִישַׁע לְעוֹוֹה, ה. רַאֲבִינְקָאָו אָוָן אַבְּדָן. אַיְזַן גַּעַגְבָּן אַטְיִיפְעַ פָּאַרְקָעְרָפָעַ
רוֹנָג פָּוָן דָּעַם נַאֲצִיאָנוֹלָע אָוָן אַינְטָעָרָנוֹאַצְיָאַנְאַלָּע אַיְזַן דָּעַר שִׁילְדָעָרָנוֹג פָּוָן
דוּר גַּרְוִיסְטָר פָּאַטְעָרְלָעְנְדִּישָׁעַר מִילְכָּאָמָע אָוָן נַאֲך אִיר — אַפְּרָקְעָרָפָעַ
רוֹנָג פָּוֹנָעַם לְעַבְן אַיְזַן אַונְדָּזָעַר צִוְּיט.

ב. אַנְטוּוֹקְלָוָנָג פָּוָן מַעְטָאָדָן אָוָן סְטִילְזַן.

רְעַאלְיוֹם

אַיְזַן דָּעַר סַאֲוּעָטִישׁ עַדְכְּטָרָע לִיטְעָרָטְרוּוִיסְנָשָׁאָפָט אַיְזַן אַלְזִימְטִיק אַוִּיסְגָּעַץ
פָּאַרְשָׁט אָוָן בָּאַרְבָּעַט די פְּרָאַבְּלָעַם פָּוָן רְעַאלְיוֹם אלָס שְׁעַמְעַרְיִישָׁעַר מַעַד
טָאָה, אלָס קִינְסְטְּלָעְרִישָׁעַר סְטִיל אָוָן אלָס לִיטְעָרָאִישָׁעַ רִיכְטוֹנָג. אַיְזַן דִּי

ויסנשאפטלעכע ארבעטען פון די סָאוּוַעְטִישׁ טָעָרֻעְטִיקָעֶר אָוּן לִיטְעָרָאֵר טוֹרְפָּאָרְשָׁעֶר אַיְזָן דִּי פְּרָאָבְּלָעָם בָּאַטְרָאָכֶט גַּעוֹאָרֶן פָּוּן פָּאָרְשִׁידְעָנֶעָ אָסֶר פָּעָקְטָן אָוּן שְׂטָאָנְדְפּוֹנְקָטָן: פָּוּן עַסְטָעַטִּישׁן, הִיסְטָאָרִישׁן, פִּילָּאָסָפִּישׁן, עַנְדָּעָה, פָּוּנוּם שְׂטָאָנְדְפּוֹנְקָטָן פָּוּנוּם הִינְטְצִיטִיקָן צּוֹשְׁטָאָנֶד פָּוּן דָּעָם רְעָאֵי לִיזָּם אָוּן זִין וּוַיְתְּעַרְדִּיקָעֶר אַנְטוּוֹיקְלוֹגָן.

בָּא הִינְטִיקָן טָאָג אַיְזָן אַיְזָן דִּי פָּאָרְשָׁעֶר גַּעֲנִיגָּט צָו מִינְגָּעָן, אָז הִסְּרָאִישׁ צִיט דָעָר רְעָאָלִים זִין גַּעֲנִיגָּט אַיְזָן דָעָר לִיטְעָרָאָטָר פָּוּן דָעָר רַעֲנָעָסָאָנָס־עַפְּאָכָע (שַׁעֲקָסְפִּיר, סָעָרוֹוָאנְטָעָס, רַאֲבָלָע, לְאָפָע דָע וּוּגָא). דִּי לִיטְעָרָאָטָר פָּוּן אַלְטָעָרָטוֹם אָוּן מִיטָּלָאָלְטָעָר קָאָז נִיט גַּעֲרָעָכָנֶט וּוּרָעָן פָּאָר קִיְּן רַעֲאִילִיסְטִישׁעָר, אָפָּ וּוַיְפֵל דָעָר מִטָּעָרָאָיל אָוּן דָעָר אַרְסְעָנָאָל פָּוּן אִיר אִידְיִיִּישָׁן אַיְנָהָאָל אַיְזָן פָּאָרְבּוֹנְדָן נִיט מִיטָּן רַעֲאָלָזָן הִיסְטָאָרִישָׁן לְעַבָּן פָּוּנוּם מַעֲנְטָשָׁן אָוּן פָּוּנוּם פָּאָלָק, נָאָר הַוִּיפְּטוֹזָאָכָלָעָר מִיט דָעָר בִּיבָּר לִישָׁעָר, גַּרְכִּיבִּישָׁעָר אָוּן רַוִּימִישָׁעָר מִיטָּאָלָגִיעָ (אַיְזָן אַלְטָעָרָטוֹם) אָוּן מִיט רַעֲלִיגִיעָ (אַיְזָן מִיטָּלָאָלְטָעָר). דָאָס בָּאַטְמִיט נִיט, אָז דִּי לִיטְעָרָאָטָר בֵּין דָעָר עַפְּאָכָע פָּוּן רַעֲנָעָסָאָנָס שְׁפִּיגָּלָט מִיט גַּרְנוֹטָט נִיט אָפָּ דִּי רַעֲאָלְקִיטָט, דִּי אַבְּיַעַקְטִיוּוֹעָ וּוַיְרָקְלָעְכִּיקְטָט. אָזָא לִיטְעָרָאָטָר קָאָז נִיט גַּעֲמָאָלָט זִין, אִירְקָדִי מִיטָּאָלָגִיעָ אָוּן רַעֲלִיגִיעָ זִין גַּעֲנִיגָּעָן אַפְּגָעָקוּמוֹן אָפָּן בָּאָדוֹן פָּוּן אַבְּיַעַקְטִיוּוֹעָ לְעַבָּנָס־בָּאָדְגָנוֹגָעָן אָוּן זִין גַּעֲנִיגָּעָן אַיְגָנָאָרִי טִיקָּע אָפְּשָׁפִּיגְלוֹגָן פָּוּנוּם רַעֲאָלָן לְעַבָּן דָוָרָךְ פָּאָנְטָאָסְטִישׁ פָּאָרְמָעָן אָוּן מִיטָּלָעָר, וּוּלְכָעָה הָאָבוֹן גַּעֲקָאָנָט בָּאַטְרָאָכֶט וּוּרָעָן וּוּיְוַעְנוּנְלִיטִיקָן.

דָעָר רְעָאָלִים אַיְזָן דָעָר לִיטְעָרָאָטָר אָוּן אַיְזָן דָעָר קוֹנְסָטָה הִיבְּבָת זִיד אָז דָעָמָלָט, וּוּעָן זִיְּרִיסָן זִיךְרָאָפָּ פָּוּן דִּי פָּאָנְטָאָסְטִישׁ, רַעֲלִיגִיעָוָה, אוּבְּרָעָרִי מַעֲנְטָשְׁלָעָכָע (גַּעֲטָלְעָכָע), אַיְבָּרָנוֹנָאָטְרִילְעָכָע אִידְיִיִּעָן אָז בִּילְדָעָר אָז גַּיְבָּן אַפְּעָרִירָן מִיט קָאָנְקָרָעָטָע עַרְדִּישָׁע, מַעֲנְטָשְׁלָעָכָע, נָאָטְרִילְעָכָע בִּילְדָעָר אָז אִידְיִיָּעָן. נִיט אַפְּזָאָגָנְדִּיק זִיךְרָאָפָּ פָּוּן פָּאָנְטָאָוִיעָה, אַפְּיַלָּעָ פָּוּן פָּאָנְטָאָסְטִיק, פָּוּן אִידְעָאָלָע טְרוּיְמָעָה, גַּיְסְטִיקָע זְעוֹנוֹגָעָן, אוּסְטָרְגָּגְוּוֹיְנְלִעְכָּע טְרָאָכְטָוָנִי גַּעָּן אָז דִּיְמְיוֹנָעָט, קָאָנְצָעָנְטָרִירָט זִיךְרָאָדָעָר דָעָר רְעָאָלִים אָפָּ דָעָר שְׁילְדָעָרָוָגָן פָּוּנוּם נָאָטְרִילְעָכָן, מָאָטְרִילְעָלָן אָלָס באַשְׁטִימְעַנְדִּיקָן יְעָסָאָד, אָפָּ וּוּלְכָן עָס וּוּרְטָ גַּעַבְוִיט דָאָס קִינְסְטָלְעָרִישׁ וּוּרָק וּוּי אָז אָפְּשָׁפִּיגְלוֹגָן פָּוּנוּם מַעֲנְטָשָׁנָס לְעַבָּן.

די ליטעראטור-ויסנשאפט האט נאר ניט געגעבן קיין פֿעַסְטָע טַעַט
רעטישע פֿאַרְמוֹלִירָגָג וועגן די עסטעטישע פרינציפָן פֿוֹנוּם רעלאליזום אוֹן
וועגן די קינסטלערישע מיטלען פֿוֹן רעלאליסטיישער שאפָונָג. אוֹן אַיךְ מֵיָּה,
אוֹעס זַיְנָעָן גַּאֲרָנִיט אָזֶוַי שְׁטָאַרְקָן נִיְּטִיקָן קָאנְגָּאנְגָּן אוֹן גַּעַזְעַצְּן אַין דָּעַט
גבָּיט. קַיְּין קָלָאַלִים פֿוֹן קִינְסְטְּלֻעְרִישָׂר שאפָונָג קָאנְגָּן בִּיכְּלָאַל נִיט זַיְנָן.
אָפָּ וּוּפְּלִילְ יְעַדְעַר קִינְסְטְּלֻעְרְ שאַפְּט אָפָּ זַיְנָן אָוּפְּטָן אָוּן לוֹיטָזְ זַיְנָעָן קָלָאַלִים.
אַבָּעַר דָּאַס בָּאַטְיַּת נִיט. אוֹ די וּוּסְנַשָּׂאַפְּט קָאַן נִיט פֿעַסְטָעַלְן באַשְׁטִימָה
טוֹ גַּעַזְעַמְעַסְקִיטָן, וּוּלְכָעַ פֿאַרְאַלְגָּעְמִינָעָן די שְׁפָעְרִישָׂעָ דָּעַרְפָּאַרְוָנָג
פֿוֹן דָּעַרְ קוֹנָסְט אַין מַעַשְׂךְ פֿוֹן דִּוְרָעָס.

די ליטעראטור-היסטָאַרְיקָעָר אוֹן טַעַסְטָעַטְיקָעָר האַלְטָן, לעמָאַשָּׁל, אוֹ
אַין דָּעַרְ גַּעַשְ׀יכְּטָעָ פֿוֹנוּם רַעַאלִיזָם מַעַן אַיִּצְטָן אַנְמַעְרָקָן אַזְעַלְכָעָ פֿעַזְ
ריָאַהָן: דָּעַרְ פֿרִיְּקָעָר רַעַאלִיזָם, אַדָּעַרְ דָּעַרְ רַעַאלִיזָם פֿוֹן דָּעַרְ רַעַנְעָסָאנָס
עַפְּאַכָּעָ, דָּעַרְ רַעַאלִיזָם פֿוֹן דָּעַרְ אַוּפְּקָלְעַרְוָנָגָס-עַפְּאַכָּעָ, דָּעַרְ קְרִיטִישָׂר
רַעַאלִיזָם פֿוֹנוּם 19-טָן אַין 20-טָן יָאַרְהָוָנְדָעָטָעָר, דָּעַרְ סָאַצְיָאַלְסְטִישָׂר
רַעַאלִיזָם. די דָּאַוְיָקָעָ פֿעַרְאַדְיוֹאַצְיָעָ פֿוֹנוּם רַעַאלִיזָם אַיִּזְ, נַאֲטִירָלָעָר, אַ
בָּאַדְיָנְגָלְכָעָ, עַסְקָוִיסְטִירָט נִיט קַיְּין שְׁאַרְפָּעָ אַפְּגָרָעָנְעַצְנְדִיקָעָ מַעַכְיִצְיָעָ
צְוִישָׁוֹן אַיִּן פֿעַרְאַיד אַיִּן דָּעַרְ גַּעַשְ׀יכְּטָעָ פֿוֹן רַעַאלִיזָם אַין דָּעַם צְוִוִּיטָן.
פֿאַרְקָעָרָט, אַיִּן פֿעַרְאַיד גְּרִיטָץ צְוִוִּיטָן, אַיְּבָרְגָעְבָּנְדִיקָעָ די קוּמָעָן
דִּיקָעָ דִּוְרָעָס, וּוּי דָּוָרָךְ אַן עַסְטָאַפְּעָטָעָ, די אוֹפְּטוֹעָן פֿוֹן די פֿרִיעַרְדִּיקָעָ
דִּוְרָעָס.

די גַּרְעַסְטָעָ דָּעַרְגָּרִיבָיְנוּגָן פֿאַרְצִיכְּנָעָטָדָיְיָ דָּי קִינְסְטְּלֻעְרִישָׂר לִיטָעַרְאַטָּר
אַיִּן מִירָעַוָּרְאַיְרָאַפְּעָ, בָּאוֹנוֹנְדָּרָס אַיִּן רַוְּסָלָאַנדָּ, אַיִּן דָּעַרְ שְׁאַפְּוָנָגָ פֿוֹן
דָּעַם קְרִיטִישָׂן רַעַאלִיזָם. אַיְּגָנְטָלָעָר גַּעַרְעָדָט, וּוּעָן מַעַן רַעַדְטָ וּוּעָגָן רַעַאָיָ
לִיְּזָם, האַטָּ מַעַן אַיִּן דָּעַרְ מַעַרְהִיטָּ פָּאַלְן אַיִּן זַיְנָעָן די שְׁאַפְּוָנָגָ פֿוֹן סְטָעָנָ
דָּאַלָּן, בָּאַלְזָאַקָּן, פָּלָאַבָּרָן, מַאֲפָאַסְאָנָעָן אַיִּן פֿרָאַנְקָרִיךְ, דִּיקָעָנָסָן, טַעַקְעָרִיעָיָן
אַיִּן עַגְלָאַנדָּ, פֿוֹשְׁקִינָעָן, גָּאַגָּאַלָּן, טָוְרָגְעָנְיָוָהָן, לְ. בָּנָ טָאַלְסְטָאַעָן, דָּאַסְטָאַ
יְעוֹסְקָיָן, טְשָׁעַכָּאַוָּן אַיִּן רַוְּסָלָאַנדָּ.

די סָאַוּעַטִּישָׂעָ אַיִּן אוֹיְסְלָעַנְדִּישָׂעָ לִיטָעַרְאַטְוָרְוָוָיְסְנַשָּׂאַפְּטָ פֿרְוּוֹטָ גַּעַזְ
פֿינָעָן אַיִּן פֿעַסְטָעַלְן די וּוִיכְטִיקָסְטָעָ אַיְּגָנְשָׂאַפְּטָן אַיִּן פֿרִינְצִיפָּן פֿוֹנוּם
קְרִיטִישָׂן רַעַאלִיזָם. אַיִּן דָּעַרְ עַרְשָׁטָעָר רַיְּ גִּיטָּ אַרְיִידָּ וּוּעָגָן דָּעַרְ קִינְסְטָ
לְעִרְישָׂעָר אַפְּשָׁפְּגָלְגָלָגָן פֿוֹן סָאַצְיָאַלְהִיסְטָאַרְיָישָׂן לְעַבְּן פֿוֹן די פֿעַלְקָעָר אַיִּן
דָּעַרְ וּיְסָטָעָר עַפְּאַכָּעָ פֿוֹנוּם 19-טָן אַיִּן אַנְהִילְבָּ 20-טָן יָאַרְהָוָנְדָעָטָר. עַסְ
הַאַנְדָּלָט זַיְקָ פֿרִיעָר פָּאַרְ אלְזָ וּוּעָגָן דָּעַם פֿרִינְצִיפָּן סָאַצְיָאַלְן אַנְאַלְזָ

וואס דער קרייטישער רעלאליזום האט געבראכט מיט זיך אין פארגלץך מיט אנדערע שעפערישע מעטהָן, סטילן, ליטערארדישע ריכטונגגען (קלאסִי ציזּם, טענטימענטאליזום, רַאַמְּאַנְּטִיזּם, נַאֲטוֹרָאַלִיזּם, אִימְפְּרָעִיסְאַנְּיִים, סִימִּי באַלְיוּזּם). דער רעלאליזום שפיגלט אָפּ אֵין זיבנע בעסערע שאפּונגען די ווּוִיד ערשרפּוֹן פונעם סָאַצְיאַלְן לעבען, באַזונְדֶּרֶס אֵין אַיְירָאָפּעַ נאָךְ די בּוּרִי זשְׁוָאוּזּ רַעֲוָאַלְיוֹצִיעַס אַיְן 1917-טָן אָוּן צָו באַזונְגָּעָן דָּעַם נִיעָם בּוּרִי זשְׁוָאוּזּ סִידָּעָר.

דער סָאַצְיאַלְעָר אַנְגָּלוּן אָוּן די שאָרְפְּטָעָ קְרִיטִיק פָּוּן דער בּוּרְזָשָׂוָאָר זְעַר גַּעֲזַעַלְשָׂאָפּט — דָּאָס אֵין דער ערְשָׁטָעָ גַּרְוָנְטִישְׁטָרִיךְ פונעם קְרִיטִישָׁן רַעֲלָאַלְיזּום אלָס שעפערישער מעטהָן.

אָ צְוִוִּיטָעָר וַיְכִתְקִעָּר גַּרְוָנְטִישְׁטָרִיךְ פונעם קְרִיטִישָׁן רַעֲלָאַלְיזּום באָ שְׁטִיטִיט דָּרְעִין, וואָס עָרָ שָׁאָפּט קִינְסְטָלְעָרִישָׁע טִיפּוֹן אָוּן אַיְנְדִּיוֹזָאַלְיוֹרָטָעָ קִינְסְטָלְעָרִישָׁע גַּעַשְׁטָאַלְטָן, וּוּלְכָעָ פָּאַרְקָעָרְפָּעָרָן דָּאָס לעַבָּן פונעם מענטשָׁן אָיִן דער גַּעֲזַעַלְשָׂאָפּט. אַיְנְדִּיוֹזָאַלְיוֹרָטָע טִיפּוֹן — אַט דָּאָס אֵין דָּאָס נִיעָם אָוּן וַיְכִתְקִעָּר, וואָס דער קְרִיטִישָׁר רַעֲלָאַלְיזּום אַרְיִינְגְּבָרָאָכְט אָיִן דער קִינְסְטָלְעָרִישָׁר לִיטְעָרָאָטָר. נִיט די אוֹרְאַלְטָעָ קְוָנָסָט, נִיט די קוֹנָסָט פָּוּן מִיטְלָאַלְטָעָר, נִיט די שעפערישער רִיכְטָוָנְגָּעָן אָיִן דער נִיעָרְ צִיטְ הַאָבָּן נִיט גַּעַשְׁאָפּוֹן קִיְּין אַיְנְדִּיוֹזָאַלְיוֹרָטָע טִיפּוֹן אָוּן גַּעַשְׁטָאַלְטָן. דער קְלָאַסִּיצִים הָאָט פָּאַרְקָעָרְפָּעָרָט די עַפְּאָכָעָ פָּוּן אַוְפְּגָעָקְלָעָרְטָן הָעָלְדוֹן. דער קְלָאַסִּיצִים הָאָט פָּאַרְקָעָרְפָּעָרָט די עַפְּאָכָעָ פָּוּן אַבְּסָאַלְיוֹטִיזּום, וועָן דָּאָס גַּעֲזַעַלְשָׂאָפּטְלָעְכָּעָ לעַבָּן אָיִן גַּעַוּעַן דּוּרְשְׁטִיקָט אָוּן אַבְּיָבָר אַלְּצָה הָאָט גַּעַהְעָרְשָׁט די אוֹרְטָאַרְטָאָרָעָ מַאְכָּט פָּוּן אָיִין מענטשָׁן. דער טָעַנְטִימָעַנְטָאַלְיזּום הָאָט אוֹיךְ נִיט גַּעַשְׁאָפּוֹן קִיְּין אַיְ�ְדִּיוֹזָאַלְיוֹרָטָע טִיפּוֹן אָוּן גַּעַשְׁטָאַלְטָן. דער רַאַמְּאַנְּטִיזּום הָאָט גַּעַשְׁאָפּוֹן כָּאַרְאָקְטָעָרָן פָּוּן מִעְנְטָשָׁן, וּוּלְכָעָ זִינְעָן גַּעַוּעַן אַפְּגָעָרִיסָן פָּוּן די קָאנְקָרְעָטָע לְעַבָּנְסִיבָּאָיִן דִּיְגָוָנוֹגָעָן, פָּוּן די סָאַצְיאַלְעָ וּוּיְדָעְרָשְׁפּוֹרָוֹן פָּוּן זַיִעְרָ עַפְּאָכָעָ. דער סִימְבָּאָר לִיזְם הָאָט גַּעַשְׁאָפּוֹן בְּלִיּוֹן אַבְּסָטְרָאַקְטָעָ אַלְעַגָּאָרִישָׁע בַּילְדָּעָר אָוּן צִיכְנָס. וועָן עַס גִּיטָּט אַרְיִיךְ וּוּגָן שעפערישע מעטהָן, לִיטְעָרָאָרִישָׁע סְטִילָן אָוּן רִיכְטָוָנְגָּעָן, דָּאָרָף מַעַן אָוּן זִינְעָן הַאָבָּן די נִיט גַּלְיכְּמַנְטִיקָט אַנְטוּוֹיקָן לָוּגָן פָּוּן פָּאַרְשִׁיְּדָעָנָעָ נַאֲצִיאָנָאָלָעָ לִיטְעָרָאָטָוָרָן אָיִן פָּאַרְשִׁיְּדָעָנָעָ עַפְּאָכָעָס. פָּאָר אָ בּוּילָעָטָן בְּלִישְׁפָּלָ קָאָן דָּאָ זִינְעָן די גַּעַשְׁכְּטָעָ פָּוּן דָּעָרָ רַוְּשָׁעָר לִיטְעָרָאָטָר אָיִן 1917-טָן יָאַרְהָוָנְדָעָרט.

עס איז דעריבער קיין זונדר ער ניט, וואס די מעטהָן און סטיילן האבן אויך זיך אנטויניקלט ניט גלייכמעסיק. קימאט אין איינגער און דער זעל- בער צייט האבן אין דער רוסישער ליטעראטור געשאָפַן די פֿאַרשטייער פֿלנעם קלאסיציזום (דערזושאָווין), סענטימענטאליזם (קָאַרָּאוֹן), רָאַמָּאנִיזָּם (זְשֻׁוּקָאָוּסְקִי) און רָאַלִּיזָּם (פּוֹשְׁקִין, גָּגָּאָל). דערבי אין די ניט גלייכמעסיקיט אויסגעדריקט גאנץ בוילעט אויך דערין, וואס בא איינע און די זעלבע שרייבער אנטפלען זיך דיטעלעכּ שטריכּן פֿון פֿאַרְשִׁיְּדָן, לעמָאָשָׁל, קלאסיציזום און רָאַלִּיזָּם (בָּאַ קְרִילָאָוּן, גְּרִיבָּאָדָן), סענטימענטאליזם און רָאַמָּאנִיזָּם (זְשֻׁוּקָאָוּסְקִי), רָאַמָּאנִיזָּם און רָאַלִּיזָּם (פּוֹשְׁקִין, גָּגָּאָל).

די נטע יידישע ליטעראטור, אַנגעההויבּן פֿונְעָם סָאָךְ 18-יְאָתָן יָאָרְהָנוּן דערט און ביּוּ מענדעלען, ביּוּ דער מֵיְט 19-יְאָתָן יָאָרְהָנוּן, האָט זיך אויך אַנטויניקלט ניט גלייכמעסיק. דאס אָז ניט געווען אָזָא שְׂוּרְעָמְדִיקְעָן וווקס אָז אָופְּבָּלִי, ווי אָז דער רָאַלִּיזָּם ליטעראטור, אָבעָר די ניט גלייכמעסיקיט פֿון דער אַנטויניקלונג אָז אויך אַגאנֶץ דיטעלעכּ. כָּאַרְקָטְעָרִיסְטִישָׁס פָּאָר דער גַּשְׁיכְּטָעָ פֿון דער נִיעְרִיְּדִישָׁר לִיטְעָ רָאָטוֹר ביּוּ מענדעלען אָזָן דאס, וואס אָז אִיר האָט פּוֹלְשְׁטָעְנְדִּיקְעָן דָּאמִינְרִיטָּס דער רָאַלִּיזָּם און עַס האָבוֹן קִימָאָט ניט גַּעֲהָאָט קִין אָרט אַנדְעָרָע שְׁעָפָּעָ רִישְׁעָ מעטהָן, סְטִילָן, לִיטְעָרָאִישָׁס רִיכְטוֹנָגָעָן. דער דָּזְוִיקָּעָר פָּאָקט אָז שְׁוִין פָּעַטְגָּעַשְׁטָעַלְטָ אָז דער לִיטְעָרָאִוטְרִיפְּאָרְשָׁוָנָגָעָן. עַס אָז אָבעָר ביּוּ אִיצְּצָאָט דָּעַרְקָלְעָרָט די סְבִּיבָּה פֿון אָט דער מְעַרְקוּוּרִידְיקָעָר דָּעַרְשָׁיְנָגָעָן. ניט עָרִיק, ניט ווַיְגַעַּר, ניט שְׁטִיףָ, ניט ווַיְגַרְבָּיךְ, ניט אַנדְעָרָע פָּאָרְשָׁעָר גִּבְּן ניט קִין עַנְטָפָּעָר אָפְּ דָּעַרְקָרָגָעָ, פָּאָרוֹוָאָס עַס אָז אָז דָּעַרְקָרָגָעָן יְדִישָׁר לִיטְעָרָאִטור אָפְּ עַרְשָׁטָן אָזָן צְוֹרְטָן עַטָּף פֿון אָז אַנטויניקלונג ניט געווען קִין קלאסִיכְּסִיטִישָׁס, קִין סְעַנְטִימְעַנְטָאַלִּיסְטִישָׁס, קִין רָאַמָּאנִיזָּם רִיכְטוֹנָגָעָן, אָז עַס אָז געווען בְּלִיאָן אָרְעָאלִיסְטִישָׁס. אָז שְׁטָעָל זיך דָּא ניט קִין צִיל צַו גַּעֲבָן אַ גַּעֲנוֹיִים עַנְטָפָּעָר אָפְּ דָּעַרְקָרָגָעָ. אָז ווַיְלַבְּוֵי מאָכוֹן אַ בָּאָמְרָקָוָנָגָעָ, וואס קָאָז דִּינְגָּעָן פָּאָר אָזְוִיקָּעָר פָּרָאָגָעָ. אָז ווַיְלַבְּוֵי מאָכוֹן אַ דָּעַרְקָרָגָעָן. בְּיֵינוֹן אָזְוִיקָּעָר דָּעַרְקָלְעָרָגָעָן אָז דָּעַרְקָרָגָעָן. אָז מִין באַשְׁטִימְטָעָר דָּעַרְקָלְעָרָגָעָן אָז דָּעַרְקָרָגָעָן. בְּיֵינוֹן טָאגָוּרְטָן דִּי גַּשְׁיכְּטָעָ פֿון דָּעַרְקָרָגָעָן לִיטְעָרָאִטור אָפְּ יְדִישָׁ בְּאָטְרָאָכָּט מַעַר אָדָעָר ווַיְגַעַּקָּעָר זְעַלְשְׁטָעַנְדִּיקָּה, מַעַר אָדָעָר ווַיְגַעַּקָּעָר אָפְּ גַּעֲוָנְדָעָר פֿון דָּעַרְקָרָגָעָן אָפְּ העֲבָרָעִישָׁס. מִיר זְיַנְגָּעָן גַּעֲנִיגָּט צַו

אנאלויזוין די אדער יונע ליטערארישע דערשינונג אָפֿ יידיש גיכער אין פארביינדונג מיט אנאלאגיעש דערשינונג אַין דער רושער, אַפְּילע מירעוו-אייראָפֿיעַשר ליטעראטור, אַבער ניט מיט דער העברישער. דאס דערקלערט זיך מיסטאמ דערמיט, וואָס אַבער געויסע סָאַצִּיאַלע סיבעס האָבן די יידישע ליטעראטורן אָפֿ יידיש אָן העבריש אַין מעשן פון קימאט צוּיִי הונדערט יַאֲרָגֶעֶרֶת צוּיִשׁן זיך אַ לאַנְגְּדוּרְנְדִּיקָן קאָםַף, וואָס האָט נאָך ניט אָפְּגַּעַה עַרְתָּאָפְּילָע אַין אָונְדְּזָעָר צַיִט, האָgam דֵי אַמְּאַלְקָע שָׂרְפְּקִיטָּה פָּוֹן אַט דָּעַם קאָמַף אַין שְׂוִין אִיצְט אָפְּגַּעַה וּוְאַכְּט גְּעוּוֹאָרָן.

אין טאָך גענוּמען, אַין אַבער די ליטעראטור אָפֿ יידיש, זינט אַיר אָגְטְּשְׁטִיוֹנָג אָון בֵּין הַיִּנְטִיקָן טָאג, אָרגְאָנְשָׁ פָּאָרְבּוֹנְדָן מיט דער העַבְּרִישָׁר ליטעראטור סַי לְוִיט אַיר נָאַצְּיָאָנוֹן סָאַצִּיאַלָּן אַינהָהָאלָט, סַי שְׁפָרָאַכְּלָעָךְ. ווי אָפְּגַּעַה וּנְדָעָרָת אָון אַפְּילָע פְּנִינְטָלָעָךְ אַיְיָנָע צַו דער צוּיִיָּה טָעַר עַס זִיְּנָעָן נִיט גְּעוּוֹן די יידישע ליטעראטורן אָפֿ העבריש אָון יַדְּיָש, האָבן זַיְּנָעָן זַיְּנָעָן דָּס לְעָבָן פּוֹנְגָּעָם יַדְּיָשָׁן פָּאָלָק. עַס וּוְאַלְט גְּעוּוֹן אָוּמְפָּאַרְשְׁטָעַנְדָּלָעָךְ אָון נִיט וּוִיסְנָאָפְּטָלָעָךְ „צַוְּפָעַטִּיקָן“ אַיְיָן יַדְּיָי שָׁע ליטעראטור, לאָמֵיר זָאגָן, די העברישער ליטעראטור, צַו דֵי פָּאַרְמָעָגָל לְעַכְּבָּעָ קְלָאָסָן אַיְיָשָׁן פָּאָלָק (גּוּוִירִים, קְלִיְּקִידְעָש, אַינְטְּלִיגְעָנָץ, קָאָהָאָלְשָׁע רַעְדְּלְפִּירָעָר), אָון די יַדְּיָשׁ ליטעראטור אָפֿ יַדְּיָשׁ — צַו די אָנוֹן טַעַרְדְּרִיקָטָה האָרְעָפָאָשָׁעָן מָאָסָן (בָּאַלְמָעָלָאָכָּעָס). דִּינְסְטָן, מְעַשְׁרָתִים, סְתָּאמָם אַרְעָמְלִיטִיט. אַזְוִינָס קוּמָט נִיט פָּאָר אַיְן רַעְאָלָן לְעָבָן. קִין אַיְיָן שְׁפָרָאָךְ קָאָזָן מְעַן נִיט „צַוְּפָעַטִּיקָן“ צַו אַיְיָן קָלָאָט. שְׁפָרָאָךְ אַיְיָן נָאַצְּיָאָנוֹן קָאָטְעָגָרְיעָ, האָgam אַיְיָן אַיר זִיְּנָעָן בּוּילָעָט אַוְיךְ סָאַצִּיאַלָּע טַעַנְדְּעָנָץ.

די אָוּפְּקָלְעָרוֹנָג, וואָס אַיְיָן גְּעוּוֹן אַן עַסְטָ פְּרָאָגְרָעָסְיוּעָ דערשינונג, האָgam אַ בּוֹרְזְשָׁוֹאָזָע אַידְעָאָלָאָגִיעָ, אַיְיָן 18-19-טָן אַיְיָן אַיְיָן בֵּין דָעַר מיט פּוֹנְגָּעָם 19-טָן יַאֲרָהָנוֹדָעָרָט, האָט גַּעהָט אַיר פָּאָרְשְׁפְּרִיטִינוֹג סַי אַיְיָן דָעַר העַבְּרִישָׁר, סַי אַיְיָן דָעַר יַדְּיָשׁ ליטעראטור, אַבער דָעַרְקָעָר אַיְיָן דָעַר העַבְּרִישָׁר, וּוְיַל זַי אַיְיָן אָפְּגַּעַה וּמוֹעָן אָפְּגַּעַה אָפֿ העברישער פְּרִיעָר אַיְדָעָר אָפֿ יַדְּיָשׁ אַיְיָן האָט אַרְוִיסְגָּרוֹקָט מָעַר בָּאַדְיִינְגְּדִּיקָע דָעַנְקָעָר אַוְיךְ שְׁפָרָעָר, ווי די אָוּפְּקָלְעָרוֹנָג אָפֿ יַדְּיָשׁ.

פָּוֹן דָעַר צוּיִטָּעָר זִיִּטָּה, האָט אֹזָא רֻאְקְצִיאָנְגָּרָע בָּאוּוּגָנָג, ווי כָּאַ-

סידיזם, געהאט איר שפראכלעכע באזע ניט אין העבריעיש, נאר דאפקע אין יידייש.

מיר וויסן אויך, אונ די ערשות רעוואלייזיאגענער דעםאקראטישע לי-טעראטור-קייטיך אונ געשהפֿן געוואר אָפּ העבריעיש (מענדעלעס, "עַיִן משפט", 1867; א. קאוונערס, "חֶקְר דָּבָר", 1865, און "צָרוּר פְּרִיחִים", 1867; א. פַּפְּעָרָנוֹא, "קְנָקָן חֲדֵש מְלָא יִשְׁן", 1867). די ערשות רַעֲמָן זָהָר-טִישׁ אַוְיסְגָּבָעָס פּוֹן מַאֲרִיס וּוַינְטַשְׁוּסְקִי אָוֹן אָרְן לִיבְרָמָן זַיְנָעָן דערשיינען אָפּ העבריעיש.

מע דארף ניט פָּאָרְגָּעָסן, אָז דֵי יִדְיִשׁ שְׂרִיבָעָר בֵּין דֵי קְלָאַסְיָקָעָר, סְפִּי דֵי קְלָאַסְיָקָעָר גּוֹפָעָ, הָאָבָן גַּעֲשָׁאָפּן אָפּ העבריעיש אָז אָפּ יִדְיִשׁ אָזָן הָאָבָן מֵיט לִיבְעָ זַיְךְ בָּאָצְיוֹגָן צָו דָעַר קְוַלְטוֹרִישָׁאָפָּגָן אָפּ בַּיַּדְעָ שְׂפָרָאָכָן, בֵּין דָעַר רַעֲוָאַלְזִיכְעָ אָזָן קִימָאָט נִיט גַּעֲוָעָן קִיְּין יִדְיִשְׁרָאָר שְׂרִיבָעָר וְאָז זָאָל נִיט הָאָבָן גַּעֲשָׁאָפּן אָפּ בַּיַּדְעָ יִדְיִשְׁרָאָר — יִדְיִשׁ אָזָן הָעָרָבָישׁ. אָזָן טָאָר גַּעֲנוֹמָעָן, קָאָן מַעַן, נַאֲטְרָלָעָ, מֵיט גַּעֲוָיָסָע עַרְנְסָטָע אָזָן וּוַיְכִּתְקַע בָּאָגָּרָעָנָעָזָנָגָעָן, בָּאָטָרָאָכָטָן דֵי לִיטָּעָרָאָטוֹרָן אָפּ יִדְיִשׁ אָזָן הָעָרָבָישׁ וּוּ אָזָן קְוַלְטוֹרִידָעָרְשִׁינְגָּן.

דעָרְמִיט וּוְעָרָט אָוְפָּגָעָלְעָרְט דֵי פָּרָאָבָלָעָם פּוֹן סְטִילָן אָזָן דָעַר נַיְנָעָר יִדְיִשְׁרָאָר. אָוִיב דֵי לִיטָּעָרָאָטוֹר אָפּ יִדְיִשׁ אָזָן 19-טָן יִאָרְהָוָן דָעַרְתָּ אָזָן גַּעֲוָעָן הַוִּיפְּטוֹצָאָכָלָעָ אָפּ רַעֲאַלְיִשְׁטִישׁ, אָזָן דֵי לִיטָּעָרָאָטוֹר אָפּ הָעָרָבָישׁ גַּעֲוָעָן הַוִּיפְּטוֹצָאָכָלָעָ אָפּ קְלָאַסְיִצְטִישׁ אָזָן אָפּ רַאְמָאַנְטִישׁ. דֵי נַיְעָ לִיטָּעָרָאָטוֹר אָפּ העָרָבָישׁ אָזָן דֵי וּוְעָרָק פּוֹן אַרְיָעָ אַגְּגָעָזָנְסָטָע פָּאָרָר שְׁטִיעָר אָזָן 18-טָן אָזָן בֵּין דָעַר מִיט פָּוֹנוּמָ 19-טָן יִאָרְהָוָן דָעַר צָאָטָא, בָּרָם, לוֹצָאָטָא, נִ.ה., וּוְיִזְלָ, שִׁ.יִ. רַאְפָאָפָּאָרָט, נִ. קְרָאָכְמָאָלָאָ. בָּבָ. לְעַבְּעָנוֹזָאָן, יִצְכָּאָק עַרְטָרָ, יוּסְעָפָּעָ פָּעָרָלָ, מִ. לַעֲטָרָיָסָ אָזָן נִט גַּעֲנוֹגָעָן וּוְיִטְעָר פּוֹן דֵי גַּרְעָנְצָן פָּוֹנוּמָ קְלָאַסִּיצִים, רַאְמָאַנִּים אָזָן סְעַנְתִּים עַנְתָּאִים.

דָּאָס וּוְעָרָט בָּאַשְׁטָעִיקָּט אָוֵיךְ מִיט דֵי זְשָׁאָגָרָעָן אָזָן פָּאָרָמָעָן פּוֹן בַּיַּדְעָ לִיטָּעָרָאָטוֹן. דֵי לִיטָּעָרָאָטוֹר אָפּ יִדְיִשׁ אָזָן מַעַשְׂעָד פָּוֹנוּמָ גַּאנְצָן 19-טָן יִאָרְהָוָן דָעַרְתָּ אָפּ לִיטָּעָרָאָטוֹר פּוֹן דָרָאָמָע (דֵי קְאַמְּעָדִילָעָס פּוֹן דָעַר בְּעַרְלִינְגָּר אַוְפְּקָלְעָרְוָנָגָ, עַטְיְנְגָּרָס, "סְעַרְקָעָלָ", אַקְסָעָנְפָּעָלָדָס פִּיעָסָן, לְעַוְיְנְזָאָגָס "דֵי הַעֲפָקָעָרְדוּוּעָט", דֵי דָרָאָמָאַטִּישׁ וּוְעָרָק פּוֹן דֵי קְלָאַסְיָקָעָר, אַוּוֹרָאָם גָּאָלְדָפָּאָדָעָס דָרָאָמָאַטְוָרְגִּישׁ שָׁאָפָּגָן) אָזָן נַאָךְ מַעַר — פּוֹן פְּרָאָרָיָזָע. אָזָן דָעַם פָּרָאָזְעִיזְשָׁאָנוֹר אָזָן גַּעֲשָׁאָפּוֹן גַּעֲוָאָרָן דֵי קְלָאַסִּישׁ טְרָאַדִּישׁ

און עס זייןען דעראבערט געווארן די וויכטיקסטע דערפאלגן. די ליטערטורה אט און דעם זשאנער איז געשפן געווארן די קלאסישע טראדייטונג, און אין דעם זשאנער איז געשפן געווארן די קלאסישע טראדייציע (פון אַדָּמָהָאָקוּעָן לעבענזאגן, זיין זון מִיכָּאִיְיָסָעָף לעבענזאגן, יהודע-ליב גֶּרְדָּאָן אָן בֵּין כַּאֲמִינָאָכְמָעָן בִּיאַלִיקָן). די ליטערטורה אָפַּה העברעיש האט קימאמט ניט געהאט קיין פרָאָזָע (פון יוֹסָעָף פָּעָרָל, יִצְחָק עַרְתָּרָר, אָן אֲפִילָע שְׁפָעָטָר — פון אוֹוָרָם מאָפָּה, פָּעָרָעָץ סְמָאָלָעָנָסָקִי, מָאָרְדָּכָּעָיְדָאָוִיד בְּרָאָנְשָׁטָעָטָר, רָוּוֹן-אָשָׁר בְּעַן יוֹסָעָף ברוֹיזָעָס, בֵּין מָאָרְדָּכָּעָיְיָיו פִּיעָרָבָעָרג אָן דָּעָר גָּאנְצָעָרָפָרָאָזָע פָּנוּעָם סָאָפָּה 19-טָן אָן בֵּין אַנְהָיָב פָּנוּעָם 20-טָן יַאֲרָהוֹנְדָעָטָר), האגאמ זי האט אַפְּגָעָשָׁפִילָט אַבְּאַדְּבִּיטְנְדִּיקָעָרָאָלִיעָ אָן דָּעָר אַגְּטוּקְלָנָגָ פָּנוּעָם רְעַלְיוֹזָם אָן דָּעָר העברעישער לִיטָרָטָר, האט ניט געשפאָן קיין קלאסישע טראדייציע.

אוֹוָיָרָום האט זיך אַיְנָגָעָשָׁטָלָט אַמִּין פָּאָרָאַלְעָלָע צְוֹזָמָעָנָאָרָבָעָט אָרָן צְוֹזָמָעָנָשָׁאָפָּוָג אָן דָּעָר אַנְטוּקְיָוָלָנָג פון סְטִילָן אָן בִּידָע יִדִּישָׁע לִיטָרָטָרָהן — אָפַּה העברעיש אָן אָפַּה יִדִּישָׁ. דָּאָס אָיז גָּעוּוֹן, וּוְאָלָט אִיך גַּזָּאָגָט, אָין אַבְּאַשְׁטִימְטָעָר מָאָס, אַבְּאַוּסְטוּזִינִיקָעָ צְוֹזָמָעָנָאָרָבָעָט אָן צְוֹזָמָעָנָשָׁאָפָּוָג, וּוְיִילְלָה דִּי שְׁעַמְעָרָהָבָן גַּעֲקָעָנָט סְפִּי יִדִּישָׁ. סְפִּי העברעיש זַיִן זַיְנָעָן גָּעוּוֹן גָּוט בָּאַהֲוָונָת אָן בִּידָע שְׁפָרָאָן פָּוֹן דָּעָר לִיְּ טָרָטָרָה.

אָך וּוְיִל דָּעָרָמִיט ניט אַפְּוָאָרָפָן דָּאָס, וּוְאָס אָיז גַּעַזְגָּט גָּעוּוֹאָרָן אָין די אַרְבָּעָטָן פָּוֹן פָּאָרְשִׂידְיָעָנָע פָּאָרְשָׁעָר וּוְעָגָן דָּעָם, אָז די יִדִּישָׁע לִיטָרָטָר טָרָה אָפַּה יִדִּישָׁ אָיז גָּעוּוֹן נְעַנְטָמָעָר צָו די בִּרְיָעָט יִדִּישָׁ פָּאָלְקָסְמָאָסָן, אַיְדָעָר די לִיטָרָטָר אָפַּה העברעיש. יִדִּישָׁ אָיז דָּאָך גָּעוּוֹן די גַּנְעַנְדָּטָן שְׁפָרָאָך אָין סָאָמָע בְּרִיְּטָסָטָן גַּעַבְרִיךְ (אָין שְׁטוּב, אָין קְלִיּּוֹט, אָין מָאָרָק, בָּאָם וּוְאָרְשָׁטָאָט פָּנוּעָם בְּאַלְמַעַלְאָכָּעָאָאָ). מָעָ דָּאָרָף אָבָּעָר אִיך ניט פָּאָרָיְגָן, אָז העברעיש, האגאמ זי אָיז ניט גָּעוּוֹן דִּי גַּעַרְעָטָע שְׁפָרָאָך, אָיז אָבָּעָר אִיך ניט גָּעוּוֹן קיין טַוִּיטָע שְׁפָרָאָך. אָין פָּאָרְלוּיְיךְ פָּוֹן לְאַנְגָּע יִאָרִי הַנְּגַדְעָטָעָר הָאָט די סְטָטָעָם פָּוֹן בְּלִילְדוֹנָג אָן דֻּעָרְצִיּוֹנָג בָּאָ יִהְרָן אָין אלָעָלָע לְעַנְדָּעָר בֵּין דָּעָם 20-טָן יַאֲרָהוֹנְדָעָט זַיִן אַגְּטוּקְלָט אָפַּה העברעיש. דָּאָס אָיז גָּעוּוֹן ניט בְּלוּזָן רַעֲלִיגְיָעָז דֻּעָרְצִיּוֹנָג, נָאָר אִיך וּוּלְטָלְעָכָע. אָין די שְׁוֹלָן, בָּאַטְעַמְּדָרָאָשִׁים, יַעֲשִׂיוּס, כָּאָדָאָרִים הָאָט מַעַן די קִינְדָּעָר גַּעַרְגָּרָט ניט בְּלוּזָן רַעֲלִיגְיָעָז טְפִילָעָס, נָאָר דִּעְרִיקָעָר — טָאָנָאָר, טָאָלְמוֹד,

מישוע, אגאדי. און דאס איז דאך שוין אין א באדייטנדיקער מסס גע-
שיכטע, מיטאלאגיע, פאלקלאל אוון ליטעראריש-קינסטלערישע שאפונג.
סאיין קיין ווונדר ער ניט דעריבער, וואס איז דער נמייר יידישער לי-
טעראטור האט זיך איבינגעשטעלט אזה מאן שעפערישע סטילן-צעטילונג;
אין דער העברעישער ליטעראטור — דער קלאסיציסם און ראמאננטיסם, איז
דער יידישער ליטעראטור — דער רעליזם. דאס האט אנטשפרעכט דער
רעלאלער לאגע פון דער יידישער באפעקלערונג, דער היסטארישער אנט-
ווקלונג און דעם צושטאנד פון דער קולטור ספי אף יידיש, ספי אף העי-
בריעיש.

דער רעלאליזם אין דער נמייר יידישער ליטעראטור האט זיך אנט-
ווקלט מיט א געוויסער פארשפערטיקונג אין פרגלייך מיט דער מירעונו
אייראפאפעישער און רוסישער ליטעראטטור, אף וויפל יידיש אין געווען היבנ-
טערשטעליך אין פרגלייך מיט דער רוסישער שפראך און מיט די אנט-
ווקלט שפראכן פון די מירעוויאיראפאפעישע פעלקער. דער ערשותער פער
רייאד פון רעלאליזם אין דער יידישער ליטעראטור פון 1917ן יארהוונדערט
אין דער אופקלערערישער רעלאליזם, אדרער דער האסקאלאערעלערעליזם. דער
דאזיקער פער? איד שפראיט זיך אוייס איז א ציטט-אפשנט פון א זיבּנְאַכְט
צענדייליך יארן, פון סאָפֶן 18-טן יארהונדערט בין דער מיט פונעם 19-טן
יארהונדערט. דער אופקלערערישער רעלאליזם אין איז דער יידישער לי-
טעראטור ניט בליזו די האסקאלאעל-ליטעראטטור, נאָר אויך דער נאיווער
רעאליזם, די פאלקס-שאָפָּנוֹג, דער מינדלעכער און שריפטעלעכער פאלקלאלר,
די אַנְאַנְיָמָעָ שָׁאָפָּנוֹגָעָן אָוָן קָסָּאוּיָאָדָן, וועלכע האָבָּן גַּעֲזָעָן די שִׁין שְׁפָעָ
טער מיט צענדיילקער יארן, ווען זיינְרָע אָוָטָרָן זִיְנָעָן שֵׁוֹן נִיט גַּעֲזָעָן
(די אַנְאַנְיָמָעָ גַּגְּגָאָרָטָעָ וּוּלְלָתָעָ), דער יידישער וואָרָיאָנט פון יְוִיסְעָפָּ
פְּעֻלָּס „מְעֻגָּלָע טְמִרְיָין“, אַרְיִי עַמְּנָגָעָרָס וּוּרָקָה, די מְעֻרָהָבִיט שָׁאָפָּנוֹ
גַּעַן יִסְרָאָעָל אַקְסָעָנוֹפְּעָלָדָס, אַפְּילָע „דִּי הַעֲפָקָעָרְיוֹעָלָט“ פון יִצְחָאָקְ-בָּעָר
לוּזְוִינְזָאָן אָוָן אַנְדָּ).

דער ערשותער עטאפ פונעם רעלאליזם אין דער יידישער ליטעראטור
אנטשפרעכט דעם אַנְהִיבָּ פון דער נמייר ליטעראטור אַינְגָאנְצָן גַּעֲנוּמָעָן.
אָפָּ דעם עטאפ אַנְהִיבָּ דער רעלאליזם נאָך ניט גַּעֲזָעָן רִיף אָזָוִי, אָז עָר זָאַל
קָאנְעָן גַּעַן אָ פָּאָנְאָבָּדָרָגָעָוָוִיקָלָטָן סָאָצִיאָלָן אַנְאָלָיָן פְּוּנָעָם יִדְישָׁן לְעָבוֹן
אָוָן שָׁאָפָּן, פָּאָרָאָלָעָמִינְגָּעָרָטָע טִיפָּן אָוָן גַּעֲשָׁטָאָלָטָן. סָאָזָן נִיט צְוָעָלִיק,
וְאָס עָס אַיְזָן נִיט פָּאָרָבְּלִיבָּן פָּוָן יַעֲנָעָר לִיטָּעָרָטָור קַיְיָן באַדִּיטָּנְדִּיקָּעָר

טיפ, אויסער עטינגערטס סערקעלע. דער אופקעלערערישער רעהלזום אין נאך געווען שוואר פארבונדז מיטן לעבן פונגעם פאלק, די ליטערארישע שפראך פונגעם פאלק, פון דער פאלקס-שאפונג אין נאך ניט טראנספאר- מירט און דערהויבן געוואָן צו דער מאדרייגע פון הויכער ליטערארישער קובסט-שאפונג, ווי מיר זען דאס אין דער וווײַטערדיקער אנטווקלונג פון דער יידישער ליטעראטור.

מייט מענדעלעס שאפונג הייבט זיך און דער פעריאַד פון דעם קרייטישן רעהלזום אין דער יידישער ליטעראטור, ווען עס. וווערט געשהפֿן דער אַנְהַיִבּ פון דער קלאסישער טראדייציע, מענדעלע האט, ווי באָוווסט, אַנגֶעָן הויין שאפֿן אָף העברײַש, אַבער ער אין גיך אַרְבִּיבְּרַע צו יִדִּיש. אלס רעהליסט, האט מענדעלע ניט געהאט קיין טראדייציע אין דער העברײַשער ליטעראטור בין אַים, וויל זי אין, ערשטנס, ווי ס'איַז שוֹין געָזָגָט, געווען אַראָמָאנְטִישׁ אַן אַלאַצִּיסְטִישׁ, אָן, צוֹוִיטְּנָס, אין זי בין מענדעלע לען געווען דעריקער אַ ליטעראטור פון דיכטונג. אין זיין ערשטער זאמֵר לוֹנְג "משפט שלום" (1860) האט מענדעלע געפּרוּוֹת שאפֿן העברײַשער לידער. ער האט אַבער זיעַר גיך זיך אַיבְּעַצְּמַנְּט, אַז אַוְוּסְטְּרַה אַסְטָאָלְעַדְּ מיט די העברײַיִד מעיליצַע ווועט ער דאַ גַּאֲרִינְשַׁטְּ דַּעֲרָגְּרִיכְּן אַן פַּאֲרְגְּלִיךְ מיט די העברײַיִד שַׁעַלְמַעְן דִּיכְטַעְרַ בֵּין אַים. נאך מעַרְתַּה ער זיך אַיבְּעַצְּמַנְּט, אָן אַין דער העברײַשער ליטעראטור ער ניט קיין דַּעֲלִיטְּשַׁע טראדייציע, ווען ער האט גענוּמָעַן שאפֿן זיין רַאְמָאָן "לִמְדוֹ הִיטְּבָּה" (1862). אַין דער שְׁפָעִי טערדייקער אַיבְּעַרְאַבְּעַטְּוֹגְּ פון 1868 — "הָאָבוֹתִים וְהַבְּנִים"). אַוְיֵבּ די העברײַיִד ברַעְיִישׁ דִּיכְטַעְגַּה האט געהאט אַ לאַנְגְּדוּיְעַרְנְּדִיקָע פִּילְיוֹרְעַסְטִיקָע טְרָאַדְּיִיד צַיְעַ אַין גַּעֲבִיטַ פִּון בִּילְד אָן וּוֹאָרט, פון אַידִּי אָן בָּאָגְרִיתָה, פון הויכער קִינְסְטַלְעַרְעִישָׁר דָּאָפִינְרִיךְטִיקִיטָה, האט די פְּרָאָזָע דָּס נִיט געהאט. מענדעלע האט אַין זיין רַאְמָאָן גַּעֲמָכָט אַ פָּרוּוֹן צו גַּעֲבַן רַעֲלִיסְטִישׁ בִּילְדַעְרַ פָּרָה נָעַם יִדְּישַׁן לְעַבְּן. ער אַין אַנְיָאָן טָאָר דַּעַר ערשטער רַעֲלִיסְטַ אַין דַּעַר העברײַיִד ברַעְיִישׁר ליטעראטור. די הִיסְטָאַרִיקָעַר פִּון דַּעַר העברײַשׁר אָן יִדְּישַׁעַר לִיטְּרָאַטְּוֹר (מ. ווַינְגַּרְטִיךְ, ג. רַיְזְעַן, ג. קְלוֹיזְנָעַר, פ. לאָכָאַוּעַר אָאָ). אַנְרַקְעַנְעַן מענדעלעס גַּרוּיסְטַ פָּאַרְדִּינְסְטַן אַין דַּעַר אַנְטוּוֹיקְלָוְנָגְ פִּון דַּעַר העברײַיִד ליטעראַרִישׁר שְׁפָרָאָךְ. אַבער דָּס אַין פָּאָר אַים געווען ווַיְינִיקָה. ער האט גַּעֲקֻעַנְטַ גַּעֲפִינְגַּן אָן האט גַּעֲפִונְגַּן אַין דַּעַר לִיטְּרָאַטְּוֹר דִּיצְיִעַ האט ער גַּעֲקֻעַנְטַ גַּעֲפִינְגַּן אָן האט גַּעֲפִונְגַּן אַין דַּעַר לִיטְּרָאַטְּוֹר אַפְּ יִדִּישַׁ.

דע רעלאליעס פון דער יידישער ליטעראטור בין מענדעלען האט גע-
טראגן און אופקלערערישן, דאס הייסט א בורושואזן כארاكتער. די מאס-
קילים זייןגען געווען איינזאם אין זיינער קאמפ פאר נײַע פארמעס פון
לעבן, זיי זייןגען ניט געווען פארבונדן מיט די פאלקסמאסן. זיעירע ווועה
און זיינער ליטעראריאישע שאפונג זייןגען דערגןגען צום לייענען מיט גורי-
סע שועעריקיטן.

מענדעלע איז געווען א נײַע טיפ אופקלערעה, וועלכער איז געווען
דורכגעדרונגגען ניט מיט פשאָרעדיקע ליבעראלע אידיען פונעם אופקלע-
ערישן רעלאליזם בין איים, נאָר מיט די נײַע פאָרגעשעריטען אידיען פון
דעָר ליטישער רעוֹאַליזִיאָנֶעָר דעםאָקראטיע. דאס איז צו זען פון
זיןן בראָשור «עַיְן מְשֻׁפֵּט» און נאָר מער פון זייןגע קינסטלערישע ווועה,
אבער שווין ניט אף העברעיש, נאָר אף יידיש. די דאָזֿיקע פראנג איז איז
דעָר פאָרשונג שווין גענוג אויסגעקלאָרט, און איך וועל דאָ אף אַיר זיך
מער ניט אָפְשָׁטָעָלָן.

מענדעלע איז געווען דער ערשותער קרייטישער רעלאליסט, וועלכער
האט געשאָפּן טיף פונעם יידישן לעבן: ביניימין, סענדרל, ייכאָך
אוּרָאָם טאָקיַה, רעַב אלטער, פִּישְׁקָעַ, הערשלען און דער טיפ פון אַ
פָּאַלְקָס־שְׂרִיבָעָר מענדעלע מִיכְעָרִיסְפָּאָרִים.

מענדעלע האט איך אויסגעפליט דעם צוּוִיטָן געבאָט פונעם קרייטישן
רעלאליעס — עַר האט געגבּוּן אַין זייןע ווועrk דעם סָאַצְיָאַלְן אַנְאַלִּיְהָן
אָפְּגָעָקָט די סָאַצְיָאַלְן וַיִּדְעָרְשָׁפְּרוֹכָן אַון דעם סָאַצְיָאַלְן קאמפ אַין דער
יִידְיָשָׁר סָוִוּוֹעָ. ניט בלויין אַין זייןע ווועrk אַין אויסגעדריקט דער פְּלָעָ-
בָּעָיִשָּׁר קַעְמְפָעָרְשָׁעָר טַעַמְפָעָרְמָעָנָת, נאָר אַיך אַין די בריוו. סָאיַיְ-
קָעְדָּי נַאֲכָמָאָל דַּעֲרָמָאָנוּן זיין באָוּסָטוּן בריוו, אַין וועלכּוּן מִיר טַרְעָפָן
אוּזָעָלָעָז וַיַּעֲרָטָעָר פָּוּן פְּלָאַמִּיקָן צָאָרָן אַון פְּרָאַטָּעָט קָעְגָּן אָוְנְטָעָרְדִּיקָעָר
אַון סָאַצְיָאַלְן אָוְמְרָעָכָט: «סְטָרָעָפָן זִיךְ בָּאַ מִיר צִיְּטָן, וּוֹאָס דַעְמָלָט בֵּין
אַיך דַעְרָצָאָרָנְט מִיט אַ גְּרוּזָן גַּרְיְמָצָאָרָן קָעְגָּן די גּוּוּרִים, וּוֹאָס באַהָלָטָן
זִיךְ אָוְנְטָעָרָן שָׁאָטָן פָּוּן גַּעַלְתָּ, אַון דַעְמָלָט טָאָר מַעַן פָּאָר מִיר נִיט דַעְרָ-
מָאָנָעָן דַעְם נַאֲמָעָן פָּוּן אַן אוּשָׁרָה, — מִין זַעַל וַיַּעֲרָט צַעְפָּלָמָט, וּוֹי אַ
וּוּלְקָאָן, אַון אַיך שְׁפִּי מִיט זַיְדָלְעָרִיעָן אַון מִיט פְּלָאַמְפִּיְעָר פָּוּן גַּרְיְמָצָאָרָן
אַון אַיך שְׁרָיִן: «גּוֹאָלָד, מַעַ רַאֲבָעוּעָטִי!».

¹ זע מינסקער ציטשוריפט, ב. 5, ג. 15.

אועלכע צארנדיקע ארכיסטרעטונגגען קעגן גוירם זייןען א זעלטענע דערשינונג ניט בלויין אין דער יידיישער ליטערטור, נאָר אויך אין דער רוסישער, אפֿילע באָ די סאמע רדייקאלע און רעוואַליזאָגנער שרייבער. מענדעלעס רעהלום איז אַבער נאָר געווען ענג פֿאַרבונדּן מיטן פרײַער דיקן עטאפּ אין דער אַנטווקילונג פֿונְעַם רעהלום איז דער יידיישער ליַ טערטור, מיטן רעהלום פֿון דער האַסָּאַלָּע. דער סָאַצִּיאַלָּע אַנְאַלְיָן אַין זייןע סָאַטְרִישָׁע וּוּעֶרֶק אַיז אַ בֵּין גַּאֲרַטְשְׁבָּר, אַן אַנְטְּשִׁידְעָנָה, אַ דָּעַיַּאַסְטִּיקְרָנְדִּיקָּעָר; זייןע טִיפּוֹן זייןען פֿון גְּרוּיסְעָר קִינְסְטְּלָעְרִישָׁעָר פֿאַרְאַלְגָּעָר מִיְּנָעָרָנוֹג, אַבער אין דער זעלבער צִיטַט אַיז דער סָאַצִּיאַלָּע אַנְאַלְיָן זייןע וּוּעֶרֶק, וַיַּיְאַוְיךְ דַּעַר קִינְסְטְּלָעְרִישָׁעָר אַנְאַלְיָן, נִיט דַּעְרִיפְרִת בֵּין אַונְיוּוּרְסָטָאַלְקִיטָּם, בֵּין אַלְמִיטָּקִיטָּר אַנטְפָּלְעָקוֹגָן. מענדעלעס קִינְסְטְּלָעְרִישָׁע וַיַּזְיַיַּע אַיז קָאנְצָעָנְטָרִיטָּבְּלוּיָּן אַף דַּעַם מַעֲגַשׂ עַמְּדִיקָּן, אַךְ דַּעַר „יִדְיִישָׁע טָאַרְבָּעָ“. דַּעְרִיבָּעָר זַיְנַעַן אוּיךְ זַיְנַע טִיפּוֹן, הָגָּאָם מִיר זַיְנַע אַין זַיְיִטְמָבָּאַלִּישָׁע פֿאַרְאַלְגָּעָמִינְיָעָרָנוֹגָן פֿון אַ גְּרוּיסְעָר קָראָפָּט, נִיט אַינְדוּיָּה דּוֹאַלְיוּזִירָט אַיז דַּעַר מַאַס, וַאֲס אַיז אַרְאַקְטְּעִירְסְּטִישָׁ פֿאַר דֵּי בַּעַסְטָע דַּעְרְגָּרְיִיכְוָנוֹגָן פֿונְעַם קָרִיטִישָׁן רַעהלּוּם. אַין דַּעַר פֿאַרְבִּינְדוֹגָן מִיט דַּעַר וַיַּרְקְלָעְקִיט אַיז גַּעַוְועַן מענדעלעס קָרִיעָה, אַין דַּעַם אַיז זַיְן הִיסְטָאַרְיִישָׁע בַּאַדְיִיטָּנוֹג אַוְיךְ אַיצְטָמָ. עַד הַאַט צָגָעָרִיט דַּעַם רַעהלּוּם פֿון דַּעַר יִדְיִישָׁ שָׁעָר לִיטְעָרָטָר צַו דַּעַר וַיַּרְקְלָעְקִיט אַנטְוּוֹקִילָּוֹגָן אַין דָּרִיטָן עַטָּאָפּ — אַין עַטָּאָפּ פֿון פֿערְעָצָן אַוְן שָׁאַלְעַם-אַלְיִיכְעַמְעַן.

שָׁאַלְעַם-אַלְיִיכְעַמָּס רַעהלּוּם אַיז גַּעַוְועַן אַינְגָּאנָצָן נִכְּי אַיז פֿאַרְגְּלִיךְ מִיט מענדעלעס, אַבער אַיְנְצִיטִיק דַּעְרִימִיט — פֿוֹלְשְׁטָעַנְדִּיק אַרְגָּאנִישָׁ פֿאַרְיָה בּוֹנְדָּן מִיט אַים. אַין דַּעַר רַוִּיסְעָר לִיטְעָרָטָר הַאַט מַעַן אַ לאָנְגָּע צִיטַט גַּעַנְדָּשָׁט וּזְעַגְּן צָוּוִי לִנְיָעָס — אַפְּוֹשְׁקִינִישָׁע אַוְן אַגָּאַלְשָׁעָ. אַיךְ שְׁטָעַל זַיְדָּאָט נִט אַפְּ אַף דַּעַר פֿאַלְעִימָּקָּם וּזְעַגְּן אַט דֵּי צָוּוִי לִנְיָעָס. עַס אַיז אַיצְטָשׁוֹין קְלָאָר, אַז עַס אַיז גַּעַוְועַן אַיז לִנְיָעָס פֿון קָרִיטִישָׁן רַעהלּוּם, וֹאָס הִיְבָּט זַיְד אַז פֿון פֿוֹשְׁקִינָעָן, אַנטְוּוֹקִילָּט זַיְד וַיַּרְקְלָעְטָר אַין פֿאַרְלִיףָּפָּן גַּעַמְעַד 19-17ן יָאָרְהָונְדָעָרָט אַיז גַּגָּאָלָסָט, טְרוֹגְעַנְיָוָס, לְ. גְּ. טָאַלְסְטָאַיסָּט דָּאַסְטָאַיְוּסְקִיסָּט, טְשֻׁכָּאָוָס שָׁאַפְּוָג — בֵּין גַּאֲרָקִין.

¹ וַיַּרְקְלָעְטָר וּזְעַגְּן אַיךְ רַיְדָן בְּלוּיָּן וּזְעַגְּן שָׁאַלְעַם-אַלְיִיכְעַמָּס רַעהלּוּם וּזְעַגְּן אַרְמָאַנְיָוָס.

שאַלעַם־אלְיִיכָּעַם רַעֲלִיזָם אֵין גַּוּזָעַן וּוַיִּטְעַרְדִּיקָע, הַעֲכָרָע שָׁוֹר
פֵּעַ אֵין דָּעַר אַנְטוּוּקְלוֹגָ פָּנוּגָ רַעֲלִיזָם אֵין דָּעַר יִדְיִישָׁר לִיטְעַרְאָטוֹר.
מַעַנְדָּעַלְעָס בִּינְיאָמִין האַשְׁלִישִׁי, סַעַנְדָּעַרְלֶד יִיְקְעָנָע, רַעַב אַלְטָהָר,
די קְלִיאַטְשָׁע האָבוֹן נִיט קִיּוֹן אַינְדְּיוּזִידְעָלָן גּוֹדָרֶל. בִּינְיאָמִין האַשְׁלִישִׁי
„לְעַבְתַּ נִיט“, נָאָר עַר מַאֲכָת אַנְסִיעָ צֹו די רַוִּיטָע יִדְעַלְעָךְ אֵין די האַרְעָי
כּוֹיְשָׁעָר פָּוֹן יַעֲנָעָר זִיטָט סַאמְבָּאָטְיעָן, דָּאָס הַיִּסְטָ אֵין עַרְגָּעָץ נִיט. עַס קוֹדָ
מַעַן פָּאָר מִיט אִים אַלְעָרְלִי מַעַשְׂנַעְדִּיקָע גַּעַשְׂעַנְיִישָׁן, וְזָאָס האָבוֹן קִיּוֹן
שִׁיכְבָּעָס נִיט צֹו דָּעַם רַעַלְן לְעַבְתַּן, אַבָּעָר אֵין טָאָר קּוֹמָט מִיט אִים גַּאֲרְנוֹיְשָׁט
נִיט פָּאָר. די „קְלִיאַטְשָׁע“ אֵין אָן אַלְעָגָרְרַיעָ פָּוֹן דָּעַר קְנַעַסְעַטְיִיסְרָאָעָל.
אָפִילָע „פִּישְׁקָעָ דָּעַר קְרוּמָעָר“, וְזָאָס שִׁילְדָּעַרְטָ דָּאָס לְעַבְנָן אָונָן דָּעַם גּוֹיְרָל
פָּוֹן דָּעַר יִדְיִישָׁר טָאָרְבָּעָ. די מַעַנְטַשְׁלָעָכָע טִיפָּן באַמְּנַטְּשָׁלְעָכָע טִיפָּן סִימְבָּאָל
בָּאָלָה, וּוי סְזִינְיָעָן סִימְבָּאָלָן גְּלוֹפָסָק אָונָן אַפְּצָאנְסָק.

שָׁאַלְעַם־אלְיִיכָּעַם אֵין גַּגְאָגָעָן מִיט מַעַנְדָּעַלְעָס וּוְעָגָ, וְזָעָן עַר האַט
גַּשְׁאָפָּן די סִימְבָּאָלְיִישָׁ פָּאָרָאָלְגָעָמִינְיַעְרָגָעָן פָּוֹן מַאֲזַעְפָּוֹקָעָ, אָסְרִיָּ
לְעוֹקוּעָ, יְעַהְוֹפָעָץ. עַר האַט אַבָּעָר דְּעַרְוָה זִיךְרָ נִיט אַפְּגָעַשְׁטָעָלָט אָונָן אֵין
אוֹוָעָק וּוַיִּטְעָר, שָׁאָפְּנִידִיק אַינְדְּיוּזִידְעָאַלְיִירָטָע טִיפָּן אָונָן גַּעַשְׁטָאָלָטָן פָּוֹן
קְלִיְינָעָ מַעַנְטַשְׁלָעָר מִיט קְלִיְינָעָ האָסָגָעָה. פָּוֹן „קְלִיְינָעָ“ גַּרוֹיְסָעָ מַעַנְטָשָׁן
פָּאָלְקָס־טִיפָּן, אַזְעַלְכָעָ, וּוי טַעוֹוִיעָ דָּעַר מִילְכִּיקָעָר, מַאְטָל, דָּעַר פָּאָרְקִישָׁעָפָר
טָעָר שְׁנִידָעָר, דָּעַר טָאָלָאָנְטִירָטָר פָּאָלְקָס־קִינְסְטָלָר אָונָן פָּאָלְקָס־שְׁעָפָרָ
עַר האַט אוֹוִיךְ גַּעַשְׁאָפָּן אַינְדְּיוּזִידְעָאַלְיִירָטָע גַּעַשְׁטָאָלָטָן פָּוֹן דָּעַם גּוֹיְרָ דָּעַם
אוֹנְטַעְרְדִּיקָעָר, גַּעַשְׁטָאָלָטָן פָּוֹן רַעְוֹאַלְיִצְּיָאַנְרָעָ קֻעְמָפָעָר. שָׁאַלְעַם־אלְיִ
כָּעָם דָּעַר רַעְאַלְיִטְטָה האַט אֵין זִינְיָעָ וּוּוֹרָקָ אַרְוִיסְגָּפִירָט די האַנְדָּלָנוֹג
אוֹוִיסְעָרָר די גַּרְעַנְעָצָן פָּוֹן גְּלוֹפָסָק אָונָן זִי אַרְיְבָעְגָּעָטָרָאָגָן
נִיט הַינְּטָעָר די הַאַרְעָעָכִישָׁר פָּוֹן יַעֲנָר זִיטָטָאָטִיעָן, נָאָר קִיּוֹן אַדְעָסָ
קִיּוֹן קִיּוֹעוֹ, קִיּוֹן פַּעַטְעַרְבָּוָגָ, קִיּוֹן שְׁוֹיִיצְּאַרְיָעָ, קִיּוֹן פָּאָרְיוֹשָׁ, קִיּוֹן זַוְּיָּ
קִיּוֹן אִיטָּאָלִיעָ, קִיּוֹן בָּעָרְלִיןָ, קִיּוֹן אַנְדָּאָגָן, קִיּוֹן בּוּעָנָאָס־אִירָעָם. קִיּוֹן
נוֹוִיאָרָק, קִיּוֹן קָאָנָאָדָעָ — אַבְּיָעָרָלָעָ בְּרִיטָיָן אֵין לעַגְעָן פָּוֹן דָּעַר פָּלָאָר
נַעַטָּע. מִיט שָׁאַלְעַם־אלְיִיכָּעַם רַעְאַלְיִזְמָה האַט די יִדְיִישָׁר לִיטְעַרְאָטוֹר באָ
קוֹמָעָן אִיר אַלְמַעַנְטַשְׁלָעָכָן, אִיר אַלְוַעַלְטַלְעָכָן כָּאַרְקָטָעָר אָונָן אֵין אַנְעָרָ
קָעָנְטָ גַּעַוְאָרָן אלָס באַשְׁטָאַנְדְּטִילָ פָּוֹן דָּעַר פָּרָאָרְטִיסְיּוֹועָר רַעְאַלְסְטִישָׁר
לִיטְעַרְאָטוֹר פָּוֹן דָּעַר וּוּעָלָטָ.

ניט בלויו אלס שעפער אין שאלאם-אליליכען געווען דער באדיטנטדייך טער רעלאליסט אין דער יידיישער ליטעראטור, נאר אויך אלס דענקרער און טערערטעקער. ער האט דער ערשותער באגרינדערט די טערער פון רעלאליסטיישער שאפונג אין דער יידיישער ליטעראטור אין „שאמערס מיש-פעט“, „דער דאלעס אין די ווועرك פון אונדווערט בעסטע פאלקס-שרפט-שטעלער“, „א בריין צו א גוטנפריגנט“. ער אין פاكتיש דער אנהייבער פון דער יידיישער דעם-אקראטישער רעלאליסטיישער קרייטיק אף יידייש. אין דער בראשור „שאמערס מיש-פעט“ האט שאלאם-אליליכען גער שביבן:

„אלץ, וואס ריכטיך אין, אין גוט, אין רעלאנע, און דאס פאדערט די עס-טערטיך, די פאעזיע, די קוונטט. איזוי דארף מען שריבין און באשריבין, איזוי איזו מעכבייעו יעדער בעלעטрист געבן אין זיין ראמאן נאר דאס. וואס מעגליך איה, וואס אין לעבן געפינט זיך, וואס עס קאו זיך געפרי בען¹.“

מע דארף זיך אריבערטראגן אין די 80-ער יארן פונעם פאריקן יאר-הונדרט, וווען די יידייש ליטעראטור אין נאך געווען בייז גאָר הינטער-שטליק, וווען קיין קרייטיך אָפֿ יידייש אין נאך געווען, וווען עס האט גער בליט די כאלטורע פון שאָמערן און זיבען נאָכְפַּאֲגַעַר, געשטייצט פון אָזְעַלְבָּעַ בּוֹרוֹזֶשׁוֹאָזְנַצְיָאָגָלִילִיכִישׁ „רְעַדְאַקְטָאָרָן“, ווי לעווי, קעדיי צו פארשטיין די באָדיטנטונג פון אָט דער פראָגרָאָם-דּעָקָלָאָרָצִיעַ פונעם רעלאליזום. בייז הינטיקן טאג קאנען די ליטעראטור-פֿאָרָשָׂעָר אין אויסלאנד (שלויימע בּיקְל, דָאַן מִירָאָן) ניט מויכל זיין שאָלָעָם-אָלִילִיכְעָמָעָן זיין קאמָרָפָר רעלאליזום אין דער יידיישער ליטעראטור, און זיין פרווזן זיך גאל-וּוּאַנְזִוּין שאָמָערן. יאנקען גלאַטשְׂטִין האט אָפְּילָע דּעָקָלָעָרט שאָמָערן... פֿאָרָן ערשותן יידיישן מַאְדָעָרְנִיסְטִי אָנוֹן שלויימע בּיקְל אָנוֹן דָאַוָּן סָאָרְ לִידָאָרְיוּרָן זיך מיט אַים. ווי דען אַנדְעָרְשִׁין אָוִיב שאָמָער אין ניט געווען קיין רעלאליסט, אין ער שוין אָוֹוָאָדָע געווען אָמַדְעָרְגִּיסְטִוּן!
שאמערס-אליליכען האט אין סָאָפְּ פון די 80-ער יארן געשאָפְּן די טערער פונעם רעלאליסטיישן ראמאן. די דָאַזְיָקָע טערער בעזירט זיך אף

¹ ש אַל עַמְּיאָלִי כְּעָם. שאמערס מיש-פעט. בערדייטשעוו, 1888, ז. 85.

דרבי עסתוטישע פרינצ'יפן פון דעם רvealion: אף נאציאנאלער אייגנארט טיקיט און קרייטישן אנאלין פון דער סציאלער ווירקלעכטען; אף פאלקסטימלעכקיט און קינסטילערישער פארקערפערונג פון פאלקסטאי לאנטירטקייט, אף שאפן טיפן און געתטלטן פון פאלקס-קינסטילער און וויזן זיינר טראגיון גוירל אין דער בורושוואזער געועשלשאפט; אונ, לעצטנס, אף פארטיפטער, פאנאנדערגויקלטער שילדערונג פון דער פסיכאלאגיע פון די אראקטערן. באזונגעדרס וווערטפלז זינגען שאלאם-אליעבעס געבאטן אין געביט פון שילדערן טיפן און געתטלטן.

שאלעט-אליליכען איז געוווען א קעמעפר פאר רvealion פונעם אנהייב פון זיין שאפן און בין דעם לעצטן אטעם פון זיין לעבן. ביו גאר אראקי טעריסטייש איז זינגער א בריוו צו יוסעף אפאטאשו דעם 27 אפרעל 1915,

א יאר פארן טויט:

„מײַן לֵיבָּר אַפְּאַטָּשָׁהִי“

איך דענק איך פאר די צוויי ביכער, וואס איד האט מיר צוגעשית און דערמייט צוגעשטעלט מיר א גרויסן פראגענינגן. איר האט מיר געהאט אַנגָעֲוִוִין אָפָן רָאָמָן פָּוֹן אַפְּרֶדְגָּאָנָּעוֹ אָוֹן קִימָאָט פָּאָרְשָׁוִוִּיגָן דָּאָס נִוְּרִיאָרְקָעָר גַּעֲטָא. דָּאָס באַוִוִּיזָט, אָפָן ווַיְיַפְּלַע דַּעַר מַעֲכָבָעָר אִין אַשְׁלַעַבְּרָה טָעַר מִיּוֹן אָפָן זַיְנָע אַיְגַּעַנְעַן ווּרְעָקָר. מַעַן קָאָן נִיט זָגָן, אָז דַּעַר פָּעָרְדִּי גָּאנָעָו זָאָל זַיְנָע שְׁלַעַכְתָּ. אִיךְ הָאָב מוּרָעָ, אָז שְׁלַעַכְתָּ שְׁרַיבָּן זַיְטָ אִיר נִיט פִּיִּיקָּ. אִיךְ דָּאָרָף אִיךְ נָאָר זָאָגָן נַאֲכָמָאָל דָּאָס, וואס כִּיהָאָב אִיךְ שָׁוֹין גַּעֲזָגָט באָמִיר אִין שְׁטוּבָ: שְׁרַיבָּט פּוֹנוּם אַמּוּרִיאָקָעָר יַדְנָטוּם. מַאֲלָט בַּילְדָּעָר פּוֹנוּם נִוְּרִיאָרְקָעָר גַּעֲטָא—דָּאָס אִין אַיְעָר זַשְּׁאָגָעָר. דָּא ווּעַט אִיר זַיְנָע גַּרְוִיסָּ.“

„אִיר קָעַנְתָּ אַוְנְדוֹזָעָר גַּעֲטָא אִין דַעַם דָּאָזִיקָן גַּעַהְעַנְעָם, וואס מַעַרְופָּט אִים נִוְּרִיאָרָק. גָּאת האָט אִיךְ גַּעַשְׁעַנְקָט אַטְּאָלָאָנָט, אָוֹן נִיט קִיּוֹן גַּעַוְוִיִּינִי לעַכְן טַאָלָאָנָט. זַעַט צְעוּוֹאָרָפְט זַיְקָן נִיט מִיט אִיךְ אַלְעַז זַיְטָן. טוֹט אַיְעָר זָאָר. אָוֹן אַיְעָר זָאָר אִין מַאֲלָן בַּילְדָּעָר פּוֹנוּם נִוְּרִיאָרְקָעָר גַּעֲטָא. פּוֹנוּם נִכְיָאָפְּטָל אָוֹן ווּעַט זַיְקָ�נְעִישָׁעָם זַיְנָע אַוְנְדוֹזָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר מִיט אַמּוּרִיאָקָעָר יַדְנָטוּם. אִיר ווּעַט רִיךְ מַאֲכָן אַוְנְדוֹזָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר מִיט אַנְכִּיְעָדָה אִיךְ בַּעַמְּעָס גַּלְיְקָלָעָךְ, וואס אַוְנְדוֹזָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר האָט הָאָרְיָאלָם. אִיךְ בַּין בַּעַמְּעָס גַּלְיְקָלָעָךְ, וואס אַוְנְדוֹזָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר האָט

אריסונגעבן אונא פירע, ווי איר, דא, אף דעת שטיינערנעם אמריקאנישן באדן.

איער שאלעט-אליכעט¹.

אונדו אינטערעסירן אין דעת פאל שאלעט-אליכעט טיפע און טראפֿ
לעכע באמערקרונגען וועגן אפאטאשס רעליזם. דער גויסטר פאלקסּ
שריבער וויל ריכטן דעת יונגן אפאטאש און וועג פון רעליזם. שאלעט-
אליכעט האט פאַרוייסגעזען דעת וויטערדיין גויל אפאטאשס, וועלכער
אייז ווי באווסט, טאָקע געווארן אַמעטיקער זיל פונעם רעליזם אינעם
נאָקלאָסִישן פעריאָד פון דער יידישער ליטערטור אין 20-טן יאָרְהָנוּ
דערט.

شمועל ניגער אין געוווען גערעכט, ווען ער האט אונטערגעשטראָן,
און אפאטאש אינ גרייס און עכט, ווען ער מאָלט אָזעלכע, ווי זיננוול אָן
„ראָמאָן פון אַ פֿערְדִּיגְאנָעוֹן“, מענטשן מיט ערדייש טיוועס און לידנִי
שאָפטּן; דער קִינְסְטְּלָעֶר ווערט אָבער באַדְּיָנְדִּיךְ אָן אָן דער שִׁלְדָּעֶר
רָנוּגָסְקָרָאָפְּטּ, ווען ער היַבְּטָ אָן מאָלֵן גַּשְׁתָּאָלָטָן פון אַיְדִּיעָלָע, גִּיסְטִיקָע,
אַיְדִּיעָלָע מַעֲנְטָשָׁן, וועלכע זינגען וויניק פֿאָרְבוֹןְדָּן מיט דער רָעָלָעָר
וּוַיְרְקָלָעָכְּקִיטּ. די דַּעְקָאָדָעָנִיטִישָׁן אָן מַאְדָעָנִיטִישָׁן קָרִיטִיקָ, פֿאָרְקָעָרָט,
הַיְבָּטָ אָרוּיס אָן אַפְּטָאָשָׁסּ שָׁאָפּן גְּרָאָד דָּאָסּ וְאַמְּאָנִיטִישָׁן. שְׁלוּמָע בְּקָל,
לְעַמָּשָׁל, שְׁרִיבְּטָ:

„פֿוֹנְקָט ווי בא פֿערְעָצָן, אָזְוִי מוֹזָעָן אָוִיךְ בא אַפְּטָאָשָׁוּן אָין זִינְעָן
הָאָבָּן נִיט צָו מִישְׁפָּעָטָן זִינְעָן וּוּרְקָ בְּלִיְזָן אָפּן סְמָאָן פון יְעַנְעָן אַיְנְגָעָגָעָ
בְּעַנְעָ רָעָלִיטִישָׁגָאָטוֹרָאָלִיטִישָׁע גַּשְׁתָּאָלָטָן, נָאָר דָּעָר אַוְרְטִילְיָלָע
אַפְּטָאָשָׁוּן דעת שְׁרִיבָּעָר מָוָן דַּאָּפָּקָע נְעַמְעָן אָינְצָאָכָעָן פון
נָאָזְזִיאָנוֹאָלְרָאָמָּאָגָנִיטִישָׁן גִּיעָרָס אָן קָעְמָפָּעָרָס, וּוָאָס אַפְּטָאָשָׁוּן האָט אָין
זִינְעָן רָאָמָּאָנוֹן אָן דָּעְצִילְוָגָעָן פון וּוּטְעָר אָן נְעַמְעָר הִיסְטָאָרָע
אַיְנְגָעָשָׁפָּאָנָט אָן יָאָךְ פון אָן אַיְדִּיְיִישָׁעָר שְׁלִיכָּעָס, פון דָּעָר אַיְדִּיְיִשְׁעָר
אוֹנְדוֹעָר פֿאָלְקָסְקִיּוּם אַיְבָּעָר דָּוִירָעָס².

אַ וּוַיְכְּתָקָעָר שְׁעַפְעָר פון רָעָלִים אָן דָּעָר יִדְּיִשְׁעָר לִיטָּעָרָטָר

¹ שְׁאָלָעָטָר לְיִיְכָּעָט. אוֹסְגָּעוֹוַיְלָטָע בְּרִיוּוּ. „דָּעָר עַמְעָס“, מַאְסָקוּוּעַ, 1941,
זָ. 274 — 273.

² שְׁלוּמִים עַבְּרִיכָּה. שְׁרִיבָּעָר פון מִינְזָן דָּאָר. אַזְוּיְטָעָר בָּאָנדָ. פֿאָרְלָאָג
יְלָ. פֿערְעָץ. טַעַלְ-אָוֹוִוָּוּ, 1965, זָ. 315.

פונעם 20-טן יארהונדערט אין געוווען אווראם ריזווען. אלס דיקטער און פראזאיקער, אין ער געוווען אָ רעלאליסט און אָ דעםאקראט. ער האט ניט געשפֿן קיין אַינדיווידואַליזֿרטע טיפּן און געשטאָלטן, און אין דעם באָ שטייט דִי באָגָרָעָנָעָצְטָקִיט פֿון זַיְן רָעָאַלִיסְטִישֶׁר קָוָנָסֶט. ער האט אָבעָר מיט גָּרוֹיסָס לִיבָּע אָון פָּאַרְשָׁטָאנְד גָּעָמָלֶט דִי אָרְעָמָע אָון פָּאַרְשָׁטוּיסְטָעָנֶע פָּאַלְקָסְמָאָסֶן. אין זַיְנָע לִידָּעָר אָון נָאוּוּלָן האט ער אוֹיסְגָּעָדְרִיקֶט דִי שְׂטִיבָּי מָנוּגָּעָן אָון דִי פְּסִיכָּאַלָּגִיעָ פֿון דִי יִדִּישָׁה האָרָעָפָּאַשְׁנוּיָקָעָס אָון זַיְעָר פָּרָאַטָּעָט קָעָגָן סָאַצְיָאַלָּעָר אָונְטָעָרְדְּרִיקָוָג אָין 20-טן יארהונדערט. אין זַיְנָע מִיסְטָרִישָׁע נָאוּוּלָן דֻּרְרָהִיבָּט זַיְקָ רִיזָּעָן בֵּין עַכְּנוּ הַוּמָאָר פֿון אָ קְלָאִיסְיָן מִיסְטָרָה.

דער באָדִיבָּטְנָדִיקְסְטָעָר רָעָאַלִיסָט אַין דער יִדִּישָׁר לִיטָּעָרָאָטָר פֿון 20-טָן יָאַרְהָוָנָדָעָרָט נָאָךְ שָׁאַלְעָם-אַלְיָיכָעָמָעָן אַיְן דָּאוּוּיד בעָרְגָּעָלְסָאָ. סָאיַי גַּעֲוָועָן אָ צִימָט, וּוּעָן דִי קָרְטִיקָא אַיְן גַּעֲנִיגָּט גַּעֲוָועָן צָו באָטְרָאָכָּטָן בעָרָי גַּעֲלָסָאָנָס סְטִיל בֵּין דַעַר רְעוּוֹאַלְיָצְיעָ אַלְס אִמְפְּרָעָסְיָאַנְסִיטִישָׁן. אָפְּ דַעַם אַיְן פָּאַרְאָן אָ גַּעֲוָוִיסְעָרָסָמָאָ. אָוּוֹדָע אַיְן פָּוָן דָּעְמָאָלְן-מְאַלְעָרָי. אָון דָאָס טָעָר פֿון פְּסִיכָּאַלָּגִיעָר שְׁילָדָרְוָוָג אָון פֿון דָעְמָאָלְן-מְאַלְעָרָי. אָון דָאָס זַיְנָעָן דָאָךְ וּוּכְתִּיקָע אַיְגָנָשָׁאָפָּאָפָּן פָּוּנָעָם אִמְפְּרָעָסְיָאַנְסִיטִישָׁן סְטִיל. בעָרָי גַּעֲלָסָאָן אַיְן אוּיךְ דַעַר מִיסְטָרָעָר פֿון קָאַלָּרִיטָא אָון לִיכְתְּרָעָפְּעָקָטָן. אָון דָאָס אַיְן טָקָע דַעַר גָּאנְצָעָר טָאָךְ פָּוּנָעָם אִמְפְּרָעָסְיָאַנְיָוָם. דִי פְּרָאַנְצְּיוּזִישָׁע אִמְפְּרָעָסְיָאַנְסִיטִוָּן הַאָבָּן גָּאנְצָן גַּעֲנוּי דָעְרָקְלָעָרָטָן, אָוּ דַעַר הַוִּיפְּתְּחָלָלָדָלָ פֿון זַיְיָעָר וּוּוּרָק אַיְן דִי שְׁיָן אָון דִי לִיכְתְּרָעָפְּעָקָטָן.

אָבעָר אַיְן טָאָךְ אַיְן דַעַר אִמְפְּרָעָסְיָאַנְיָוָם אָמִינָס פָּוּנָעָם רָעָאָר לִיּוֹם. נָאָכָעָם אַיְסָלָעָנָדָעָר האָט טְרָעָפְּלָעָר באָמָרְקָטָן, אָוּ שָׁאַלְעָם-אַלְיָיכָעָמָס רָעָאָלִיזָם אַיְן דַעַר יִדִּישָׁר לִיְּ טָעָרָאָטָר דָעְרָמִיטָן, וּוֹאָס ער אַיְן בָּאַרְיִיכְעָרָט מִיט דִי דָעְרָגְרִיכְיָוָגָעָן פָּוּנָעָם אִמְפְּרָעָסְיָאַנְיָוָם. דָאָס זַעֲלָבָע קָאָן מַעַן זָאגָן וּוּעָגָן בעָרְגָּעָלְסָאָגָעָן. ער אַיְן גַּעֲוָועָן אָ גָּרוֹיסְעָרָעָאָלִיסָט, וּוּעָלְכָעָר האָט בָּאַרְיִיכְעָרָט דִי יִדִּישָׁה לִיטָּעָיָרָאָטָוָה מִיט דִי דָעְרָגְרִיכְיָוָגָעָן פֿון דַעַם אִמְפְּרָעָסְיָאַנְיָוָם.

אָוּנָה דָאָס האָט אָ שְׁיכָבָעָס נִיט בְּלוּזָן צָו דַעַר יִדִּישָׁר, נָאָר אוּיךְ צָו דַעַר רָוְשִׁישָׁר אָוּנָה צָו דַעַר מִירָעָוָר-אִירָאַפְּעִישָׁר לִיטָּעָרָאָטָוָה. סָאיַי באָ וּוּסָטָן, אָז טְשָׁעָכָאָוָס רָעָאָלִיזָם אַיְן עָנָג פָּאָרְבָּוָגָן מִיטָּן אִמְפְּרָעָסְיָאַנְיָוָם. פְּלָעָכָאָנוֹו האָט אַיְן זַיְנָעָן באָוּוּסְטָעָר אַרְבָּעָט „דִי קוֹנָסֶט אָוּנָה גַּעֲזָעָלָ-

שאפתלעכע לעבען¹ געשריבן: „אייניקע פראנציזיינש קרייטיקער האבן פאר-
גלייכט דעם אימפרעסיאניזם מיטן רעלאליזם אין דער קינסטלערישער לי-
טעראטור. און אט די פרגלייכונג האט אונטער זיך א גראונט"². באזונ-
דערס האט דאס א שיכעס צו בערגעלסאנגע, וויל בא אים איז דער
הויפטיהעלד ניט דער ליכטיעפעקט. נאר דער לעבעדייקער מענטש און
זיין פסיכאלאגיע. בערגעלסאן האט איז זינען וווערך נאר ביז דער רעוואָ-
לייזיע געגעבן א ניט-אבערגעהטען איז דער יידישער ליטעראטור
קינסטלערישן אנאלינו פון דער סאציאלער ווירקלעכקיט און האט געשפֿן
איןדיווידואלייזרטע טיפן און געשטלאלטן פון מענטשן. דאס הייסט, ער
האט געשריבן לויט די גראונטיגבעבאָן פונעם קרייטישן רעלאליזום. דערפאר
אייז בערגעלסאנס ווירקונג בין הימנתקון טאג איזו שטארק איז דער סאָ-
וועטישער יידישער פראֹזע און איז דער יידישער פראֹזע אין אייסלאנד,
בײַס אפאָטאָשׂוּס ווירקונג איז א שוואָכערע.

דער שעפערישער מעטאד און דער קינסטלערישער סטיל זינען ניט
קײַן אבסטראקט- „ריינע“ דערשינונגען. דער רעלאליזם קאָן זיך אנטפלעken
איינינגען מיט בוילעטע ראמאנטישע שטריכין און איינגענאָפֿן. איזו מענְ-
דעלעס איז איז שאָלעט-אַיליכעמס וווערך איז ניט שוער צו טרעטען ראיַ
מאָנטישע שילדערונגען. ווועגן דעם ראמאיַן „סטעמעפֿענוּיַה האט שאָלעט-
אליכעם געשריבן שימען דובאָרוּ איזן 1889: „דאס איז מײַן ערשותער
פרוּו צו שאָפֿן עפֿעס הערעלעכּ איז געבעט פון פאנטוייע אָפֿ אָ יידישן
פֿאלקסטיימלען באָדֶן"³.

פֿערעץ איז לוייט זיין שעפערישן מעטאד געוווען, ווי ער האט אליאַן
זיך אויסגעדריךט, „אָ פֿאָרָפֿאָלענער ראמאנטיקער“⁴. ער איז אַבער אַיִינצַיִ-
טיך אויך דער מעכابער פון קלאסישע רעלאליסטיישע נאָוועלן איזן דער
יידישער ליטעראטור. אויך שאָלעט אַש איז לוייט זיין שעפערישן מעטאד
געוווען אָ ראמאנטיקער, און באָנָאָנד דערמיט האט ער אויך געשהָפֿן באָ-
דיבטנדייקע רעלאליסטייש ראמאנגען, דערציאילונגגען און נאָוועלן.

אַבער אַפֿילע דער רעלאליזם גופּע איז אויך ניט אַיִינאָרטיקע. אויך
האָבּ שוין פרײַער דערמאנט ווועגן אַיִינפֿרָעסַיִאנַיִזָּם אלָס אַיִינאָרטיקע דער-

¹ Г. В. Плеханов. Избранные философские произведения в пяти томах. М., 1958, т. V, стр. 735.

² «Еврейская старина», 1916, стр. 39.

³ י.ל. פֿערעץ. אַופֿאָצָן אָזְן פֿעליעטאנַען, ג. 22.

שינגונג פונעם רעלאליזום. נאך מער נאענט צום רעלאליזום איזו דער נאטוראַזְיָם, וועלכער האלט זיך איז גורנט בא די זעלבע אידידיישע. עסטעטישע, פילאָסָפִישׁע און שעפערישע פרינציפן. דער גוונטלייגער פונעם פראנֶזְטְּזִיּוֹן נאטוראַליזום עAMIL זאליא איז ביזה היינטיקן טאג איינער פון די גראָעטש פֿאָרְשְׁטִיעֵיר פונעם קרייטישן רעלאליזום, וועלכער האט געגעבן איז זיין סעריעץ „רוֹגָן־מַאֲקָרֶן“ אַ קִינְסְטְּלָעֵירִיש בִּילְדְּ וּוּגְן אַ גָּאנְצְּעֵרִיסְטָרִישׁע ערפֿאָכְט אַין לבְּנָן פּוֹן פראנְקְרִיךְ. זעלבְּסְטְּפָאָרְשְׁטְּעָנְדְּלָעָחַ, דער טָאָרְשְׁיָעָר עָפְּאָכְט אַין נִיט אַרְפְּינְדְּרִינְגְּגָעָן אָזְוִי טִיף אַיך פּוֹן דָּעָר דָּעָרְשִׁיְּגָנְגָעָן ווי דער רעלאליזום. אַין אַ רִיְּ פָּאָלָן בַּאֲגָרְעָנְעָצְט זיך דער נאטוראַליזום דערמְט, וואָס ער ווּזִימְט בלְיָזְעָן דָּעָם אוּיבְּרָפְּלָאָק פונעם לעַבָּן. אַבעָּר פָּאָרָט מאָלָט ער די אַבעָּקְטִיוּעַ רְעָלָעַ ווּירְקְלְעָכְנִיכְתַּ

אין דער יִדְיִישָׁע לִיטְעָרָטוֹר זִינְגָּעָן די מָעָר אָגְגְּזָעָעָנָע פֿאָרְשְׁטִיעֵיר פונעם נאטוראַליזום געוווען אַיְם. ווּיסְנְבָּרָגְאַ, אוּזְיָעַר ווּאַרְשָׁאוּסְקִי, ש. האַראָנטְשִׁיקְ, וועלכער זִינְגָּעָן אַיך דָּעָרְשִׁיְּגָנְגָעָן פֿרָאָזְעַזְמָעָרָס.

די יִדְיִישָׁע דִּיכְטוֹנָג אַין 19-יטן יַאֲרֻהְנוּנְדָרָט אַין גָּעוּוֹן הִנְּטָרְשָׁתָעַ לֵיק אַין פָּאָרְגְּלִיךְ מִיט דָּעָר פָּרָאָזְעַז. די דִּיכְטוֹנָג פּוֹן דָּעָר האַטְקָאָלָע (עַטְבָּן-גָּעָר, גָּאָטָלָאָבָּעָר) אַין אַיך טָאָך נָאָך נִיט גָּעוּוֹן קִיְּינָן קוֹנְסְטְּשָׁאָפָּוָגָן, נָאָר גְּכָעָר גַּעֲרָאָמְטָע פְּרָאָפָּגָאָנְדָע פּוֹן אָוְפְּקָלְעָרוֹנוֹ. די דִּיכְטוֹנָג פּוֹן דִּי בְּרָאָרְדָּעָר זִינְגָּעָר אַין גָּעוּוֹן פָּאָלְקָסְ-שָׁאָפָּוָגָן, וועלכער האַט זיך נָאָך אוּיך נִיט דָּעָרְשִׁיְּגָנְגָעָן צָו עַכְתָּעָר פָּאָזְעַז. די פָּאָלְקָסְ-דִּיכְטָעָר מִיכְלָגָאָרְדָּאָן, עַלְיאָקָומָן צְנוּוֹר אַין אוּוֹרָאָם גָּאָלְדָּפָּאָדָעָן הַאָבָּן, פֿאָרְשְׁטִיטִית זיך, ווּיְטָעָר אַנְטוּוּיקָלָט די יִדְיִישָׁע דִּיכְטוֹנָג, אַבעָּר קִיְּינָן גְּרוּיסְעַ דָּעְרָגְרִיכְוְנָגָעָן הַאָבָּן זַי אַין דָּעָם גַּעֲבִיטָס נִיט גַּעֲהָאָט.

דערמְט ווֹיל אַיך נִיט זָאָגָה, אַז די שאָפָּוָג פּוֹן די דָּאַזְיָקָע דִּיכְטָעָר האַט נִיט קִיְּינָן הִיסְטָאָרִישָׁע בָּאָדְלִיטְוָגָן. די דִּיכְטוֹנָג פּוֹן די אָוְפְּקָלְעָרָעָר, פּוֹן די בָּרָאָדָעָר זִינְגָּעָר, פּוֹן די פָּאָלְקָסְ-דִּיכְטָעָר האַט גַּעֲשְׁפִּילָט אַ באָשְׁטִימָר טָע רָאָלִיעָ אַזְוִי הַאַט גַּעֲוִוְרִיקָט אָף דָּעָר אַנְטוּוּיקָלוֹנוֹג פּוֹן דָּעָר יִדְיִישָׁע לִיְּיָטָע רָאָלִיעָ אַזְוִי הַאַט גַּעֲוִוְרִיקָט אָף דָּעָר זִינְגָּעָן גָּעוּוֹן פָּאָפְּולָעָר אַין ברִיטִיסְטָרָפְּרִיְּטָבָּה באָ די פָּאָלְקָסְמָאָסָן. אַבעָּר אַין פָּאָרְגְּלִיךְ מִיט דָּעָר הַוִּיכָּעָר שְׁטוּפָע פּוֹן מִיטְשְׁטָרְשָׁאָפָּט, וועלכער עַס הַאַט דָּעָמְט שָׂוִין דָּעְרָגְרִיכְיִיכְט די העַברְעִישָׁע, די רָוְסִישָׁע אַזְוִי מִירְעָוָן-אִירָאָפְּעִישָׁע דִּיכְטוֹנָג, הַאַט די שאָפָּוָג פּוֹן די

פאעטן אף יידיש ניט אויסגעעהאלטן דעם פרויז פון דער צייט אונ איצט
קימאט שווין פארגעסען.

בלויין די שאפונג פון מ. ווינטשעוווסקי, מא里斯 ראוונפעלד, דאוויד
עדעלשטאטם, יויסעה באושאוער אין אווראם ריזזען אין סאָפֿ 19-יטן אונ
אין אַנְהַיִב פֿוֹנְעָם 20-יטן יַאֲרָהּוֹנְדָעָרְטַהּ הָאָט אַוְגָעָהּוֹבִן די יִדִּישׁ דִּיכְיָר
טונג אף אָזָא שְׁטוּפָע, אָז זֵי הָאָט זִיךְ שְׂוִין לוֹיט דָעַר קִינְסְטָלְעֶרְיעֶשֶׁר מִיָּיִ

סְטָטְעָרְשָׁאָפֿט דְּעָרְנוּעָנְטָעָרָס צָו דָעַר פְּרָאָזָע.

אויב לוית דער פָּאָרְמָלְעָר מִיטְעָרְשָׁאָפֿט הָאָט די יִדִּישׁ פָּאָזְוּעַ
זִיךְ נָאָר נִיט גַּעֲקָאנְטַ פָּאָרְגְּלִיכְן מִיט די קָלָטְקָעָר פָּוּן דָעַר יִדִּישׁ
פְּרָאָזָע, אַיְזָן זֵי לוֹיט אִיר אִידִּיִּישָׁן, הִסְטָמָרִישָׁן אַוְן סָאַצְיָאָלָן אִינְהָאָלָט
אוּוָק אָסָאָר וּוִיטְשָׁעָר פָּוּן דָעַר פְּרָאָזָע.

דָעַר רְעוּאַלְיוֹם פָּוּן דָעַר יִדִּישׁוּ רְעוּאַלְיוֹצְיאָנְעָרָעָר אַוְן פְּרָאָלְעָטָאָר
רִישְׁעָר דִּיכְתוּנָג אַיְזָן אָזָי בָּאָדִיטְנְדִיק, אָז אַיְן דָעַר נְמִיעָר עַפְּאָכָע נָאָר דָעַר
אַקְטִיאָבָעָרְדָעָוָלְיְוָצָע הָאָט די יִדִּישׁ סָאָוָעְטִישָׁע דִּיכְתוּנָג נִיט בְּלוּיָּן
אִינְגְּרָעָלְעָר גַּעֲפִילָט די וּוִירְקוּנָג פָּוּן וּוִינְטְשָׁוּסְקָיָן, רְאָזְעָנָן
פְּעָלָדָן, עַדְעַלְשָׁטָאָטָן, רִיזְעָנָעָן, די אִידִּיִּישָׁ-קִינְסְטָלְעֶרְיעֶשֶׁר קָרוּוּוּשָׁאָפֿט
צָו זִיְּעָרָשָׁאָהָן, נָאָר זֵי הָאָט אָפָּן אַוְן בָּאוּוֹסְטָזְיָהָן, מִיט שְׁטָאָלָץ דָעַר
קְלָעָרָט וּוּגָן דָעַם.

4. די אַנְטוּיְהָלָוָג פָּוּן מַעְטָאָדָן אַוְן סְטְיָלָן. ראָמָאָנְשִׁים

דָעַר נְמִיעָר דָאָר יִדִּישׁ שְׁרִיבָּר אַיְן די עַרְשְׁטָע צְוּיִ צָעַנְדְּלִיק יָאָר
פְּוֹנְעָם 20-יטן יַאֲרָהּוֹנְדָעָרְטַהּ הָאָט זִיךְ גַּעֲפָנוּנָן אָוָנְטָעָר דָעַר וּוִירְקוּנָג פָּוּן
פְּעָרְעָצָעָס רָאָמָאָנְטִיּוֹם, פְּוֹנְעָם רָאָמָאָנְטִיּוֹם אַיְזָן די אַנְדָעָר לִיטְעָרָטוֹרָן —
רוֹטִישָׁעָר, מִפְּרָעָוָה-אִירָאָפְּעִישָׁעָר, אַמְעָרִיקָאַנִּישָׁעָר. דָאָס בָּאָטִיט אַבָּעָר
נִיט, אָז דָעַר רָאָמָאָנְטִיּוֹם הָאָט אוּסְגָּעַשְׁטוֹיסָן דָעַם רְעוּאַלְיוֹם. אָפִילָעָ די
רָאָמָאָנְטִיקָעָר (אָשָׁ, אָפָּטָאָשָׁו) זִיְּנָעָן אוּיךְ גַּעֲוָעָן רְעוּאַלְיטָן.

פערעץ אליאן איז דאך אויך געווען ניט בלויין אַ רְאַמְּאַנְטִיקָעַ, נאָר
אַ רְעַאלִיסָטַן. אָזָן דָאָ דָאָרָף גַעֲזָגֶט וּוּעָרָן; עַס וּאָלָט גַעֲזָגֶט
צַוְ מִינְיָנוֹן, אָזָן רְעַאלִיסָטַן אַיְזָנְדִּיקָּ פְּרָאָגְרָעָסִיָּו אָזָן
קָאנְסָעָרוֹוָאָטִיוֹ. דֵי מַאְרָקִיסְטִישָׁעַ עַסְטָעַטִּיקָּ אָזָן לִיטְעַרָאָטוֹרִיְזָוִוִּסְנָשָׁאָפָט
שְׁטָעַלְןַ נִיט אַיְין קִיְין „אַיְזָעָרָנוּ גַעֲזָעָצָן“. קִיְין אַיְבִּיקָעַ קָאנְגָּנוֹן
קִינְסְטָלְעָרִישָׁעַ שָׁאָפָונָגָה. דֵי מַאְרָקִיסְטִישָׁעַ עַסְטָעַטִּיקָּ זָגָט
נִיט דֻּעָם
קִינְסְטָלְעָרִישָׁעַ: זָיָ אַ רְעַאלִיסָטַן אָזָן זָיָ נִיט קִיְין רְאַמְּאַנְטִיקָעַ. זָיָ בָּאַטְרָאָכָט
דֵי שָׁאָפָונָגָ אַדְעָרָ דָאָס וּוּרָקָ פָוָנוּם שְׁרִיבָעָרָ קָאנְקָרָעָט אַיְן יַעֲדָן גַעֲזָעָר
בָעָנוּם פָאָל בָאָזְוָנְדָעָר, אַיְן פָאָרְבִּינְדָוָגָ מִיטָ דָעָר לִיטְעַרָאָרִישָׁעַ טְרָאָדִיָּ
צַיְעָ אָזָן מִיטָ דָעָר הִיסְטָאָרִישָׁעַ אָזָן לִיטְעַרָאָטוֹרִיְזָוִוִּסְנָשָׁאָפָט
טִיקְיָטָ, אַופְּקָלְעָרְנוֹדִיקָּ דָעָרְבִּיָּ דֵי בָאָדִיטָוָנָגָ פָוָן דָעָר קִינְסְטָלְעָרִישָׁעַ
דָעָרְשָׁיְנָוָגָגָ, אַיְרָ פְּרָאָגְרָעָסְיוֹקָיָטָ אַדְעָרָ קָאנְסָעָרוֹוָאָטִיוֹקָיָטָ, אַומְאָפְּהָנָיָ
גִּיקָ דָעָרְפָּוָן, צַיְ אַיְן גַעֲשָׁאָפָן לִוְיָטָן מַעְתָּאָדָ פָוָן רְעַאלִיסָטַן,
רְאַמְּאַנְטִיקָעַ
אַדְעָרָ לִוְיָטָ אַנְדָעָרָ מַעְתָּאָדָ אָזָן סְטִילָעָן.

פֻרְעָעַן דָעָר רְאַמְּאַנְטִיקָעַ אָזָן פֻרְעָעַן דָעָר רְעַאלִיסָטַן אַיְן גַעֲזָעָר אָזָן
דָעָר זָעַלְבָעָר קִינְסְטָלְעָר. סְאָזָן נִיטָאָ קִיְין צָעַדְרוֹיְבָלְטָעָר, צָעַשְׁפָאָלְטָעָנָעָר
פֻרְעָעָזָ, קִיְין עַטְלָעָכָעָ פֻרְעָעָצָן. סְאָזָן נִיטָאָ קִיְין פֻרְעָעַן אַלְסָ מַעְרָ אַנְגָּעָר
זָעָנָעָר אָזָן אַלְסָ וּוּיְנִיקָעָרָ אַנְגָּעָעָנָעָרָ דָעָנָקָרָ. סְאָזָן דָאָ אַיְן פֻרְעָעָזָ
אַ קָּלָאָסִיקָעָרָ פָוָן דָעָר יַדְיָשָׁעָרָ לִיטְעַרָאָטוֹרָ בָאָנָגָדָ מִיטָ מַעְנָדָלָעָן אָזָן
שָׁאָלָעָמָיְיָכָעָמָעָן.

פֻרְעָעַן האָט גַעֲזָגֶט אָזָן עַר וּוּרְקָטַ אַוְיךָ אַיְצָטַ אָפָּךְ דָעָר לִיטְעַרָאָ
טוֹרָ נִיטָ זִינְעָ „פְּרִיטִיקָסָ“ אָפָּךְ צָגְלִיאָנִיָּ, 1, נָאָרָ מִיטָ זִינְעָ וּוּרְקָטַ,
מִיטָ זִינְעָ רְאַמְּאַנְטִיקָעַ, סִימְבָּאָלִיסְטִישָׁעַ, סִימְבָּאָלִיסְטִישָׁעַ דָעְרָצִילְוָגָגָן,
לִידָעָר, פָאָעָמָעָסָ, בָאָלָאָדָעָסָ, דָרָאָמָעָסָ אָזָן עָסִיָּעָן.

בָאָזְוָנְדָעָרָסָ שְׁטָאָרָק אָזָן גַעֲזָגֶט דֵי וּוּרְקָנוֹגָ פָוָנוּם רְאַמְּאַנְטִיקָיָם אָזָן
פָוָנוּם מַאְלָדָעָנִים אָזָן דָעָר יַדְיָשָׁעָרָ לִיכְטוֹנוֹגָ. אָזָן אַמְעָרִיקָעָהָטָ דֵי דָאָזָן
זִיקָעָ וּוּרְקָנוֹגָ זָיָ גַעֲלָאָוָתָ שְׁטָאָרָקָ פִילָן אָזָן דָעָר שָׁאָפָונָגָ פָוָן דֵי בָאָדִיטָנָבָן
דִיקְסְטָעָ פָאָעָטָן (אָזָן דָעָר גַרְוָעָ „יְוָגָעָ“ אָזָן אָזָן דָעָר גַרְוָעָ „אָזָן זָיָ“),
אָזָן רְוָסְלָאָנָדָ — אָזָן אַיְנָהָאָרָנָס אָזָן סְעַגְאָלָאָוָוִיטָשָׁעָסָ לִידָעָר, אָזָן דָעָר דִיכָּ
טוֹנָגָ פָוָנוּם נִיסְטָעָר.

נָאָדָ דָעָר אַקְטִיאָבָעָרְדָעָוָאָלִיְזָיָעָהָטָ האָט דָעָר רְאַמְּאַנְטִיקָיָם גַאנְץ בּוּילְעָט
זָיָ אַגְּטָפְלָעָקָט אָזָן דָעָר יַדְיָשָׁעָרָ סָאוּוּעָטָיְשָׁעָרָ דִיכְטוֹנוֹגָ אָזָן דָעָר שָׁאָפָונָגָ
פָוָן אַיְרָעָ גַרְעָסְטָעָ שְׁעָפָעָרָ (אַשְׁעָרָ שְׂוֹוָאָצָמָאָן, דָאָוִיךָ הַאָפְשָׁטִיָּן, לִיבָּ

קוויטקא, פערעץ מארכיש, מושיע קולבאך, עוזרא פינינבערג, שמועל האל-
קיין, איזי כאריך, איציך פעפר, מושיע כאשטעוואצקי, ליפע רעניך).
די זעלבע דערשיינונג קאן מען באמערkn אויך אין דער>Rossiushur סאוועז
טישער דיכטונג (אלעקסאנדר בלאך, וולדימיר מאיאקאוסקי, וועלמיר
כלעבניקהו, ניקאלי טיכאנואה, איליא טולוינסקי, סרגיי יעסענין, עדוי
ארד באגריצקי, מיכאל סוועטלואו, וולדימיר לגאוסטקה).

זעלבטפארשטענדעלען, דער ראמאנטיזום פון דער יידיישער סאוועטי-
שר ליטעראטור האט געהאט אנדער פרינציפיעלע עסטעטישע און שער
פערישע יעסויידע. ווי דער הינטציטיקער ראמאנטיזם אין אויסלאנד און
דער ראמאנטיזם בין דער רעוואליזיע.

אויך די הינטציטיקע יידייש ערוציע שער אונדערס
די הינטציטיקע סאוועטייש דיכטונג, האט זיך ניט אפגעזאגט פונעם ראי
מאנטיזום אלס שעפערישן מעטאד, וועלכער שטרUberט צו אנטפלען ניט
בלויין דאס טאגטעליכע און דאס געווינעליכע, דאס איצטיקע און דאס
ארומיקע, נאך אויך דאס פארגאנגען, דאס היטטאריריש, דאס טריימער-
שע און פאנטאטישע. צו אילויסטרין אט דעם געדאנק וועל איך נעמן
ארן ווערגעלסעם לדער אין "סאוועטיש היימלאנד" נומ. 10 פונעם 1973
יאר. דער ראמאנטישער ציקל "לידער וועגן דעם גוילעט" שליסט זיך און
היטטאריש און פילאפאיש אין דער מיטלאלטערלעכער טראדייציע, אין
דער געשיכטע וועגן דעם מהאהראל, ליטעראריש-קינסטלעריש און פאע-
טיש — אין דער טראדייציע פון ה. לויויק, און איינציגיטיך דערם זינגען
די לידער פון דעם ציקל פילאפאיש פארבונדן מיט דער סאמע אקטועלער
פראובלעמאטיך פון אונדזער הינטציטיקער ווירקלעכקיט. פון דעם ציקל
וועל איך דא ברענגען בלויין אין ליד "זו אויך איך רעד".

היי, שפעטערדייקע געוינימ,
מייסטערס פון עלעטראניישע ראבאנטן
אייך, דער ליימענער גוילעט,
וועל בא מײַן צײַט זיך אפבעטן
אונ דערגיין צו איכייר צײַט,
ביז צו די לאבאראטאראיעס.
באגעגעגען מיך און פערעלעכקיט
דארטן מע וועט, א סווארע.

פאר מיר פלעגן פאלן קויררים
 די שלעגער אין פראג, ווען איך פלעג
 אroiיסגיין — א לויינגער גוילעם —
 אנטקעגן בויאגעס אן שרעך.
 בא איך מע ווועט רופן מיך ראבאט,
 און דריינגען עס ווועט דערין;
 פון מענטשלעקס קיין סימען כהאָב ניט,
 בין פאשעט א מאשיין,
 געמאכט פון אנטענעס און טרייבלער,
 מיין לאַשְׁן — די ליכט פון טאַבלָּא,
 מע ווועט מיך צוֹנוּפֿקְלִינְבָּן
 און אַיְנְשְׁלִיסְן אָפֶּן אֲשָׁא,
 איך זאָל פאר דער ציטט דער קָרְגָּנָּר
 אויסראָכְעָנָּן גִּיד אָן רִיכְטִיךְ,
 וואָס פון וואָס עס אַיְן שְׁטָאָרָקָעָר,
 וואָס פון וואָס עס אַיְן וַיְכְּתִּיקָּעָר:
 טוֹזְוָנְטַ פָּעָרְדַּ מִיטַּ פְּלִישַׂ אָן בִּינְעָר,
 צי פון שְׁטָאָל אָן אַיְנָעָר...

צו אַיְיךְ אַיְךְ רָעָה, גַּעֲוִינִים
 פון עַלְקְטָרָאנְנִישָׁע צִיפְטָן.
 איך, דער לִיְמְעָנָּר גּוֹלְעָם,
 ווַיְלַי אָפֶּן בְּעֵסֶרֶת נִיט בִּיטָּן —
 נִיט די אַיְנְפָאָכָע טוֹרְעָא,
 וואָס מִיר הָאָט מֵין שְׁעַפְּרָע גַּעֲגָבָן,
 נִיט מֵין בִּיטְעָרָן גַּוְיִרָּל —
 שְׁוֹזְוִיגָּן דָּאָס גַּאנְצָע לְעָבָן.

מיט א יאָר צוֹאָנְצִיךְ צוֹרִיךְ האָט דער דִּיכְטָעָר בָּאָרִיסְטָוּסְטָוּקְיִ אַנְגָּעָז
 שְׁרִיבָּן די בְּרִיאָת בָּאוּוֹסְטָגְעָוָאָרָעָנָע לִיד וּוּגָן „פִּיזְיְקָעָר אָן לִירִיקָעָר.”
 עס אַיְן דָּאָרָט בָּאָרָעָטִיקָט די אוּבְּרָהָאָנוֹט פון פִּיזְיְקָעָר אִיבָּעָר לִירִיקָעָר.
 אָנוֹ סְקָאָן זִיךְ דָּאָכָּתָן, דער דִּיכְטָעָר אַיְזָנָעָט. אַיְן דער עַפְאָכָע, וְעַן
 עס וּוּרְטַ גַּעַשְׁטוּרָעָמֶט די אַלְוָעָלָט, וְעַן דער מַעֲנַטְשָׁהָאָט שְׁוִין נִיט אַיְזָנָעָט
 מָאָל גַּעַשְׁטוּלָט זִיְן פּוֹס אָפֶּן דָּעָר לְעֻווָּאָנוֹעָ אָן עַד קְלִיבָּת זִיךְ שְׁוִין צו די

ווײַיטע פָּלאָנוּטָעַס,— אִין אַ צְיִיט פֿוֹן ווַיסְנָשָׁאַפְּטָלָעַךְ-טָעַבְנִישָׁעַ רְעוֹאָר
לייזיע קָאָן דָּעֵן זִינֶן אַ פָּאָרְגְּלִיךְ צְוִיְישָׁן פִּיזְיָקָעָר, וּוְעַלְכָּעַ עַבְדָּעָרְן דִּי
וּוְעַלְתָּ אָזָן בָּאַהֲרָשָׂן זַי, מִיטָּ לִירְקָעָר, וּוְעַלְכָּעַ קָאָנָעָן טָעַבְנִישָׁ גָּאָרְנִיט
אָוְפְּטָאָן?

פָּונְדָּעַטְוּזָגָן, דָּאָכָּט זִיךְ מִיר, אִין דָּעָר יִידְיָשָׁעַ דִּיכְטָעָר טִיפָּעָר אָזָן
רִיכְטִיקָעָר צְוָגָעָגָנָגָן צַו אַט דָּעָר פְּרָאָבָלָעָם. דִּי פִּיזְיָקָעָר, דִּי גַּעֲוִינִים, דִּי
מִיטְסָטָעָרְסָט פֿוֹן עַלְקָטְרָאַנִּישָׁעַ רָאָבָאָטָן, זִינְעָן טָקָעַ פִּיקָּקָעַ אַרְיָנְצָדוֹרִינִיָּן
גַּעַן אִין דִּי סְוִידָעָס פֿוֹן אַלְוָוָעָט, אַבָּעָר זַיְעָרָעָעָר עַלְקָטְרָאַנִּישָׁעַ רָאָבָאָטָן,
זַיְעָרָעָעָר גּוֹיְלָעָםָס גַּיבָּן זַיִ צְיִינְטוֹנוֹזָיָן אַיבָּעָר אִין דִּי הָעָנָט פֿוֹן מָאנִיאָקָעָס
אָזָן גּוֹיְלָעָםָס, וּוְעַלְכָּעַ קָאָנָעָן טָפְּקָאַסְּלָאָפָּר אָוְמָרְבָּעָגָעָן דָּעָם עַרְדָּקְיָילָעָן
מִיטָּ דִּי פִּיזְיָקָעָר אָזָן לִירְקָעָר אַיְנוֹנִים. דִּי פִּיזְיָקָעָר זִינְעָן אִין דָּעָר לְאָגָעָ
פָּונָעָם מָאָהָאָרָאָל, סְאָזָן נָאָר אַ פָּרָאָגָעָ, צַי וּוְעַן זַיִ גַּעֲפִינְגָּן דָּעָם שָׁעָם
הָאַמְּפּוּרִיעָשָׁ אָף אַיְנוֹצָהָאַמְּעוֹזָן דִּי עַלְקָטְרָאַנִּישָׁעַ גּוֹיְלָעָםָס...

דָּעָר קוּיָעָן פֿוֹן דִּי לִירְקָעָר בָּאַשְׁתִּיטָּעָר דָּעָרָיָן, וּוָאָס זַיִ מָאָכָן נִיטָּקִיָּן
גּוֹיְלָעָםָס, זַיִ אַפְּעָלְרָן צַו דָּעָר מַעֲנְטָשָׁלָעָכָר הָעָרָצָעָ, צַו דִּי מַעֲנְטָשָׁלָעָכָע
גַּעֲפִילָן אָזָן מַעֲנְטָשָׁלָעָכָעָה הָעָרָצָעָר, וּוְעַלְכָּעַ זִינְעָן שְׁטָאָרָקָעָר פֿוֹן אַלְעָ גּוֹיִי
לְעָם אָזָן רָאָבָאָטָן פֿוֹן אַמְּאָל אָזָן פֿוֹן הַבִּינָט.

אוּעַלְכָּעַ גַּעַדְגָּקָעַן זִינְעָן בָּאַ מִיר אַרְגְּבָעָקָומָעָן, וּוּעַן אַיךְ חָאָב גַּעַי
לִיְיָעָט דִּי „לִילְדָעָר וּוּעָגָן דָּעָם גּוֹיְלָעָם”, וּוְעַלְכָּעַ זִינְעָן עַכְתָּ רָאָמָאָנִיטִישָׁ,
פָּאָטִישָׁ אָזָן נָאָוָאָטָרִישָׁ-דִּרְיִיסָטָסָיִי לְוִיטָן אַיְדִיִּישָׁן אַיְנָהָאָלָט זִיְעָרָן, וּוָאָס
סַיִי לוּיָט דָעָר פָּאָרָם. דָעָר קִינְסְטָלָעָרִישָׁעָר מַעְטָאָד פֿוֹן רָאָמָאָנִיטִים, וּוָאָס
אִין כָּאָרָקְטָעָרִיסְטִישָׁ פָּאָר וּוּרְגָּעַלְעִיטִישָׁ פָּאָר זַיְעָרִישָׁעָר שְׁפָעָרִישָׁעָר דִּיכְטָוָגָן
אָזָן אוּסְטָגָעָשְׁפָּאָכָעָנָעָר רָאָמָאָנִטִיקָעָר אִין דָעָר הַיְנָטְצִיטִיקָעָר דִּיכְטָוָגָן
אִין גַּעַוּזָן אָזָן גַּעַבְלִיבָּן מוֹיִישָׁ טַיִיר. דָעָר גַּרְעַטְסָטָעָר טַיִיל פֿוֹן זִינְעָן לִיְיָ
דָעָר, פָּאָעָמָעָס אָזָן בָּאָלָדָעָס זִינְעָן וּוּרְקָ פֿוֹן אַ טִּיפִּישָׁן רָאָמָאָנִיטִיקָעָר.
דִּי גַּעֲפִילָן, דִּי קָאָנְקָרָעָטָסָיִטְוָאָצִיָּעָס אָזָן גַּעַשְׁעַנְיָישָׁן זִינְעָן פָּונָעָם עַרְשָׁטָן
קוֹק אַוִּיסְטָעָרְלִישָׁעָ. זַיִ זִינְעָן אַבָּעָר פֿוֹן אַנְהָיָב בֵּין סָאָפָּר אַרְבָּוּנְדָן מִיטָּן
לְעַבָּן. טִיפָּס פָּאָרְמִילְכָּאָמְעָדְקָעָ פָּאָעָמָעָס „וּוְיָאָנְטָאָנִיטִיִּישָׁ“, „אַ רָּאָמָאָנִיטִיִּישָׁ
שַׁע נָאָכָּטָן“, „פְּרָאָלְעַטָּאָרָקָעָ, שְׁוּוּעַסְטָעָר מִינְבָּעָ“ אָזָן דִּי סָאָמָעָ לְעַצְטָעָ—
„דָאָס גַּעַזְאָגָן וּוּעָגָן בְּרִידְעָרָ“, „דָאָס גַּאֲלְדָעָנָעָ עַפְעַלְעָ“— זִינְעָן נִיטָּקִיָּן
גַּעַוְיִינְלָעָכָעָ שְׁטִיגְעָרִישָׁלְדָעָרָגָן. דָעָר רַעֲלָעָר סְוּשָׁעַטְיִישָׁרָ פָּאָקָט
וּוּרְטָ דָעָרְהִוִּיבָן אָזָן קְלִינְגָט וּוּיָ אַ מִיטְסָעָלָעָ. דִּי גַּעַשְׁטָאָלָטָן זִינְעָן אָזָן

טהר באדינגלעכע צייכנס, וואס פארקערפערן ניט בלויו אבעקטיווע דער-שינונגען פונעם לעבן, נאר סובייקטיווע שפירונגען. אין מ. טיפס ראי מאנטישׂ ווועrk אין וויכטיך ניט דער עצם סייפערהאמעיס, נאר דאס, וואס רעהט אוּן ווועקט דעם דיכטערס האָרֶץ, זינע איבערלעונגען, זינע אידיען אוּן דיכטערישׂ טרוימען. ער קומט אָן אַפְטָמָאֵל צו דעם פֿאַלְקְסִי מיסעלע, צו דער פֿאַלְקְסִי-לִילְדָּה, וויל זיי זינען קימאט שטענדיק טרוימע ריש, אַפְטָמָאֵל אַפְּילָע פֿאַנְאַסְטִישׂ.

און אַזְוַיָּאָרוֹם, דורך טראנספֿאַרְמִיטָר עַר פֿאַלְקְלָאַרְשִׁי-פֿאַנְאַטִּיסְטִישׂ, אַפְּילָע בִּיבְּלִישִׂים-יִתְאַלְגִּישׂ בִּילְדְּרִישְׂקִיטִיט, קומט דער דיכטער אין זינע רַאֲמָאַנְטִישׂ-דַּעַרְהַבְּעָנָע ווועrk צו עַכְתָּע הַוּמָאַנִּיסְטִישׂ רַעְוָאַלְיִין צַ'אנְעָרָע אַדְיִיעָן ווועגן מַעֲנְטָלְעָן צַ'וּאַמְּעָלְעָן אוּן אוּיךְ צו טַרוּיְעָרִיקִי טְרָאַגִּישׂ עַר הַיְשָׁטָאַפְּכָעָסִ-הַאַנְעָפָעָס ווועגן דִּי הַיְסָטָאַרְשִׂעָס סַאַצְּאַלְעָע אוּן נַאֲצִיאַנְאַלְעָע קָאַטָּאַסְטְּרָאַפָּעָס פֿוּן אַונְדוּרָע עַפְּאָכָעָן:

עס קְלָאַפְּט אַיְן מִין בְּרוֹסֶט אוּן עַס ווועקט
דער וווערטער אַש פֿוּן דִּי העַרְצָעָר —

פֿוּן יְעַנְעָן, וְאָס זַיְנָען אַוּוֹק
אָף קְיֻנוֹמָאֵל נִשְׁתָּמָע קְמָעָן האַהֲרָצָן...

דִּעְרָעַצְתָּר גַּעַשְׂרִי פֿאַרְן שָׁאָס...
די טְרָעָרָן פֿוּן רַיְנָע נַעֲשָׂאָמָעָס —
דִּעְרָהַיְלִיקָּעָר ווַיְיַיְן אַיְן מִין קָאָס,
אַיְן פֿיְנָלְעָכָן ווועג מִין נַיְירְתָּאָמִיד.

וְוִי ווּלְיט דִּעְרָ רַאֲמָאַנְטִיזָם, אוּן באַזְוַנְדָּרָס דִּי טְרָאַדִּיצְיָעָס פֿוּן פֿערָעָע צַעַס רַאֲמָאַנְטִים, זַיְנָעָן אַרְבִּינְגָּעַדְרָנָגָעָן אַיְן דִּעְרָ הַיְנְטַצְּיִיטָקָעָר דִּיכְמָוָנָה, אַיְן צו זָעָן דְּרָפָּן, וואָס די אַגְּגָעַזְעַנְגָּסְטָע יִדְיִשְׁעָ דִּיכְטָעָר האָבָּן אַיְן פֿאַרְשִׁידְעָנָע פֿאַרְבִּינְדְּוָנָגָעָן אוּיסְגַּעַדְרִיקָט צַ'יעַרְעָ גַּעַפְּלָן צו פֿערָעָצָן. אַיְן אוּיסְלָאָנדָה האָבָּן ווועגן פֿערָעָצָן גַּעַשְׂרִיָּבָּן לִידָעָר אַיְן פֿאַעַמָּעָס ב. אַלְיִצְקִי, ל. אַלְיִצְקִי, מ. בָּאַרְיִישָּׂא, ג. גָּאַטְלִיבָּ, י. גָּלָאַטְשִׁינִין, ג. גְּרִינְבָּרגָ, מ. דִּיְתָשָׂ, מ. הַאלְפָעָרָן, מ. וְוַאלְדָמָן, ז. וְוַיְינְפָּעָר, א. זָאָק, ג. טְשָׁאַרְנוּזָאַן-שָׁאַיאָאָק, מ. יַאֲפָע, ב. לְאַפְּינָן, ה. לְיִיּוֹיק, מַאְלָקָע לִי, א. לְעִיְּלָעָס, קָאַדִּיעָ מַאְלָאַדָּוָרָ סְקָע, א. סּוֹצְקָעוּרָה, י. סְלָאַנִּים, כ. פּוֹקָס, ל. פֿיְנָבָּרָגָ, א. צִיְּטָלָן, רָאַכָּל קָאָרָן, א. רִיְזָעָן, ע. רִיְזָמָן, מ. שְׁוֹלְשָׁלִין, ש. שְׁטָעָרָן, י. שְׁפִיגָּל, מ.

שקליאר, און מיט אט די דרייסיק דיכטער שעפט זיך נאך גיט אויס דאס צעלל, וואס איין צוניפגעשטעלט פון ג. מיזילן.
ה. לייוויק איין נאענט צו פערעצעס ראמאנטיזם און סימבאליזם מיט דער טיפקיות פון ווארט און ביל, מיטן ליבדנשאפטלען עטיצים און מיט דעם אינטערעס צו דער הינטציטיקער נאציאנאלהיסטארישער ארגאנגונגעהיט. אין לוייד בעקיות און צו דער נאציאנאלהיסטארישער ארגאנגונגעהיט. אין לייד וויקס ליריך און איין זיין דראמעס לאוון זיך דיטלעך הערן דער טעלעקטואלאיזם און דער ראמאנטיזם פון י.ל. פערעצען. ס'איין דער בער קיין ווונדר ניט, וואס לייוויק האט געוועידמעט פערעצען צוויי גרויסע ליאַ דער. כ'זעל דא ברענגן, געקירצט, איינע פון זי.

איין דין זכום, י.ל. פערע策

איך האב באם לעבן ניט געקבנטן דיך. כ'מאל דיך אויס.
איך קומ צו צו און ארט, וו ס'איין געווונן דין הוי,
איך קלאט און איין דין טיר, וואס איין שוין מער ניטא,
און כ'הער דין קאל פון אינונויניק: כ'בין דא, דא-דא.
דאָס אלץ געשטע, ציוואָל שועורן, אין א סרייפיעשא,
עס עפּטן זיך דין טיר, וואס איין שוין מער ניטא,
דו וואקסט אויס אָפּ דער שועול, וויטס ליגט אָפּ קויל פֿאַרבּענטן,
און לאָסטן זיך שפּאנען צוישן וויטערדייק פֿיינערווענט.
איך שפּאן דיר נאך, זוי דו אָין פֿלאַטן אָרומגעכּאָט,
און אָט דערוע איך, זוי איך דין האנט האסטייק קלאָט
מייט לעצקיות אין א טיר, וואס איין שוין מער ניטא,
און ווידער — כ'הער דין קאל נאך זיכערער: כ'בין דא,
און וואס דערוז איך, וווען דִּי פֿלאַמען פֿאלן אָפּ?
אָפּ רוכערדייק כוֹרוּועס אָבְאגּוּעַן קומט אָראָפּ —
וּוְאלע מאָל אָנוֹי ווּי פֿון אָברג אָראָפּ אֵין טאָל —
אָזּוּ, ווּי גָּאָר אָמָּל, ווּי גָּאָר אָמָּל-אָמָּל.

¹ נאָכְמַען מִזְיָּיל. יִצְחָק לִיְבּוֹשׁ פֻּרְעָז אָן זִין דָּאָר שְׂרִיבּוּר. נִוִּיאָרֶק,

.214 — 184, ז. 1951

כ'האָב, ייכאַקְלִיבּוֹשׁ פֿערְעָז, דֵּיךְ בָּאָמָּה לְעַבְנָן נִישְׁתְּ גַּעֲקָעָנֶט —
דְּרַקְעָן אַידְ אַיצְטָרָדְ דֵּיךְ צְוִישָׁן אַפְּגַּעַרְעַנְטָעָ וּוּעָנָט,
בָּאָ טְרִין אָוָן באָ טְוִיעָרָה, וּוָאָס זְיַינְעָן מַעַרְ נִיטָּא,
אַיְן זְכוֹס פּוֹן דִּין גְּעוּווִיןְגְּזָאנָגְ: כְּבִין דָא, דָאַידָא.

דָּעָר רַאֲמָנָנִים אַיְן אַיְן צְבִיט אַיְן דָּעָר סָאוּוּטִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר
בָּאַטְרָאָכְטָ גְּעוּוֹאָרָן אַיְן גְּעוּוִיסְטָעָ קְרִיזָן, בָּאוֹנוֹנְדָעָרָס אַיְן דֵּי רַאֲפִישָׁע, אַלְסָ
פְּרַעְמָדָעָר מַעְטָאָד. דָאָס דְּרַקְלָעָרָט זִינְקָ דְּעָרְמָטָ, וּוָאָס דָּעָר רַאֲמָנָנִים
אַיְן פָּאָרְשָׁתָאָנָעָן גְּעוּוֹאָרָן אַיְנְזִיטִיקָ, בְּלִיּוֹן וּוְאַזָּא מַעְטָאָד, וּוָאָס פִּירָט
אוּוּקָ פּוֹן דָעָם רְעָאָלָן לְעַבְנָן אַיְן דָעָר וּוּלְעָטָ פּוֹן פָּאָנְטָאָסִיקָ אַיְן אַיְן דָעָר
וּוִיטָעָר פָּאָרְגָּאָנְגָּעָנָהָיִיטָ. «נִידָעָר מִיט שִׁילְעָרָן» — הָאָט עַנְגָּרִישָׁ דָעָר
קְלָעָרָט אֲפִילָעָ אַזָּא בָּאַדְיְנְטִינְדִּיקָעָר קִינְסְטָלָעָר, וּוְאַלְקָעָסְאָנְדָעָר פָּאָדִיְיעָוָה,
וּוּלְכָעָר אַיְן אַיְן טָאָק גְּעוּוֹן אַיְן זְיַינָעָ וּוּרָעָךְ («צְעַקְלָאָפְטָ», «יְוָגָעָ גְּוֹאָרָדָ
דִּיעָאָ). נִיט בְּלִיּוֹן אָ רֻעָאָלִיטָם, נָאָר אוּיךְ אָ רַאֲמָנָנִיקָר. דָאָס הָאָט
בָּאַטְיָט — «נִידָעָר מִיטָן רַאֲמָנָנִיםָוּ».

אַיְן דָעָר יִדְישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר הָאָט דָעָר קָאָמָפְ קָעָגָן רַאֲמָנָנִים זִיד
אוּסְגַּעַדְרִיקְטָ אַיְן אָ רֵיְ פָּאָלָן אַיְנָעָם קָאָמָפְ קָעָגָן פָּעָרְעָצָן. אָ רָאָזְעָנְצָוָיָהָן,
דָעָר אַוּטָאָר פּוֹן אָ פָּאָרְשָׁוָגָן «דָעָר רַאֲדִיקְאָלָעָר פָּעָרְיָאָד פּוֹן פָּעָרְעָצָעָס
שָׁאָפָןָ», וּוָאָס אַיְזָוְ לְוִיטָן פָּאָקְטִישָׁן לִטְעָרָאָטוֹר-הִסְטָאָרִישָׁן מַאְטָעָרָאָילָ
בָּאַשְׁטִימְטָעָר אָוּפְטוֹ אַיְן דָעָר פָּעָרְעִזְפְּאָרְשָׁוָגָן, הָאָט אָבָעָר אָזְוִי וּוּלְגָאָרָדָ
סָאָצְיָאָלָאָגִישָׁ בָּנוּמָעָן דָעָם טָאָרָ פּוֹן פָּעָרְעָצָעָס רַאֲמָנָנִיםָ, אַיְן עָס אַיְן
אִיצְטָ נִיט פָּאָרְשָׁטְעָנְדָלְעָר, וּזְיאָוָיָס הָאָט גַּעֲקָנוֹת דְּעָרְשָׁיָנָעָן אָזָא וּוּרָעָךְ
וּוּגָעָן דָעָם גְּרוּיָסְקָעָר אָזָא גְּרוּנְטָלִיְיגָעָר פּוֹנָעָם רַאֲמָנָנִים אַיְן דָעָר
הִינְטִיצְיָטִיקָעָר יִדְישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר.

עַרְשָׁתָ אַיְן דֵּי פָּעָרְצִיקָעָר יָאָרָן, אַיְן דֵּי אַרְבָּעָטָן פּוֹן דָאָבְרוּשִׁינָעָן,
אוּסְלָעָנְדָעָרָן, רִיוּוקָעָ רְבוּיָהָן, אָוָן בָּאוֹנוֹנְדָעָרָס אַיְן דֵּי זְעַכְצִיקָעָר יָאָרָן, אָהָף
דֵּי שְׁפָאָלָטָן פּוֹן «סָאוּוּטִישָׁ הַיְמָלָאָנָדָ» אַיְנָעָם פָּעָרְעִזְיָאָרָ, וּוָאָס אַיְן דָעָר
קְלָעָרָט גְּעוּוֹאָרָן צָוָם פּוֹפְצִיקָסָן זִאָרְצִיָּט פּוֹנוּנָם שְׁרִיבָעָרָ, אַיְן דָעְרָגְיִיכָּט
גְּעוּוֹאָרָן אָ גְּעוּוֹיְסָעָרָ סִנְטָעָ, וּוּלְכָעָר שָׁאָפְטָ אָ מַעְגָּלָעָכְבָּיָטָ פָּאָרָ וּוּסָ
טָעָרְדִּיקָעָרָ פְּרוּכְטָבָאָלָעָרָ וּוּסְנוֹשָׁאָפְטָלָעָכָעָרָ פָּאָרְשָׁוָגָן פּוֹנוּנָם רַאֲמָנָנִיםָ,
אָן דֵּי עַקְסָטְרָעָמָעָ אַיְבָעְרָפְלִיְיצְזָגָעָן, אָן דָעָר אַפְּאָלָאָגִישָׁ אָזָא אָן נִיהְלִיזָם
בָּעַנְגָּיִיעָ דָעָם רַאֲמָנָנִים אָזָא בָּעַנְגָּיִעָ פָּעָרְעָצָן.
אָין 1965 זְיַינָעָ אַיְן זְוּרָנָאָל «סָאוּוּטִישָׁ הַיְמָלָאָנָדָ» פּוּבְּלִיקְיָרָט גָּעָ

ווען ארבעתנו פון עלייעס ספיוואק — וועגן פערעצעטס שפראָך. ג. אויסלענַד דער — וועגן פערעצעטס פאָעמעס. יאנקעוו שטערנברג — וועגן דער פערעצעטער, יושוע ליבאָמִירְסְקי — ג.יל. פערעץ און דער יידישער טעאטער, ב. נאָדעל — צוֹ דער פערעץ-ביבֿלֿיאָגְרָאָפֿיַע, אָרְן רָאָסְקָוּן — אַ בלעטַל פערעץ-פּוּבַֿלְצִיטִיק, הָרְשָׁה רַעֲמָעַנִּיך — ג.יל. פערעץ און שאָלָעַם אלְיכַעַם, ווי אָוֵיך אלְגַעְמִיְיך-פֿרָאָבְּלַעְמָאָטִישָׁע אַרְטִיקְלָעַן פון מוֹיְשָׁעַ אַלְטַי מאָן אָן אוֹיזְעַר האָלְדָעַט. אַין אַט די אַרְבָּעַתְנוֹן אָן די פָּאָרְטָרָאָגָן אַפְּ דער ווִיסְנֶשְׁאָפְטָלְכָעַר פֻּרְעָעַץ-סְעַסְיעַ, ווּאַס די רַעֲדָקְצִיעַ האָט צְוּנוֹפִי גַעֲרוֹפָן אַין דָעַם יָאָר, זִינְעַן באָטְרָאָכְט גַעֲווֹאָרְן קָאָרְדִּינְאָלָעַ פְּרָאָגָן פָּוּן פערעצעטס יְעוֹרָשָׁע. טְרָעַפְלָעַן האָט גַעֲשָׁרְבִּין ווּוְעַן פערעצעטס מוֹיְשָׁעַ אַלְטַי מאָן: "פֻּרְעָעַץ אַיְן גַעֲוֹעַן פְּלִזְמִיטִיק, פָּנְדָּאָנְעַן זִינְן זִינְן בְּלָאָגְדוֹשָׁעַן אָן זָוָן. לוּיְטַן טְעַמְפְּרָאָמָעַנְט — אַן אַקְטִיוֹוָר גַעֲזָעַלְשָׁאָפְט-מְעַנְטָשׁ. וְעוֹיַעַן אַלְעַ פְּרָאָבְלַעְמָעַן. ווּאַס זִינְעַן שִׁיבְעַךְ סְמִי דָעַם קָלָאל, סְמִי דָעַם יָאָכִיד. לְיִיטַדְעַ דָעַר שְׂתִימָוָג — אַ לִירְשִׁיעַר פְּאָעַט. עַס האָבָן אַין אִים גַעֲקָעַמְפָט דָעַר רָאָמָאָנִיקְעָרִי-אַינְדִּיוֹדוֹאָלִיסְט מִיטָן רַעֲאַלִיסְט. דָעַר פָּעַסְיִי מִיסְט מִיטָן אָפְטִימִיסְט, דָעַר נַאֲצִיאָנָאָלָעַר מָאָמָעַנְט מִיטָן אָנוֹיְוּעָרָסָלוֹן. עַר האָט גַעֲוֹאָלָט דָאָס נַאֲצִיאָנָאָלָעַ דַעְרָהְיִיבָן בֵּין צָוָם אָנוֹיְוּעָרָסָלוֹן.

אַין דָעַם זִינְן אַיְן פֻּרְעָעַץ אַין דָעַר יִדְישִׁיעַר לִיטְעַרְאָטָר גַעֲוֹעַן אַן עַרְשְׁטָעַר, אַ וּוּגְגַּלְיִיגָר, עַס האָט אִים אַבָּר אַוְיסְגַּעַפְלָט סְוּוֹיוֹוָעַ. אַ�ן סְוּוֹיוֹוָעַ אַיְן פָּאָר אַקְינְסְטָלָעַר לוֹפְט צָו אַטְעַמְעַן. דַעְרָפָן זִינְן צַעַפְלִיַּיְטָרְטִיקַיְט, זִינְן אָוּמָרָוּ, אַ�ן עַר האָט דַאָפְקָעַ גַעֲזָוָכְט שְׁלִימִיעַס¹.

דָאָס אַיְן אַסְגַּנְטָעַטִישַׁגְכָּה כָּאַרְקָטָעַטִיסְטִיק פָּנוּנָם שְׁרִיבְעָרָסְשָׁאָפָן, אַיְן דָעַר פָּאָרְשָׁוָגָג ווּוְעַן שאָלָעַם-אַלְיִיכְעַמְעַן אָן ג.יל. פֻּרְעָעַצְנָן אַיְן אַפְגָעָוָאָרָפָן גַעֲוֹאָרָן דִי לעַגְעַנְדָע ווּוְעַן דִי קָלוּיְמָרְשָׁטָע פֻּרְעַזְעַנְלָעַכָּע עַגְאִיסְטִישָׁע אָן פְּרִינְצִיפְלָאֹזָע רִיסְסְעַרְיִעְן צְוִישַׁן דִי קָלָאָסְקָעָר. עַס אַיְן פָּעַסְטָגְעַשְׁטָלָט גַעֲוֹאָרָן, אַ�ן זִיְעַרְעַ דִּיסְקְוִיסְיָעַ אָן עַסְטָעַטִישָׁע שְׁטָרְבִּיטָן זִינְעַן גַעֲוֹעַן פְּרִינְצִיפְיִעְלָע, פְּרוֹכְטָבָאָרָע זְכוֹנוֹגָעַן פָּוּן נִיעַזְעַנְדָע שְׁטָרְבִּיטָן פָּוּן דָעַר יִדְישִׁיעַר לִיטְעַרְאָטָר אַיְן 20-יְמִינְטָן יָאָרְהַוְנְדָעָרָט; עַס אַיְן דַעְרוֹוִוַן גַעֲוֹוָאָרָן, אַ�ן שאָלָעַם-אַלְיכַעַם אָן פֻּרְעָעַץ זִינְעַן דִי זִילְעַן פָּוּן צְוּוִי שְׁעַפְעַי.

¹ מַוִּישָׁע אַלְטָמָאָן. מַיְן גַעֲכָלָעַמְטָעַר גַאֲנִידָן. "סָאוּוּטִישָׁה הַיְמָלָאָנָד", נוֹם. 2, 1965, ג. 133.

רישע גראונט-רייכטונגגען און גראונט-מעטאדן אין דער יידישער ליטעראר-טור — פונגעם רעלאליזם און פונגעם ראמאננטיזם.

אויב אין דער סאָוועטישער ליטעראטור-ויסנשאָפט אין דער ראמאנטר-טיום אלס שעהער-ישער מעטהָ, און באֶזונדערס פערעצעס ראמאננטיזם, אַפְּגַּעַשְׁאָצֵט געוווארן אין די צוֹוָאנְצִיְקָעָר און אין דער ערשותער העלפְּט פון די דַּרְּתִּיסְּקָעָר יַאֲרָן מַעֲרָה אַדְּעָר וּוּינְקָעָר נַעֲגָאָתִיוֹה, האָט ער אין אַט די יַאֲרָן גַּעֲפָנוּן אַן רִיכְּטִיקְּרָעָר אֲפְּשָׁאָצְּגָּוָה בָּאַדְּרִיבְּבָּרָה, דָּאָוִיד בער-געלסָאָן האָט נָאָך אַין יַאֲרָן 1925 גַּעַשְׁרִיבָּן: „עַס הַאֲבָן אַ טָּאָעָס יַעֲנָע, וּוָאָס מַיְנָעָן, אַז פֻּרְעָעָץ אַין גַּעַוְעָן אַן אַיְבָּרְדִּיכְּטָעָר פָּוָן דָּעָר סִידְּרִיחְּמָלִיְּשָׁה שְׂדָר הַיְמִישְׁקִיטִים, אַז אַנְעַמְּנָדִיק אַיר אַינְהָאָלָט, אַין ער אוֹיסָן גַּעַוְעָן נִיט מַעֲרָה וּוְיַי צָו באַיְינְגָּעָן אַירָעָ פָּאָרָמָעָן...“. „פֻּרְעָעָץ, קָאָנוּ מַעֲן זָאָגָן, האָט אוֹיסָר גַּעַנְצָאָט אַלְּעָ אַוְיזְּרָעָס פָּוָן דָּעָר סִידְּרִיחְּפָּאָנְטָסִיטִישָׁעָר וּוּלְטָ, קָעְדִּי צָו פָּאָרוֹאָנְדָלָעָן דָּוְרָךְ זַיְדָם מִיסְטִיטִישָׁן הַיְמָל אַין אַבעְנְקָלָעָשׁ בָּאַדְּרִיבְּבָּרָה טַעַרְיאַיְלִיסְטִישָׁעָר עַרְדָּס פִּיסְׁ¹. אַין אַנוֹדָעָר אַרטָּהָט בער-געלסָאָן כָּאַ רַאְקְטָעְרִיוּרְטָ פֻּרְעָעָצָן וּוְיַי „דָּעָר רַעְוָאַלְּיַוְצְּגָּעָנְדָרְעָר גִּיסְטָ².“

אמערסטָן פִּילְט זִיךְּ דִּי קְרָאָפְּטָ פָּוָן רָאָמָנָנִיטִים אַון סִימְבָּאָלִיּוֹם, אַון דָּעְרִיקָּעָר טָאָקָעָ דִּי וּוּירְקוֹגָן אַון דִּי טָרָאַדִּיצְּיָעָ פָּוָן פֻּרְעָעָצָס רָאָמָנָנִיטִים אַון סִימְבָּאָלִיּוֹם, אַין דָּעָר שָׁאָפָּוָגָן פָּוָן דָּעָם נִיסְטָעָר. דָּאָס אַיְן זִיעָר בּוּרִיְּ לְעַט אַיְן דִּי וּוּעָרָק פָּוָונָם שְׁרִיבְּבָּרָ אַין אַלְּעָ פֻּרְאִיאָדוֹן פָּוָן זַיְן שָׁאָפָּן.

דָּעָר רָאָמָנָנִיטִים אַון דָּעָר סִימְבָּאָלִיּוֹם אַין דָּעָם נִיסְטָעָר וּוּעָרָק דָּרִיקְט זִיךְּ אַיְסָ אַין דָּעָם, וּוָאָס ער שְׁטוּרְבָּט, וּוְיַי אַלְּעָ רָאָמָנָנִיקָּעָר אַון סִימְבָּאָלִיּוֹם, שְׁעַפְּרָעִישָׁ אַון קִינְסְטָלְעִירִישָׁ צָו לִיְיָוָן פְּרָאָבְּלָעְמָעָן פָּוָן דָּעָר הַיְנִטְּרָ צִיטְּטִיקָּעָר עַפְּאָכָּע אַין דָּעָר פָּאָרְגָּאָגְּנָהִיטִים מִיטָּדָר הַיְלָחָדָ פָּוָן פָּאָרְשִׁיְּ פְּרִידְּטָע בִּילְדָעָר אַון גַּעַשְׁטָאָלָטָן, פָּוָן יַעֲנוּוּלְּטִיקָּעָ מִיסְטִישָׁע בְּאָגְרִיפָּן אַין דָּעָר פָּאָרָם פָּוָן מִיסְטָעָ, לְעַגְּנָעָנְדָעָס, מִיטָּאָלְּגָגִישָׁע אַוְרָאָלָטָע אַוְן מִיטָּאָלָט טָעַרְלָעָכָּע סּוֹזְשָׁעָטָן. אַבָּעָר אֲפִילָע וּוֹעָן דָּעָר נִיסְטָעָר אַין אַרְבָּעָר פָּוָן סִימְבָּאָלִיּוֹם צָו רַעְאָלִיּוֹם, וּוֹעָן ער האָט גַּעַשְׁאָפָּן זַיְן רַעְאָלִיסְטִישָׁן רָאָמָאָן „מִישְׁפָּאָכָּע מַאְשָׁבָעָרָ“, אַיְזָן דָּאָס גַּעַוְעָן אַז אַיְגָּנָאָרְטִיקָּעָר רַעְאָלִיּוֹם, וּוּלְכָנָר אַיְזָן נִיט גַּעַוְעָן פְּרִיְּ פָּוָן רָאָמָנָנִיטִשָׁע טָעַנְדָעָנָצָן. דָּאָס אַיְזָן צָו זַעַן אֲפִילָע

¹ יַיְלָה, פֻּרְעָעָץ. אַיְזָן לִיכְטָן פָּוָן דָּעָר יִדְּיָשָׁעָר קְרִיטִיק. וּוּילְנָג, 1940, ג., 159.

² יַיְלָה, פֻּרְעָעָץ. זַמְּלוֹנָג צָו זַיְן 7-טָן יִאָרְצִיטָּס. מִינְסָק, 1922.

דערפּון, וואס איז ראמאיין "מיישפָּכּע מַאשְׁבֵּעַ" פַּארנוועט אֲבָדִיטְנְדִּיקָּעָט
אָרט דַּי שילְדוּרְגָּן פָּוֹן כִּסְּדִישָׂן שְׂטִיעָגָעָר אָוֹן דַּעַר כִּסְּדִישָׂעָר בָּאוּוּגָוָג
אִין דַּעַר צְוּוִיְתָעָר הַעַלְפָּט פָּוֹנוּם 19 יִתְּזֶה יָאָרְהָוְנְדָעָרָט.
דַּעַר נִיסְטָעָר אִין נָאָךְ פָּעָרְעָצָן דַּעַר סָאָמָע בָּאָדִיטְנְדִּיקָּעָט פַּארְשְׁטִיעָעָט
פָּוֹנוּם רָאָמָאנְטִיזָם אִין דַּעַר יִדְּיִשְׂעָר לִיטְעָרָאָטוֹר אָוֹן אִין דַּעַר יִדְּיִשְׂעָר
סָאָוּוּטְיִשְׂעָר לִיטְעָרָאָטוֹר נָאָךְ דַּעַר אָקְטִיבָּרְרָעוֹוָאַלְיוֹצִיעָט.

פָּוֹנוּם נִיסְטָעָר אִין גַּגְּאָגָעָן דַּי וַיְרָקוּנָג אָף דַּי עַרְשְׁטָעָסָאָוּוּטְיִשְׂעָט
פְּרָאָזְאִיקָּעָט. מַיְתוֹאָקָאָוּ הָאָטָט מִיסְטָאָם אִין זְנַעַן גַּעַהָאָט אָט דַּי דָּרְרָיָ
שִׁינְוֹנָגָה, אָנוּוּיְזְנְדִּיקָּעָט, אָוֹ וְעַזְנָא אִין דַּעַר יִדְּיִשְׂעָר לִיטְעָרָאָטוֹר וּוּעַט זִיךְרָאָבָּן
הַיְּבָן אַ נִּשְׁעָעָר רִיכְטוֹנָג, "וּוּעַט זִי הַאָבָן נִיסְטָעָרָן אָלָס אַיְינָעָם פָּוֹן אִירָעָ
אוּסְגָּאָנְגְּרָפְּוּנְקָטָן".

אִיךְ הַאָב שָׁוֵין גַּעַזָּגָט, אָוֹ דַּעַר רָאָמָאנְטִיזָם הָאָט בָּאוּוּנְדָעָט גַּעַוּוּרְקָט
אָף דַּעַר יִדְּיִשְׂעָר סָאָוּוּטְיִשְׂעָט דִּיכְטוֹנָגָה, אָוֹן דָּאָס אִין צָו זְעַן נִיט בְּלוּיָּ
אִין דַּעַר שָׁאָפָּוֹנָג פָּוֹן דַּי אָנוּגְּזָעָנְסָטָה דִּיכְטָעָר, נָאָר אוּיךְ אִין דַּעַר אָנְעָרָיָ
קָעְנוּנָגָה, וְאָס יִ.ל. פָּעָרְעָצָן, דַּעַר גְּרוֹנְטְּלִיאָגָעָר פָּוֹנוּם רָאָמָאנְטִיזָם אִין דַּעַר
יִדְּיִשְׂעָר לִיטְעָרָאָטוֹר, הָאָט בָּאָקְוּמָעָן אִין דַּי לִידְעָר פָּוֹן אַ גְּרוֹסְטָעָר צָאָל
פָּאָעָטָן. וְעוֹגָן פָּעָרְעָצָן הַאָבָן גַּעַשְׁאָפָּן לִידְעָר לִיְּבָן קְוּוּטְקָאָ, אַיְצִיק פָּעָפָּהָ
זְעִילָק אָקְסָעָלְרָאָד, שְׁמוּעָל רְאָסִין, אָוּרָאָם גָּאָנְטָאָר, מָאָטָל הָאָרְצָמָאָן אָוֹן
מִסְטָאָם נָאָךְ אָנְדָעָרָעָט.

לִיְּבָן קְוּוּטְקָאָ, וּוּלְכָעָר אִין לוּיְטָן כָּאָרְקָטָעָר פָּוֹן זְמִינָן שָׁאָפָּן גַּעַוּוּנָ
אַ רְעָאַלִיסְטָסְטָסְטָיָן אִין דִּיכְטוֹנָגָה אָוֹן סְפִּי אִין פְּרָאָזָעָ, אִין אָבָּעָר אִין זְמִינָן
עַרְשְׁטָעָ וּוּרְקָעָ, אִין בּוֹרָק "טוּרִיטָטָי" אָוֹן אִין דַּעַר פָּאָעָמָע "רוּטְעָר שְׁטוּרָעָם",
גַּעַוּוּנָ אָוּיךְ אַ רָאָמָאנְטִיקָעָר, פִּינְקְטָלְעָכָעָר גַּעַרְעָדָט — אַ רְעָוָאַלְיוֹצִיאָנְגָעָ
רָעָר רָאָמָאנְטִיקָעָר. סְאָיִן קִיְּין וּוּונְדָעָר נִיט, וְאָס אִין 1922 הָאָט לִיְּבָן
קְוּוּטְקָאָ אִין אַ לִיד יִ.ל. פָּעָרְעָצָן פָּאָרְקָעְרָפָּעָרָט דָעַם שְׁרִיבְעָרָס שְׁעָפָעָ
רִישָׁ גַּעַשְׁטָאָלָט אִין אַ סִּימְבָּאָלִישָׂעָר פָּאָרָאָלְגָּעָמִינְגָּרָוָגָה פָּוֹן שְׁטוּרָעָם אָוֹן
וּוִינָט, וְאָס רְוּדָעָרָט אַוְךְ דַּי פּוֹסְטְּקִיָּט אִין מִידְבָּאָר אָוֹן רַופָּט צָו בָּאָנִיּוֹנָגָ

קוּקָט דַּעַר וּוִינָט אָוֹן פִּינְיָק אָטָעָמָט,
לְעַבְטָ דַּעַר וּוִינָט אָוֹן צִיטָאָר בְּעַנְקָשָׂאָפָט,
גַּלְעָט אָוֹן צְעָרְטָלָט מִידְבָּאָרְדִּיוֹיטָן
אָוֹן דַּעְרְצִיְּלָט פָּוֹן שְׁטִילָאָן שְׁטוּרָעָם
אָוֹן פָּוֹן בְּלוּטִיקְ-יִינְגָּן אָוּרָוָן.

קוויטקאָ האט אַפְגַּעַדְרוֹקֶט זִין לֵיד אַיִן 1922. אַיִן אַ זָּמְלוֹנָגָה, גַּעַז
וּזְדַמַּעַט יַ-ל. פֻּעֲרָעֶצֶן. דָּאָרָט האַט אוּיךְ פָּאָרָעָנוּטָלָעַכֶּט זִין לֵיד „פֻּעֲרָעֶצֶן“
דָּעַר יְוָנָגֶר וּזְלִיקָּ אַקְסָעָלָאָד. דַּי לֵיד אַיִן אַינְגָאנְצָן אַרְיסָגָעָהָאַלְטָן אַיִן
רָאָמָאנְטִישָׁן סְטִיל, אַפְּיָלָעּ לוּוִיט דָּעַר שְׁפָרָאָךְ אַוּן בִּילְדָעָרִישְׁקִיטַּט.

מייט דָּעַר אַנְטוּוּיקְלוֹנָגָ פָּוּן דָּעַר סָאוּוּטִישְׁעָר לִיטָעָרָטָוָר האַט וַיַּך
גַּעַבְּיַתְּן דָּעַר שְׁטָאַנְדְּפָוָנְקָט אַפְּן רָאָמָאנְטִיזָם. אַיִצְטָ וּוּאָרָפְטָ נִיט אַפְּ דַּי
מַאְרָקְסְטִישָׁעּ לִיטָעָרָטָוָרִיְּקָעְנְטָעְנִישָׁ אַוּן דַּי סָאוּוּטִישְׁעָר לִיטָעָרָטָוָר דָּעַם
רָאָמָאנְטִיזָם, נַאֲרָ זַי יְאָרְשָׁנְטָ דָּאָס פָּאָרָגְשָׁרִיטָעָנָ אַיִן אִים. אַיִן דָּעַר יִדְיָרִי
שְׁעָרּ סָאוּוּטִישְׁעָר לִיטָעָרָטָוָר וּוּעָרָט נִיט אַפְּגַּעַדְרוֹאָרָפָן פֻּעֲרָעֶצֶן רָאָמָאנִי
טִיזָם אַוּן דָּעַר רָאָמָאנְטִיזָם פָּוּן אַנְדָעָרָעּ יִדְיָישָׁ שְׁרִיבְּיַבָּרָעּ.

אַיִצְחָק פֻּעֲפָעָר, וּוּלְכָבָעָר אַיִן בִּיכְלָאל גַּעַוּוֹנָן אַיִן דִּיכְטָעָר אַ רְעָאַלִיסָטָן,
הָאַט אַבְּעָר אַרְגָּאָנִישָׁ פָּאָרְבָּונְדָן זִין רְעָאַלִיזָם מִיטָּ רָאָמָאנְטִישָׁעּ מַאְטִיזָוָן.
דָּעַר רְעוּוֹאַלְיוֹצִיְּאַנוּרְדָּאָמָאנְטִישְׁעָר סְטִיל אַיִן בָּאַזְוָנְדָעָרָס כָּאַרְאַקְטָעָרִיסָטָר
שְׁיִשְׁ פָּאָר דָּעַם עַרְשָׁטָן עַטָּאָפָן פָּוּן פֻּעֲפָעָרָשָׁ אַפְּן, פָּאָר זִיְּנָעָר רָאָמָאנְטִישְׁעָר
פָּאָעָמָעָס וּוּגָנָן בִּירְגָּעָרְקָרִיגָּ („יַאֲטָן“, „עַלְיָעָס טָוִיטָן“ אַוּן אַנְדָן). אַבְּעָר אַוַּיךְ
אַיִן דַּי בָּאַלְאָדָעָס פָּוּן דַּי פָּעָרְצִיקָעָר יָאָרָן וּוּגָנָן דָּעַר גְּרוּסְעָרָר פָּאָטְעָרְלָעָנִי
דִּישְׁעָר מִילְכָּאָמָעָ אַוּן אַיִן דָּעַר פָּאָעָמָ „שָׁאָטָנוֹן פָּוּן וּוּאָרְשָׁעוּוֹר גַּעַטָּאָ“
לְאָזָט וַיַּך שְׁטָאָרָק פִּילְוּן דָּעַר גִּיטָּסָט פָּוּן רָאָמָאנְטִיזָם. עַס אַיִן דָּעָרְבִּיבָּר קִיְּזָן
וּוּנְגָדָעָר נִיט, וָאָס פֻּעֲפָעָר, וּוּלְכָבָעָר הָאַט אַרְנוֹטָרְגָּעָשְׁתָרָאָכָן דַּי עַגְסָטָעָ
פָּאָרְבִּינְדָוָגָ פָּוּן זִין דִּיכְטָוָגָ מִיטָּ דָּעַר שְׁאָפָוָגָ פָּוּנָעָם רְעָאַלִיסָטָן אַוּן הוּא
מַאְרִיסָט שָׁאַלְעַמְּדָאַלְיִיכָּעָם, אַיִן אַוַּיךְ נִיט גַּעַוּוֹנָן גְּלִיכְגִּילִיטִיקָ צָוּ פֻּעֲרָעֶצֶן
רָאָמָאנְטִיזָם. פֻּעֲרָעֶצֶן הָאַט עַר גַּעַוְידָמָעָט דַּי לֵיד „אָ וּוּנְדָוָגָ צָוּ פֻּעֲרָעֶצֶן“,
וּוּמָעָן עַר בָּאַטְרָאָכָט וּוַיַּאֲגָרְנוּטָלְגִּיגְעָרָ פָּוּן נִיְּעָרָ יִדְיָישְׁעָר לִיטָעָר

רָאָטָוָר צָוּזָאָמָעָן מִיטָּ דַּי אַנְדָעָרָעָ קְלָאַסְיָקָעָר.

אַיִן דָּעַר יִדְיָישְׁעָר סָאוּוּטִישְׁעָר דִּיכְטָוָגָ אַיִן פֻּעֲרָעֶצֶן אַוּן זִין רָאָמָאנִי
טִיּוֹם גַּעַוְואָרָן אַ שְׁעַפְעָרְיִשְׁעָ טָעַמָּ, קִימָאָט וּוַיַּאֲלַעַמְּדָאַלְיִיכָּעָם, וָאָס זִין
שְׁאָפָוָגָ הָאַט אַרְיָבָעָרְגָּעָשָׁפָאָנָט דַּי נַאֲצִיאָנוֹאָלָעָ גַּרְעָנְעָצָן פָּוּן דָּעַר יִדְיָישְׁעָר
לִיטָעָרָטָוָר. פֻּעֲרָעֶצֶן אַלְסָ קִינְסְטָלְעָר אַיִן בָּאָגְרָעָנְעָצָט מִיטָּ נַאֲצִיאָנוֹאָלָעָ רַאיָּ
מַעַן לַוִּיטָן אַינְהָאָלָט פָּוּן זִין שָׁאָפָן. אַבְּעָר זִין בָּאָדִיבָּוָגָ אַלְסָ גְּרוּנְטָלִיָּ
גָּעָר פָּוּנָעָם רָאָמָאנְטִיזָם אַיִן אַרְיָין אַיִן בָּאוּסְטָזִין פָּוּן דַּי הַיְּנָטְצִיְּטִיקָעָ
יִדְיָישְׁעָר דִּיכְטָעָר. אַוּרָאָם גַּאֲנָטָאָר, לְעַמְּאָשָׁל, פִּילְטָ זִין קְרוּיוּוּעָשָׁאָפָט צָוּ

פערעצען. ער דערקלערט גאנץ אפן: "כ'יזינג איצט דיבנע לידער". די דאוניי-קע קרייעוועשאפט פון דיכטערישע דוירעס עקסיטרט ביז איצט:

יא, איך גלייב דיר, דיכטער!
האטס מײַן האָץ געפֿאנגען,
זו מײַן שטיילן שטיל
אוּ דיבּן וואָרט דיעְגָּאנְגָּן.

מאקסים גארקי האט געשריבן, אוּ רעוֹאַלְיוֹזְיאַנְעֶרֶר ראמאנטיזם אַין דער פֿטּוֹודָאנִים פֿונְגָּם סָצְיַאלִיסְטִישׁׂן רָעָאלִיזָם. אַין דער יִדְיִישָׂרְסָאָר וּוּטִישָׂעָר לִיטְעָרָאָטוֹר, אַין דער שאָפִינְג פֿון דִּי עַלְטָעָרָע דּוּרְרָעָס פֿרָאָזָאָיִס קָעָר אַוְן דֵּיכְטָעָר אַוְן אַין דִּי וּוּרָק פֿון דִּי חַיְנַטְצִיטִיקָע שְׁרִיבָעָר, האָבוֹן דִּי בְּעַסְטָע אַיְגָּוּנָשָׂאָפְּטָן פֿונְגָּם רָעָאלִיזָם אוּ רָמָאנְטִיזָם גַּעֲפּוֹנְגָּן זַיִעָר סִינְטָעִיטִישׁׂע אַנְטוּוּיקְלוֹנָג אַינְגָּם שְׁעַפְּרָעִישׁׂן מַעֲטָאָד פֿון דִּעְרָסְאָוּטִישָׂעָר לִיטְעָרָאָטוֹר — אַין סָצְיַאלִיסְטִישׁׂן רָעָאלִיזָם.

אַינְהָאָלֶט

1. טְרָאָדִיזִישׁׂס. ווּרְקוּנוֹגָעָן. נָאוֹוָאַטָּאָרִישְׂקָלִיט
2. דָאָס נָאַצְיָאָנָאָלָע אַוְן אַינְטָעָרָנוֹנָאַצְיָאָנָאָלָע אַין דִּעְרָסְאָטוֹר 17
3. אַנְטוּוּיקְלוֹנָג פֿון מַעֲטָאָדוֹן אַוְן סְטִילָן. רָעָאלִיזָם 32
4. די אַנְטוּוּיקְלוֹנָג פֿון מַעֲטָאָדוֹן אַוְן סְטִילָן. רָמָאנְטִיזָם 51

ה ע ר ש ר ע מ ע ב י ק
פ ר א ב ל ע מ ע ז נ פו נ ד ע ר ח י נ ת צ י ט י ק ע ר
י י ד י ש ע ר ס א ו ע ט י ש ע ז ל ט ע ר א טו ר
מ . «ס א ו ע ט ס קי פ י ס א ט ע ל », 1980, 64 ו י י ט ז
ק י נ ס ט ל ע ר י ש ג . ק ר א ו ז ג ו
ק י נ ס ט ל ע ר י ש ע א נ ט ע כ ו י ש ע ר ע ד א ל טו ר —
ס . ט ש ע ר נ י א ק , י . ע . ק א פ ל א נ
ק א ר ע ק ט א ג — ב . ג ע ר ש מ א נ

Г. Ременик
ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ
ЕВРЕЙСКОЙ СОВЕТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

М., «Советский писатель», 1980, 64 стр.
Под общей редакцией А. В е р г е л и с а
Художник Г. К р а в ц о в
Художественная и техническая редакция
С. Ч е р н я к, Е. К а п л а н
Корректор Б. Г е р ш м а н

Сдано в набор 29.II-1980 Подписано к печати 14.IV-1980
Формат 70×108^{1/2}. Бумага типографская № 1 Печ. л. 2.
Условн. печ. л. 2,74. Бум. л. 1. Заказ 2033

Ордена Трудового Красного Знамени
Московская типография № 7 «Искра революции»
«Союзполиграфпрома» Государственного
Комитета СССР по делам издательства,
полиграфии и книжной торговли.
Москва 121019, пер. Аксакова, 13.

Supplement to “Sovietish Heimland” No 5, 1980

© Журнал «Советиш геймланд», 1980